

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและความเป็นมา

ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เริ่มก่อตั้งขึ้นจาก บทบาทและภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยในด้านการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่ ปีงบประมาณ 2553 ในลักษณะของบ้านพักอาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ จากความตระหนักถึงและให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมุ่งนำเสนอให้ ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาและประชาชน ในการดำเนินงานศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาให้ความสนใจศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรม และองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจนถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและในบริเวณชายขอบบนพื้นที่สูง และการศึกษาวิจัยด้านชาติพันธุ์ที่สามารถนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

นอกจากศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาดำเนินงานตามบทบาทของมหาวิทยาลัยแล้ว ยังสอดคล้องกับ แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550-2559 กำหนดวิสัยทัศน์ โดยใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมในการขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือกับ ทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ตลอดจนถึงพันธกิจเพื่ออุปถัมภ์ ค้ำครองและส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมั่นคง โดยมียุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการงาน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม องค์ความรู้ทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้ได้รับการรวบรวม จัดระบบในรูปของฐานข้อมูล และมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน จัดให้มีศึกษา และรวบรวมองค์ความรู้ทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม จัดการองค์ความรู้ทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นระบบ และส่งเสริมเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมอย่างมีเอกภาพ (แผนวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550: 56-57)และความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับวัฒนธรรมนั้น การศึกษาคือกระบวนการสร้างสรรค์และถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังนั้นการอยู่รอดของการศึกษาก็ต้องอาศัยวัฒนธรรมและการอยู่รอดของวัฒนธรรมก็ต้องอาศัยการศึกษา (วีระ บำรุงรักษา, 2538: 243) และในการดำเนินงานและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นในปัจจุบันนั้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการช่วยทำงานมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ที่ไม่ใช่ วัตถุที่เป็นของส่วนรวม มีคุณค่าในทางจิตใจ ด้านจิตวิญญาณหรือมีมูลค่าทางสัญญาะ (sign value spiritual) (กาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2553: 13-15)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดให้มีศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาขึ้นในสถาบันการศึกษา เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา กับวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้และการศึกษาเชิงลึกในด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์จากประชากรกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งประชากรที่อยู่ในวัยศึกษาที่เข้าเรียนในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มากกว่า 500 คน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทใหญ่ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง มูเซอ จีนยูนนาน (จีนฮ่อ) และลีซอ กลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์

เหล่านี้มีความแตกต่างทั้งทางบุคลิกภาพ ความคิดและวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตและเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของสังคมในการอยู่ร่วมกันที่จะทำให้สังคมการอยู่รอดในระยะยาวของมวลมนุษยชาติ นอกจากนั้นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังไม่มีมีการก่อรูปหรือแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในลักษณะการจำลองวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานศึกษา หากมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จะสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ รวมทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้และแหล่งรวบรวมข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ขึ้นอันเป็นพื้นฐานการสร้างคามเข้มแข็งให้กับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ และยังสามารถใช้เป็นแหล่งในการศึกษาเชิงลึกทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้เป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.3 คำถามหลักในการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่เหมาะสมเป็นอย่างไร
2. รูปแบบและขั้นตอนที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่เป็นรูปธรรมเป็นอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์

ชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา คติความเชื่อ มีการสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทยใหญ่ ไทยวน กลุ่มชาติพันธุ์ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง มูเซอ จินยูนนาน (จีนฮ่อ) และลีซอ

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษาที่ศึกษาในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้แก่ ไทยใหญ่ ไทยวน กลุ่มชาติพันธุ์ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง มูเซอ จินยูนนาน (จีนฮ่อ) และลีซอ

รูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการและกลไกที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีขั้นตอนวิธีการที่มุ่งไปสู่การดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการให้ภารกิจดำเนินงานได้บรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง การที่หน่วยงาน สถาบันการศึกษามีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์

ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา หมายถึง สถานที่ใช้ในการศึกษาและเรียนรู้ แลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษา รวมถึงการเป็นศูนย์ข้อมูลด้านชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการปฏิบัติและถ่ายทอด สืบต่อกันมามีลักษณะแตกต่างกันตามถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งจะมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวแตกต่างกันไป

การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง การสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถจัดกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตที่ได้ยึดถือปฏิบัติและถ่ายทอดสืบต่อกันมาให้มีการคงอยู่และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลและกลุ่มบุคคลทุกระดับมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่ศึกษาในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มพระภิกษุ กลุ่มชาวบ้าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) กลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์ที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้แก่ กลุ่มไทยวน กลุ่มไทใหญ่ กลุ่มปกากะญอ (กะเหรี่ยง) กลุ่มม้ง กลุ่มมูเซอ กลุ่มจีนยูนนาน (จีนฮ่อ) กลุ่มลีซอ เป็นต้น

2) กลุ่มผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ภูมิปัญญา ผู้อาวุโส ผู้นำเยาวชนในชุมชน

3) กลุ่มพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์

4) กลุ่มชาวบ้านภายในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

5) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ศึกษา

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาพื้นที่อาศัยอยู่ของนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นนักศึกษาในสังกัดวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้จะครอบคลุมเนื้อหาดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

2) แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

3) การดำเนินงานตามรูปแบบในการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ประโยชน์ด้านเนื้อหา

1) ได้รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาสามารถเป็นแรงผลักดันหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้แก่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นการปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ และเป็นกลไกการขับเคลื่อนและการสร้างความภาคภูมิใจความรักถิ่นกำเนิดของตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการธำรงรักษาความเป็นชาติพันธุ์ของกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.6.2 กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์

- 1) สถาบันการศึกษา
- 2) นักเรียน นักศึกษา ครู-อาจารย์ ผู้บริหารในสถานศึกษาทุกระดับ
- 3) บุคลากรในหน่วยงานด้านวัฒนธรรม
- 4) ผู้บริหาร นักวิชาการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลจากการศึกษาวิจัย การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่สมบูรณ์ ทำให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการบริหารจัดการด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม และด้านการพัฒนาชุมชน และเป็นกลไกที่สนองต่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งน่าจะเกิดผลดีต่อการวางแผนด้านการศึกษา และการบริหารจัดการวัฒนธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอผลการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบความคิดสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งการนำเสนอแนวคิดจากเนื้อหาในแต่ละตอนนั้น จะนำเสนอผลการวิจัยไปพร้อมกับตามเนื้อหาในแต่ละตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ลักษณะประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม
 - 2.3.1 แนวคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functionalism)
 - 2.3.2 แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism)
 - 2.3.3 แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (Cultural ecology)
 - 2.3.4 แนวคิดรูปแบบทางวัฒนธรรม (Configurationism)
 - 2.3.5 แนวคิดปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology)
- 2.4 แนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม
 - 2.4.1 ความหมายของรูปแบบ
 - 2.4.2 ความหมายของการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม
 - 2.4.3 ความสำคัญของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.4.4 ปัจจัยของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.4.5 รูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
- 2.5 แนวทางการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 - 2.5.1 แนวทางตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 - 2.5.2 แนวทางตามกฎหมายการศึกษา
 - 2.5.3 แนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - 2.5.4 แนวทางตามแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ
 - 2.5.5 ผลการวิจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ลักษณะประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงนำเสนอเห็นข้อมูลของประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อให้เห็นลักษณะประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยทั่วอาณาบริเวณของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นราบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายไทยใหญ่หรือคนไต และกลุ่มประชากรบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่จะอาศัยและประกอบอาชีพอยู่บนพื้นที่สูงประชากรบนพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ ได้ 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

กลุ่มชาวเขา หมายถึง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมประเพณีและภาษาพูดเป็นของตนเอง อาศัยอยู่บนภูเขา มีอาชีพและรายได้จากการเกษตรเป็นหลัก ทางราชการได้ให้คำจำกัดความ “ชาวเขา” หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยทำกินหรือบรรพชนอาศัยทำกินอยู่บนพื้นที่สูงในราชอาณาจักร ซึ่งมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา และการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประกอบด้วย 9 ชาติพันธุ์หลัก คือ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เย้า มูเซอ ลีซู (ลีซอ) อีเก้อ ละว้า (ลัวะ) ขมุ และถิ่น ส่วนเผ่าอื่น ๆ ไม่ถือว่าเป็นชาวเขา ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีชาวเขา 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ ลีซู ละว้า และกะเหรี่ยง เป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานาน มีประชากรมากที่สุด คือ ประมานร้อยละ 78 ของประชากรบนพื้นที่สูงทั้งหมด กะเหรี่ยงแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ สะกอ โป่ว และ บวอย อาศัยกระจายอยู่ในทุกอำเภอ กะเหรี่ยงสะกอ พบอาศัยอยู่มากที่อำเภอแม่สะเรียงและอำเภอบุญวม โป่ว อาศัยอยู่มากทางตะวันออกและใต้ของอำเภอแม่สะเรียง และ บวอย อาศัยอยู่มากตามพรมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและอำเภอบุญวม ม้ง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ม้งน้ำเงิน ม้งขาว และม้งลาย สำหรับม้งในแม่ฮ่องสอนมี 2 กลุ่ม คือ ม้งขาว และม้งลาย อาศัยอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยกเว้นอำเภอสบเมย ส่วนมูเซอ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ มูเซอดำ มูเซอแดง และ มูเซอเขเล อาศัยอยู่ในอำเภอปางมะผ้าอำเภอปาย และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และลีซู อาศัยอยู่ในอำเภอปายมากที่สุด อำเภอปางมะผ้า และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนเพียงประปราย ส่วนละว้า อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง บุญวม ปางมะผ้าและแม่ลาน้อย

กลุ่มชนกลุ่มน้อย หมายถึงกลุ่มชนชาติส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยในลักษณะชั่วคราว มีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศไทย พม่า และลาว อยู่ตลอดเวลา หรือกลุ่มชนชาติที่อพยพลักลอบเข้ามาในประเทศไทย และอยู่รวมเป็นกลุ่มบ้าน ชุมชนถาวร ได้แก่ ไทใหญ่ ตองสู พม่า ปะโอ ปะหล่อง จีนฮ่อ

กลุ่มชาวไทยพื้นราบ หมายถึงชาวไทยพื้นราบที่ย้ายถิ่นฐานเข้าไปอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบนพื้นที่สูง

2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษาในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษาในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน เป็นการสำรวจของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ในปีการศึกษา 2555 จากจำนวนของนักศึกษาที่ส่งแบบสำรวจคืนจำนวน 458 คน โดยมีนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงขาว (ปกากะญอ) มีจำนวนมากกว่านักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

ไไทยวน กระเหรี่ยงแดง มูเซอ ม้ง ลีซอ ละว้า ปะโอ กระเหรี่ยงโปว์ และจีนฮ่อ(จีนยูนนาน) โดยแสดงไว้ในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2555

ที่	กลุ่มชาติพันธุ์ของนักศึกษา	จำนวน
1.	ไทใหญ่	91
2.	ไทยภาคกลาง	4
3.	ไไทยวน	54
4.	มูเซอ	7
5.	ม้ง	13
6.	ลีซอ	2
7.	ละว้า	19
8.	กระเหรี่ยงขาว (ปกากะญอ)	245
9.	ปะโอ	2
10.	กระเหรี่ยงแดง	14
11.	กระเหรี่ยงโปว์	7
12.	จีนยูนนาน	1
	รวม	458

ที่มา : ข้อมูลศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม

ในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นั้น ผู้วิจัยเลือกทฤษฎีทางมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา ในการศึกษา วิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural – Functionalism) ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism) ทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ทฤษฎีรูปแบบทางวัฒนธรรม (Configurationism) ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ (Culture and Personality) โดยสรุปแต่ละแนวคิดดังต่อไปนี้

2.3.1 แนวคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functionalism)

ในการนำแนวคิดหรือทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ โครงสร้างหรือแบบแผนของกลุ่มชาติพันธุ์ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมจะสามารถวิเคราะห์บริบทได้อย่างเหมาะสมโดยมีผู้วางรากฐานสำคัญคือเอมิล ดูร์ไคม์ โบรมิสลอร์ มาลินอสกี และ เอ.อาร์. แรดคลิฟฟ์ บราวน์ (Emile Durkheim, Bronislaw Malinowski และ A.R. Radcliffe – Brown) โดย Malinowski เสนอทฤษฎีหน้าที่นิยม ว่า วัฒนธรรมตอบสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกบุคคล 3 ด้าน คือ ด้านความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้

ดำรงชีวิตที่จำเป็น ด้านความต้องการด้านสังคมและจิตใจเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่ให้ร่างกายได้รับความจำเป็นพื้นฐานได้ เช่น การแบ่งงานกันทำ การแจกจ่ายอาหาร การผลิตสินค้าและการควบคุมทางสังคมด้วยกลไกที่มีประสิทธิภาพ และด้านความต้องการเพื่อความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ความสงบทางใจ ความกลมกลืนทางสังคม และการมีระบบสังคมที่ตอบสนองได้ เช่น ความรู้ ภูมิหาย ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ หน้าที่ของวัฒนธรรมเป็นหลักการสำคัญในการใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาระบบวัฒนธรรมทั้งหมด ส่วน Emile Durkheim เสนอทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมมากไปกว่าปัจเจกบุคคล เน้นเสถียรภาพทางสังคม ความเป็นระเบียบและความผาสุกของสังคม มิฉะนั้นจะเกิดความไร้บรรทัดฐาน (Anomie) ซึ่ง Radcliffe-Brown เสริมว่าองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยยึดสังคมไว้ด้วยกันนั้น ได้แก่ ค่านิยม ความรู้สึก และพิธีกรรมต่าง ๆ (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2552)

ในทำนองเดียวกับที่แนวคิดแบบโครงสร้างหน้าที่นิยมเน้นการทำวิจัยภาคสนามและเก็บบันทึกข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างละเอียดถี่ถ้วน และเป็นปัจจุบัน โดยไม่คำนึงหรือเปรียบเทียบกับความเป็นมาในอดีต และ Radcliffe-Brown ยังได้ค้นหาและอธิบายว่า ระบบต่าง ๆ ของสังคมมีโครงสร้างและหน้าที่อย่างไร แต่ละระบบมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ความสัมพันธ์ส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม (Social Structure) จะประกอบไปด้วยสถาบัน (Institution) ต่าง ๆ เช่น ระบบศาสนา จะประกอบด้วยพิธีกรรม ความเชื่อ องค์กรทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งแต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ระบบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบต่าง ๆ ของสังคมจะทำงานอย่างใกล้ชิดเพื่อรักษาความสมดุล (Equilibrium) ของสังคมเอาไว้ และระบบศาสนาซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม พิธีกรรมช่วยเสริมสร้างอารมณ์ร่วม (Collective Emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี (ยศ สันตสมบัติ, 2548: 29)

ในขณะที่สุภาวศ์ จันทวานิช (2551: 165-167) ได้ศึกษางานของทาลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน กล่าวว่า การเข้าใจระบบสังคมพิจารณาจากหน้าที่สี่ประการโดยสรุปคือ ประการแรก สังคมมีการปรับตัว (Adaption) ให้เข้ากับทุกสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมและความต้องการของระบบ หากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ตรงกับความต้องการของระบบก็ต้องการปรับตัว ประการที่สองสังคมต้องมีการกำหนดเป้าหมายและระบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก (Goal Attainment) ประการที่สามการทำให้เกิดการสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของระบบต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างจะต้องดำเนินไปร่วมกันมีการดูแลให้เกิดการประสานสอดคล้องระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ จึงต้องมีการบูรณาการ (Integration) เข้าหากันและกัน และประการสุดท้าย การธำรงและฟื้นฟูแรงจูงใจของปัจเจกชนและรักษาแบบแผนของสังคม (Latency หรือ Maintenance) ในการที่จะขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยกันนั้น จำเป็นจะต้องมีแรงจูงใจร่วมกันถ้ามีคนบางกลุ่มเกิดความรู้สึกท้อแท้หรือเห็นแตกต่างจนไม่อาจจะขับเคลื่อนไปข้างหน้าร่วมกันได้ ก็เป็นหน้าที่ของระบบสังคมที่จะต้องฟื้นฟูเขาเหล่านั้นขึ้นมา เพื่อให้กลับเข้ามา และยึดเป้าหมายหลักร่วมกันใหม่ให้ได้

นอกจากนั้นแนวคิดหน้าที่นิยมได้เปรียบสถาบันต่าง ๆ ของสังคมว่าเป็นประจักษ์อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่ต่างทำหน้าที่ของตนเพื่อความคงอยู่ จะทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระบบค่านิยม (Value System) โดยเฉพาะ ส่วนประกอบย่อยทุกส่วนจะต้องทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด เพื่อความมีเสถียรภาพของสังคมส่วนรวม (Stability) และมีหน้าที่อบรม (Socialization) หรือเราเรียกว่าการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Cultural Transmission) ตลอดถึงการทำหน้าที่ควบคุมทางสังคม (Social Control) (กาญจนา แก้วเทพ, 2545 :203)

ในความเห็นของผู้วิจัย การนำเอาแนวคิดโครงสร้างหน้าที่นิยมสามารถนำมาวิเคราะห์การส่งเสริมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น เพราะลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีชีวิต มีแบบแผน เป็นโครงสร้างของชุมชนเฉพาะ มีความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีความเคลื่อนไหวของกิจกรรมด้านประเพณี พิธีกรรมที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่ผืนดินส่วนต่าง ๆ เป็นรูปแบบเดียวกันมาอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีกระแสการไหลบ่าของความเจริญด้านต่าง ๆ เข้าสู่กลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลากหลายก็ตาม จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของสถาบันการศึกษาในฐานะเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกล่า อบรมและถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในสังคม

2.3.2 แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism)

เนื่องจากการศึกษาการส่งเสริมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนหนึ่งศึกษาถึงผลกระทบจากกระแสต่าง ๆ ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ การนำเอาแนวคิดหรือทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism) จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะการรับเอาวัฒนธรรมจากแหล่งอื่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีมุมมองในหลักของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่มีปัจจัยต่าง ๆ อาทิปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจการที่ผู้คนที่ต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันบ้างก็ต้องการไปติดต่อค้าขาย หรือแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการไปเที่ยวเตร่ดูสิ่งแปลกตา คนที่มีเศรษฐกิจดี จึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปส่งสรค์กับวัฒนธรรมอื่นได้ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสนใจแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่ การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักรักใคร่ และแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา และการอพยพโยกย้ายถิ่น และการยึดครองโดยผู้รุกรานเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น และการคมนาคมขนส่งที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อและเร่งต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่ดีด้วย (นิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ, 2550: 85)

นอกจากนั้น トラบโดที่มนุษย์ยังมีการเคลื่อนย้ายจากถิ่นหนึ่งไปยังแหล่งอื่น ๆ เช่น มีการท่องเที่ยวมีการค้าขาย การเผยแพร่ศาสนา การไปศึกษาหาความรู้ ฯลฯ เขาเหล่านั้นก็จะนำเอาวัฒนธรรมจากสังคมของเขาติดตัวไปด้วย และรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมที่เขาไปติดต่อกลับมา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Culture diffusion) หากพิจารณาถึงสังคมไทย เราจะพบว่าวัฒนธรรมของต่างประเทศมากมายได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย ทำให้วัฒนธรรมของไทยแปรเปลี่ยนไปเป็นอันมาก การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพราะทำให้สังคมที่ได้รับวัฒนธรรมใหม่นั้น ไม่ต้องลงทุนและเสียเวลากับการที่จะต้องเริ่มพัฒนาจากจุดเริ่มต้นและยังถ้ารู้จักเลือกรับเอาหรือปรับปรุงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสังคมของตนก็ย่อมจะได้รับประโยชน์มากขึ้นอาจกล่าวได้ว่ามีน้อยสังคมเหลือเกินที่มีแต่วัฒนธรรมเดิมของตนส่วนใหญ่ มักจะหยิบบัณฑิตวัฒนธรรมจากสังคมอื่น (ณรงค์ เส่งประชา, 2538)

ในทำนองเดียวกัน วัฒนธรรมชุดใดชุดหนึ่ง (Culture Complex) มีศูนย์กลางอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งและแพร่กระจายออกไป ขยายอิทธิพลใหญ่ขึ้น ๆ และเมื่อต่างฝ่ายต่างขยายอิทธิพลก็อาจเกิดการแลกเปลี่ยนและยอมรับซึ่งกันและกันได้ เมื่อใดที่มีอิทธิพลของศูนย์กลางของวัฒนธรรมอ่อนแอหรือเขตวัฒนธรรมกว้างขวางมากและวัฒนธรรมจากศูนย์กลางวัฒนธรรมแพร่กระจายไปได้ไม่เต็มที่มีความเข้มข้นน้อยจะพบว่าลักษณะของวัฒนธรรมชายขอบ (Marginal Culture) อาจแตกต่างจากวัฒนธรรมศูนย์กลาง เมื่อสังคมวัฒนธรรมมีความหลากหลายทางคุณลักษณะและรูปแบบวัฒนธรรมแต่ละชุดย่อมมีเหตุผลของการเกิดและมีคุณค่าสำหรับสังคมนั้น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมมีลักษณะของความสัมพัทธ์ (Culture Relativism) การเกิดวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะตัวเปรียบเทียบกันได้ยาก และเมื่อวัฒนธรรมแพร่กระจายจากศูนย์กลาง (Cultural Diffusion) และไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงอยู่แล้ว (Cultural Interaction) ย่อมมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและกัน ในระยะแรกอาจรับวัฒนธรรมใหม่ชั่วคราว (Cultural Borrowing) และต่อมารับอย่างถาวร (Cultural Adoption) ในกรณีที่วัฒนธรรมมีคุณลักษณะใกล้เคียงกันพอยอมรับซึ่งกันและกันได้ ปฏิสัมพันธ์จะอยู่ในแบบสันติวิธี แต่ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมอาจมีลักษณะความขัดแย้ง ถ้าวัฒนธรรมสองชุดมีความแตกต่างกัน ไม่สามารถปรับรับหรือยอมรับกัน และต่างฝ่ายไม่ยอมรับให้อีกฝ่ายหนึ่งครอบงำ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนี้อาจมีผลทำให้เกิดกรณีพิพาทหรือกลายเป็นสงครามได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2540) ในการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ช่วงแรกเป็นการแพร่กระจายของระบบการค้าอุตสาหกรรม (Commercial-Industrialization) ช่วงที่สองเป็นช่วงที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านการพาณิชย์และอุตสาหกรรมและช่วงที่สามจะเป็นช่วงของการกระจายในลักษณะที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมภูมิภาคต่าง ๆ จะหมดความสำคัญ (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2548: 150-151)

เห็นได้ว่า แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม นักวิชาการต่างชี้ให้เห็นลักษณะการแพร่กระจายจากปัจจัยด้านต่าง ๆ อาทิ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ ความอพยพเคลื่อนย้าย การรุกราน การเหยียดหรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากสังคมอื่น ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถใช้เป็นกรอบการศึกษาวิเคราะห์การส่งเสริมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ในแง่มุมของชุมชนที่มีการรับเอากระแสหรือการกระจายทางวัฒนธรรม และสะท้อนภาพที่เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมที่เข้าสู่กลุ่มชาติพันธุ์ได้

2.3.3 แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (Cultural ecology)

ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านจากการศึกษาปรากฏการณ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมที่น่าจะมีผลต่อการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ปัจจัยภายในและภายนอกชุมชน ตลอดจนพฤติกรรมของคนในชุมชน ซึ่งในแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เป็นแนวคิดในการศึกษาอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะจะเกี่ยวข้องกับคนภายในชุมชนจะมีการรับรู้พื้นที่วัฒนธรรมที่ตนใช้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน 3 ระดับ คือ ระดับที่มีขอบเขตกว้างขวางที่เรียกว่า ภูมิวัฒนธรรม (Cultural landscape) ระดับกลางอันเป็นท้องถิ่นที่ผู้คนหลายกลุ่มหรือหลายชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเมืองเป็นเมืองเกิดขึ้นนับเนื่องเป็นนิเวศวัฒนธรรม (Cultural ecology) และ

ระดับเล็กคือระดับชุมชนบ้านเดียวกันที่ทำให้แลเห็นคนและวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เรียกว่าชีวิตวัฒนธรรม (Cultural life) และนิเวศวัฒนธรรม คือพื้นที่ธรรมชาติที่ผู้คนพากันมาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมือง โดยมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติร่วมกัน สร้างความรู้ร่วมกันในด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน รวมทั้งการกำหนดแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมร่วมกัน แก่นแท้ของนิเวศวัฒนธรรมนี้เพราะเป็นพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เกิดเป็นบ้านเป็นเมืองที่ทำให้เกิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็คือ ประวัติศาสตร์ของบ้านและเมืองในบริเวณใดบริเวณหนึ่งนั่นเอง ซึ่งในสมัยโบราณมักเล่าขานในตำนานที่เรียกว่าการสร้างบ้านแปงเมือง ท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องของพื้นที่ซึ่งมีบ้านและเมืองอยู่รวมกัน จนเกิดสำนึกร่วมว่าเป็นพวกเดียวกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2551: 13-14)

ในขณะที่มาร์แชลล์ ดี.ซาลินส์ (Marshall D.Sahlins) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประเภทที่แตกต่างกัน เป็นความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นจากสิ่งแวดล้อม 2 ชนิด ตามปกติสังคมทั้งหลายจะตั้งอยู่ท่ามกลางด้านต่าง ๆ ของอิทธิพลทางวัฒนธรรม (Cultural influence) และอิทธิพลทางธรรมชาติ (Natural influence) สังคมจะอยู่ภายใต้และมีการปรับตัวให้เข้ากับอิทธิพลทั้งสองประเภท เป็นความจริงที่ว่าลักษณะความสัมพันธ์กับธรรมชาติ อาจจะถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม โดยปกติวัฒนธรรมที่เติบโตเต็มที่มีการปรับตัวและมีลักษณะเฉพาะจะมีลักษณะอนุรักษ์นิยมปฏิบัติที่มีต่อโลกมักจะเป็นไปในทางปกป้องหรือป้องกันตัว (Defensive) วัฒนธรรมจะปรับสภาพสิ่งแวดล้อมใหม่ให้เข้ากับโครงสร้างของมันเองมากกว่าที่จะปรับโครงสร้างให้เข้ากับสภาพแวดล้อมจะดูดซับการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายของตัวแปรภายในระบบของสรรพสิ่งต่าง ๆ เพื่อว่ายังมีการเปลี่ยนแปลงมากเท่าใด ก็จะสามารถดำรงสภาพเดิมไว้ได้มากเท่านั้น วัฒนธรรมมักจะก่อให้เกิดการทดแทนมากกว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ต่อโลกที่เกิดขึ้นใหม่ที่เสนอแนะมาจากภายในก็จะคงอยู่ในสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2551: 18-25) ส่วนสุชีพ กรรณสูร (2550) ได้ศึกษางานของจูเลียน สจิวด์ (Julian Steward) ซึ่งได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่า เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิตโครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไข และเหมาะกับการศึกษาในลักษณะการปรับเปลี่ยน การปรับตัวที่เกี่ยวกับการดำรงชีพเพื่อมีชีวิตอยู่ และช่วยให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากรมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ได้ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2551: 37) และคนที่มีความคิดทางระบบความคิดดี (หมายถึงธรรมชาติในร่างกาย) จะสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นวัฒนธรรมได้ดี ขณะเดียวกันสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีจะส่งเสริมให้ความคิดของคนดีขึ้น และสามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดีขึ้นด้วย ทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมจึงเป็นความสัมพันธ์สองทางและสวนทางระหว่างคนกับธรรมชาติและธรรมชาติกับวัฒนธรรม (นิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ, 2550: 110)

ผู้วิจัยมองว่าทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์การส่งเสริมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะการปรับเปลี่ยนของกลุ่มชาติพันธุ์มี

ลักษณะการปรับตัวไปกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

2.3.4 แนวคิดรูปแบบทางวัฒนธรรม (Configurationism)

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ ศึกษาด้านการส่งเสริมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนหนึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ แนวคิดรูปแบบทางวัฒนธรรมจะสามารถชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมส่วนรวมของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด มีค่านิยมอย่างไร มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยรวม ๆ กันอย่างไร และอะไรเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ รูปแบบทางวัฒนธรรมเป็นตัวแบ่งแยกสังคมหนึ่งออกจากสังคมอื่น ๆ อย่างชัดเจน ดังเช่นแนวคิดของรูธ เบเนดิกต์ (Ruth Benedict) สรุปว่า บุคลิกภาพโดยภาพรวมของคนในสังคมก็คือวัฒนธรรมประจำชาติ (National Characteristics) และวัฒนธรรมประจำชาติก็คือรูปแบบรวมของบุคลิกภาพส่วนบุคคล หรือวัฒนธรรมพื้นฐาน (Basic Personality) ของสังคมนั้นเอง ส่วน ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) ศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และได้ศึกษาภาษาศิลปะ และวัฒนธรรมและใช้วิธีการประเมินรูปแบบทางวัฒนธรรมของสังคมเอสกีโม พบว่า พฤติกรรมทั้งทางภาษาและการกระทำของบุคคลแต่ละคนเมื่อรวม ๆ กันเข้าก็น่าจะเป็นรูปแบบวัฒนธรรมของสังคมทั้งหมด ในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ บุคคลจะกระทำทุกอย่างในแนวทางเดียวกัน ค่านิยม บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมนั้น รูปแบบทางวัฒนธรรมจึงเป็นตัวแบ่งแยกสังคมหนึ่งออกจากสังคมอื่น ๆ อย่างชัดเจน (นิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ, 2550: 105-106)

ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีรูปแบบทางวัฒนธรรมและทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน เนื่องจากรูปแบบและโครงสร้างของสังคมวัฒนธรรมเป็นพลังยึดเหนี่ยวที่สำคัญของพื้นฐานต่าง ๆ สัมพันธ์ในแง่ของพฤติกรรมของคนและกลุ่มคน กลุ่มคนกับชุมชน เพราะมีแบบแผนและระเบียบของชุมชนหรือสังคม รวมถึงมีการปลูกฝังบ่มเพาะถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งเสมอ และจากแนวคิดในทฤษฎีรูปแบบทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่า จะช่วยให้การอธิบายผลในด้านการคงอยู่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสมบูรณ์ขึ้น เนื่องจากลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในหลายมิติยังคงมีปรากฏการณ์ที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง แต่ในทางตรงกันข้ามในมิติแห่งอนาคต ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์อาจจะเปลี่ยนไปจากเดิมหรือมีความแตกต่างจากที่เป็นอยู่ก็เป็นได้

2.3.5 แนวคิดปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology)

นักคิดจากปรากฏการณ์นิยมนี้ ชี้ให้เห็นว่า คนแต่ละคนมีวิธีการมองโลกและมองชีวิตให้ความหมายแก่โลกและแก่ชีวิตอย่างไรบ้าง ยกเลิกความสนใจที่จะวิเคราะห์บรรดาโครงสร้างสังคมหรือสถาบันสังคม ให้ความสนใจศึกษาความรู้และความคิดของมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร แต่ไม่ได้สนใจว่าความรู้นั้นผิดหรือถูก หากแต่สนใจว่าคนเราเข้าใจว่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างไร โดยวิธีการอะไร และเชื่อว่าเราจะเข้าใจความคิดดังกล่าวได้ต่อเมื่อหน่วยที่ใช้วิเคราะห์คือสิ่งที่ประชาชนปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวัน และอธิบายว่าวิธีการที่คนเราจะเข้าใจความหมายต่าง ๆ ได้นั้น จะเป็นไปไม่ได้เลยหากคนแต่ละคนสร้างชุดรหัสความหมายส่วนตัวขึ้นมาเอง แต่เท่าที่ทุกวันนี้เราต่างเข้าใจกันได้ก็เพราะใน

แต่ละคนแต่ละกลุ่มจะมีการสร้างระบบความหมายร่วมกันขึ้นมา (Shared Stock of Communication Knowledge) (กาญจนา แก้วเทพ : 2545 : 219)

ผู้วิจัยเห็นว่าในวิถีชีวิตของกลุ่มหรือชุมชนใด ๆ นั้น มีพฤติกรรมของผู้คนที่เกิดการเรียนรู้จากปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีการหยิบยืมและถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ผ่านความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างผู้คนด้วยกัน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกันในกลุ่มคนหรือชุมชน ทั้งร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติจนเกิดเป็นศักยภาพมีการร่วมกันดำเนินงานด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่จะช่วยให้มองเห็นวิสัยทัศน์ด้านวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดถึงเครือข่ายภายในชุมชนที่จะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ภายใน ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดปรากฏการณ์นิยม เหมาะที่จะนำมาวิเคราะห์รูปแบบของการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน เนื่องจากความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่มีอยู่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมมีการดำรงชีวิต มีความเคลื่อนไหว มีวิถีคิดหรือจินตนาการ มีองค์ประกอบกันเป็นสังคมมนุษย์ ตลอดถึงเหมาะสมที่จะกำหนดกิจกรรม โครงการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

2.4. แนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม

เนื่องจากการวิจัยนี้ศึกษาถึงรูปแบบของการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงศึกษาความหมายของรูปแบบและการบริหารจัดการในรูปแบบ ต่าง ๆ สรุปไว้ดังนี้

2.4.1 ความหมายของรูปแบบ

พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman (1981, p. 668) ให้ความหมายรูปแบบ โดยสรุปคือ สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริงซึ่งเท่ากับแบบจำลอง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง

راج (Raj, 1996) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบไว้ว่า รูปแบบ คือรูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ แสดงด้วยข้อความ จำนวนหรือภาพโดยการลดทอนเวลาและเทศะทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดีขึ้น และรูปแบบคือ ตัวแทนของการใช้แนวคิดของโปรแกรมที่กำหนดไว้เฉพาะ

ยาวดี วิบูลย์ศรี (2536 : 25) กล่าวว่า รูปแบบ คือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รูปแบบจึงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบหรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ

บุญส่ง หาญพาณิชย์ (2546 : 92) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบจำลองสภาพความจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

ทิตนา แชมมณี (2551 : 1) ให้ความหมายรูปแบบ หมายถึง ตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบาย พฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง หรือ เป็นเครื่องมือทางความคิดที่ บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์

สรุปได้ว่า รูปแบบ เป็นลักษณะการดำเนินงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการให้เป็นไปตามกลไก และกระบวนการที่กำหนดโดยมีรายละเอียด วิธีการในแต่ละขั้นตอนเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นเกี่ยวข้องกับการจัดการ ความรู้ในลักษณะนำเอาภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้มาส่งเสริมให้ปรากฏหรือให้เกิดการคงอยู่ ผู้วิจัยจึง นำเสนอแนวคิดของนักวิชาการที่เสนอรูปแบบการจัดการความรู้เชิงองค์ประกอบและเชิงกระบวนการ ที่ สอดคล้องกับการนำมาประยุกต์ วิเคราะห์ใช้กับการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ อย่างเช่น อาร์เธอร์ แอนเดอร์เซน (Arthur Andersen and The American Productivity and Quality Center, 1996) เสนอรูปแบบการจัดการความรู้เชิงองค์ประกอบไว้ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นปัจจัยที่ เอื้อต่อการจัดการความรู้ ได้แก่ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการวัดผล ประการที่สอง เป็น การจัดการความรู้เชิงกระบวนการ ได้แก่ การระบุนความรู้ การรวบรวมความรู้ การปรับเปลี่ยน การ จัดระบบ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การแลกเปลี่ยน และการสร้างความรู้ และสมบูรณ์ ธรรมลังกา (2555) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เชิงกระบวนการ ประกอบด้วย การระบุนความรู้ การ พัฒนาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การสร้างความรู้ การแบ่งปันความรู้และ การเรียนรู้

ในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและจะเกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงนำเสนอรูปแบบ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ไว้โดยสรุปดังนี้

2.4.2 การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ศึกษามิติของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในโดยศึกษาความหมาย ลักษณะ และปัจจัยของการมีส่วนร่วม ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสรุปดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม องค์กร จาก การทำงาน/ดำเนินการร่วมกันโดยใช้บุคคล และทรัพยากรต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและ บรรลุเป้าหมาย (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 14)

การบริหารมีลักษณะเด่นที่เป็นสากล ได้แก่ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหาร อาศัยปัจจัยเป็นองค์ประกอบ การบริหารใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน เป็น ลักษณะกระบวนการ เป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล เป็นการร่วมมือร่วมใจการดำเนินการ อย่างมีเหตุผล เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และการบริหารไม่มี ตัวตนแต่มีอิทธิพลกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ (สมพงศ์ เกษมสิน, 2514: 13-14) และแมรี พาร์คเกอร์ ฟอลเลต (Mary Parker Follett) กล่าวว่า การบริหารการจัดการเป็นเทคนิคการทำงานให้สำเร็จโดย อาศัยผู้อื่น และ จอร์จ อาร์ เทอร์รี่ (George R.Terry) กล่าวไว้ว่า การบริหารการจัดการเป็น กระบวนการของการวางแผนการ จัดองค์การ การกระตุ้นและการควบคุมให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่น ๆ ในขณะที่เจมส์ เอ สโตนเนอร์ (James A.F.Stoner) ชี้ให้เห็นว่าการ จัดการคือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization)

การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์กรและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้

การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการ (process) ประกอบด้วยขั้นตอนพื้นฐาน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) การจัดกลุ่มองค์กร (Organization) การจูงใจ (Leading) และการควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานของการบริหารจัดการ และมีวิธีการบริหารจัดการวัฒนธรรมจะเกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการคน การบริหารจัดการวัสดุ/อุปกรณ์/งบประมาณ การบริหารจัดการกิจกรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 21)

นอกจากนั้น กาญจนา แก้วเทพและรัตติกาล เจนจัด (2553: 259) กล่าวว่า มิติการบริหารจัดการวัฒนธรรมในภาคปฏิบัติการ มีสิ่งที่ต้องบริหารจัดการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการงาน หมายถึงการออกแบบโครงสร้างการทำงานว่าจะประกอบด้วยฝ่ายงานอะไรบ้าง การแบ่งประเภทของงาน การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสายงานต่าง ๆ 2) การบริหารจัดการวัสดุ/อุปกรณ์/งบประมาณ เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งที่ไม่มีชีวิตของกลุ่มองค์กร หากว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย 3) การบริหารจัดการกิจกรรม กิจกรรมเป็นหน่วยย่อยของแผนงานทั้งหมด ดังนั้นจึงมีการบริหารทั้งหน่วยย่อย คือแต่ละกิจกรรม การบริหารความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรม และการบริหารภาพรวมทั้งหมดของกิจกรรม

2.4.3 ความสำคัญของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1981) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไร และทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ และต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543: 138) และการมีส่วนร่วมนั้นต้องมีการเข้าร่วมอย่างแท้จริงของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา ไม่ใช่หมายถึงเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้ที่จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิธีการดำเนินงานอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านได้ (สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2545: 114)

ในขณะที่ การมีส่วนร่วมในแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาตินั้น สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งองค์กร/ชุมชนหรือการประสานเครือข่ายวัฒนธรรมให้เข้ามามีบริหารจัดการโครงการด้านวัฒนธรรมเอง และเข้ามามีส่วนร่วมด้านพลังปัญญาด้วยการร่วมคิด ร่วมทบทวน ร่วมไตร่ตรอง ฯลฯ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “การวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม” มาเป็นตัวช่วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 572)

ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ระบุในพันธกิจของแผนฯ ไว้ว่า สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการ

คุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 8)

ผู้วิจัยเห็นว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นการใช้ทักษะทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง มีกิจกรรมการสร้างสรรค์ การช่วยเหลือ การพึ่งพากันทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลกับกลุ่ม และการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มหรือระหว่างชุมชน ในกิจกรรมที่กำหนดขึ้นทั้งโดยตรงคือเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยตนเอง และโดยอ้อมคือมีส่วนร่วมโดยทางกรรมการหรือผู้แทนในชุมชน จากการบริหารจัดการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.4.4 ปัจจัยของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน จะสะท้อนถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อกิจกรรมนั้นได้ การมีส่วนร่วมอาจเป็นการสนับสนุนทรัพยากร เช่น การสนับสนุนเงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน หรือช่วยทำกิจกรรม คือการเข้าร่วมในการวางแผน การประชุม การแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล และอำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือเป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งการเข้าร่วมนี้แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543: 146) และการมีส่วนร่วมต้องสร้างขึ้นบนรากฐานที่ยึดมั่นในหลักการ ได้แก่ ประชาชนต้องเคารพตนเอง มีเสรีภาพที่จะรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรและทำการเคลื่อนไหว และประชาชนต้องเป็นเจ้าของและควบคุมดูแลทรัพยากรและกิจกรรมของพวกเขา ตลอดถึงการมีเสรีภาพที่จะเลือกหรือมีสิทธิที่จะปฏิเสธ (Edgardo T.Valenuela อ้างถึงในสถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539: 20) ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การวางแผน (Planning) ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และการตัดสินใจ ขั้นตอนที่สอง ได้แก่การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ และบริหารใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมการเงินและการบริหาร ขั้นตอนที่สาม การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและการควบคุมสังคม ขั้นตอนที่สี่ การได้รับประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้ (World Health Organization อ้างถึงในวัชรภรณ์ จันทรขำ, 2547: 27) และปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย ปัจจัยจากการผลักดันจากบุคคลอื่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจัยที่เป็นผลรางวัลตอบแทน เช่น ค่าตอบแทน แรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ และปัจจัยในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคี เป็นต้น (ปรีชญา เวสารัชช์, 2528: 170) และองค์ประกอบของความเข้มแข็ง เน้นกระบวนการอยู่ที่ชุมชนเป็นตัวตั้ง ได้แก่ ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและการประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง องค์ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรมและ

ภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบในชุมชน มีเวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (บัณฑุร อ่อนคำและวิริยา น้อยวงศ์ :2535)

นอกจากนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเครือข่ายภายในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พลังการรวมกลุ่มและความสัมพันธ์ของกลุ่มเป็นไปอย่างผสมกลมกลืนภายในชุมชน ดังที่นักวิชาการหลายท่านชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายมีอยู่ 7 ประการ คือ 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) การที่สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย มีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) เป็นการมองเห็นจุดหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interest/benefits) เป็นการที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการซึ่งผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย 5) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) คือการที่สมาชิกในเครือข่ายต่างต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน 6) การพึ่งอิงร่วมกัน (Interdependence) คือการเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่าย เนื่องจากทุกฝ่ายมีข้อจำกัดในกระบวนการทำงานและมีความรู้ประสบการณ์ต่างกัน 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) คือการที่สมาชิกทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิก (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553)

ในทำนองเดียวกัน องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ได้แก่ สมาชิกของเครือข่ายมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ของเครือข่ายสิ่งที่ไม่ได้คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นปัจจัยหนุนเสริมให้เครือข่ายมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้ตนเองมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547: 48-49) และจากผลการวิจัยของกิตติพร ใจบุญ(2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน : กรณีศึกษาย่านกุฎิจีนและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาได้แก่ ชุมชน สถาบันการศึกษา การศึกษา และหน่วยงานของรัฐ โดยชุมชนควรมีบทบาทในด้านการมีส่วนร่วม ทั้งในด้านการวางแผน การตรวจสอบ และการรับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม และหน่วยงานของรัฐควรมีบทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมของชุมชนโดยพื้นฐานของการกระจายอำนาจ

นอกจากนั้น การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม มีมิติที่จะต้องคำนึงถึง คือ การบริหารจัดการคนและความสัมพันธ์ระหว่างคน การบริหารจัดการวัสดุ/อุปกรณ์/งบประมาณ/สถานที่ การบริหารจัดการกิจกรรม การบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้กระบวนการการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก เป็นการมองวัฒนธรรมเป็นกระบวนการไม่ใช่มองที่ผลผลิตเท่านั้น เมื่อมีการผลิตซ้ำจึงต้องพิจารณากระบวนการผลิตประกอบด้วยขั้นตอนองค์ประกอบต่าง ๆ ในการผลิต ทั้งองค์ประกอบที่จับต้อง (Material) และองค์ประกอบที่จับต้องไม่ได้ซึ่งเป็นคุณค่าต่าง ๆ (Value) รวมทั้งต้องคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตในแต่ละขั้นตอนด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 69,357) ซึ่งสอดคล้องกับอุดมพันธุ์ พิษฐ์ประเสริฐและคณะ (2541) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนา

วัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง พบว่า องค์การพัฒนาทางวัฒนธรรมควรมีการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร มีการทำงานเพื่อวัฒนธรรมโดยการอนุรักษ์ ส่งเสริมพัฒนา เผยแพร่วัฒนธรรม สืบสานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

2.4.5 รูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่ามีความสำคัญ อย่างเช่นวีระ บำรุงรักษา (2538: 234-281) กล่าวถึงเรื่องชี้ภาวะทางวัฒนธรรมไว้ว่า การพัฒนาวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ทุกประเทศให้ความสำคัญมาก มีเรื่องชี้ภาวะทางวัฒนธรรม 12 ประการได้แก่ 1) การสร้างสรรค์ (Creation) วัฒนธรรมที่มีความเจริญก้าวหน้ามีการพัฒนานั้นต้องมี ภาวการณ์สร้างสรรค์ การคิดค้น การประดิษฐ์ และการพัฒนาวัฒนธรรมเก่า ๆ 2) การส่งเสริมและการสนับสนุน (Promotion) คือการก่อสร้าง และการปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรม ความร่วมมือ การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกประเภท 3) การสงวนรักษา (Preservation) คือการปกป้องและสงวนรักษาอนุสาวรีย์ และแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสถานที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ 4) การแพร่กระจาย (Diffusion) การเผยแพร่ผลงานวัฒนธรรม อันทรงคุณค่า การแสดงออกทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ 5) การเสริมสร้างความเข้าใจและความซาบซึ้ง คือ การเพิ่มความสามารถในการอ่านของประชาชน จัดให้มีวิชาศิลปะแขนงต่าง ๆ ในสถานศึกษา การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 6) การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือการกระจายอำนาจและการตัดสินใจในเรื่องวัฒนธรรมให้ภูมิภาค ท้องถิ่นตามความเหมาะสม 7) การเสริมสร้างความเป็นธรรมทางวัฒนธรรม (Social Justice) 8) การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม (Education) คือการเพิ่มเนื้อหาสาระวัฒนธรรมในหลักสูตร จัดสรรอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับการศึกษา 9) การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน (Daily Life) คือการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย การเพิ่มพูนสิ่งดีงาม การสาธารณูปโภค 10) การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (National Identity) คือ การจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ มีความรู้สึกความเข้าใจในสัญลักษณ์ที่ดีเด่นของหมู่คณะและของชาติ 11) การธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quality) การจัดกิจกรรมให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการประกวดแข่งขันหรือวิธีอื่น ๆ 12) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติ (International Relations) คือ การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

สมบัติ เวชกามาและคณะ (2552) ได้เสนอกลยุทธ์การพัฒนากิจการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดอุดรธานีที่จะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น โดยนำเสนอกลยุทธ์ในรูปแบบ มิติ V M G S 8C Model ดังนี้

V : วิสัยทัศน์ (Vision)

M : พันธกิจ (Mission)

G : จุดมุ่งหมาย (Goal)

S : กลยุทธ์ (Strategies) ประกอบด้วย 8C คือ C1 = วัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ (Culture for Learnings), C2 = การสร้างคุณค่าวัฒนธรรมทางสังคม (Culture worthiness Establishment for Society), C3 = การเพิ่มมูลค่าวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจ (Culture with Added value for

Economy), C4 = การสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม (Culture for Network Establishment), C5 = การพัฒนาองค์กรเพื่อวัฒนธรรม (Culture Organization Development), C6 = การปรับปรุงนโยบาย การบริหารจัดการงานวัฒนธรรมภาครัฐ (Culture work Management Policy Improvement), C7 = การสนับสนุนงบประมาณงานวัฒนธรรม (Cultural work Budget Support), C8 = การท่องเที่ยววัฒนธรรม (Culture for Tourism)

สำหรับกลยุทธ์การทำงานวัฒนธรรมตามหลักวิชาการนั้นกาญจนา แก้วเทพ (2552) กล่าวว่า เมื่อเกิดมีการพบกันระหว่างวัฒนธรรมตั้งแต่ 2 วัฒนธรรมขึ้นไป เช่น วัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมสายศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ ฯลฯ รูปแบบการพบนั้นจะมีอย่างน้อย 3 มิติ คือ

1. รูปแบบการเข้าแทนที่ (substitution) เป็นขั้นของการสำรวจสถานภาพเบื้องต้นของสื่อพื้นบ้าน เนื่องจากสังคมมีการปรับเปลี่ยนไปแล้วทำให้สื่อวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ปรับตัวไม่ทันจะค่อย ๆ สูญหายไป จากชุมชนนั้น ๆ และถูกแทนที่ด้วยสื่อวัฒนธรรมแบบใหม่
2. รูปแบบการเก็บไว้ทั้งสองวัฒนธรรม (Addition) เป็นการปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการวัฒนธรรม โดยสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อไปสนับสนุนวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่
3. รูปแบบการปรับประสานของเก่า/ของใหม่ (Hybridization) เป็นรูปแบบของการปรับประสานทั้งของเก่าและของใหม่เข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบการปรับประยุกต์ที่หลากหลาย เช่น การลดทอนขั้นตอนบางอย่างของของเก่าลงไป แล้วเพิ่มคนรุ่นใหม่ ๆ เข้าไปทำกิจกรรมเข้ามาแทนเพื่อความสะดวกสบายและความสะดวก เป็นรูปแบบการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุกที่น่าพึงประสงค์มากที่สุด

ขณะที่โยธิน บุญเฉลย (2556) ได้เสนอ รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไทใหญ่ศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน พบว่า การที่จะทำให้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไทใหญ่ศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนเกิดผลในทางปฏิบัติได้ขึ้นกับปัจจัยสนับสนุน 10 ประการ คือ การประชาสัมพันธ์ การมีบุคลากรที่มีคุณภาพ การมีภาพอนาคต การมีเครือข่ายร่วมทำงาน ความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน การเชื่อมโยงเข้ากับการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน การร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัย การติดตามประเมินผล การระดมงบประมาณและทรัพยากร และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจัยสนับสนุน 10 ประการข้างต้น เป็นตัวเร่งให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงเข้ากับการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนนั้นน่าจะเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนศูนย์ไทใหญ่ศึกษา เพราะหากสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนสาขาต่าง ๆ ของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนเป็นเนื้อเดียวกับกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์แล้ว นักศึกษาก็จะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ศูนย์ก็จะได้มีองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ สู่นักศึกษาโดยตรง

ในขณะที่ศักราช ฟ้าขาว (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ในการวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในส่วนของปัจจัยการคงอยู่และการผลิตใหม่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทใหญ่นั้น พบว่า คติความเชื่อของชาวไทใหญ่มีการผสมผสานระหว่างความศรัทธาในพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องผี และความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ ความเสียสละช่วยเหลือกัน มีระเบียบที่ชุมชนสร้างขึ้น การสนับสนุน

ของท้องถิ่นและภาครัฐ การจัดให้มีกิจกรรมการสืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่องตาม ประเพณีประจำเดือน การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติช่วยให้เกิดการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ไว้ได้ และพบว่าการคงอยู่และการผลิตใหม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และความเข้มแข็งของชุมชนไทใหญ่ โดยมีภาคีหลักในชุมชนไทใหญ่ เป็นพลัง ขับเคลื่อนให้เกิดการคงอยู่และการผลิตใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ในมุมมองของ ฟิลิป เฮิร์ช (Philip Hirsch) ได้ศึกษาการพัฒนาชนบทในประเทศไทย พบว่า รัฐไทยได้สร้างวาทกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ โดยเน้นความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น หากแต่แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนายังคงเน้นการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ การสร้างรัฐชาติเข้าสู่ความทันสมัย มีกระบวนการดูดซับชุมชนเกษตรให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งขั้ว สังคมในระดับกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามความหมายของรัฐ จึงหมายถึงการ มีส่วนร่วมเพียงภายในขอบเขตที่รัฐเป็นผู้กำหนดไว้ นั่นคือการทำตามนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่ รัฐเป็นผู้กำหนดและวางแผนในลักษณะของการพัฒนาแบบบนลงล่างโดยผ่านกลไกการปกครอง การศึกษา สาธารณสุขและหน่วยงานอื่น ๆ (ยศ สันตสมบัติ, 2548 : 277)

ในทำนองเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2550 :31) ได้กล่าวถึง การมี ส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการสายใยชุมชน โดยสรุปว่า การดำเนินงานโดยชุมชนจะทำให้เกิดความ มั่นคงเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เกิดการผลักดันและผลงานพลังของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะ สามารถป้องกันและแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของชุมชน เป็นชุมชนที่มีความมั่งคั่งร่วมกัน ดำเนินงาน เกิดแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว เกิดเวทีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันของชุมชนใน ท้องถิ่น คนดีได้รับการยกย่องก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต เกิดความมั่นคงแก่สังคมในระดับรากหญ้า ซึ่งจะ ส่งผลต่อความผาสุกของประชาชนในท้องถิ่น และความก้าวหน้าของประเทศโดยรวม ซึ่ง สอดคล้องกับ บำรุง สุขพรรณ (2527) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสม ต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมต่อประชาชน พบว่า สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและศูนย์ ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม จะต้องเป็นแกนกลางในการเผยแพร่ข่าวสารและประสานงาน สร้าง แรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ ควรขยายงานวัฒนธรรมลงสู่ชนบทอย่างจริงจังจั้งอันจะทำให้การ ส่งเสริมวัฒนธรรมสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

จากแนวคิดและผลวิจัยที่สอดคล้องกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การ เข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนไม่ว่ากิจกรรมหรือโครงการใด ๆ นั้น ถือว่าเป็นการสร้าง เครือข่ายภายในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนส่วนใหญ่ เป็น เครือข่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และยังเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ อีกด้วย และการมีส่วนร่วมยังเป็นการปะทะสังสรรค์ และการช่วยเหลือ การพึ่งพากันทางสังคมทั้งใน ลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลกับกลุ่ม และการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มหรือระหว่างชุมชนใน กิจกรรมที่กำหนดขึ้นในชุมชนทั้งโดยตรงคือเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยตนเอง และโดยอ้อมคือมีส่วนร่วมโดย ผ่านทางกรรมการหรือผู้แทนในชุมชน เป็นต้น

2.5 แนวคิดการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมีหลากหลายและมีอยู่หลายระดับ เพื่อประโยชน์ในการนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์การวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งการปฏิบัติงานในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ ในการส่งเสริมให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างมีระบบและเป็นรูปธรรมนั้น การให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานอย่างจริงจังจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและอยู่บนรากฐานของตนเองและภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมและทำให้การพัฒนาที่มีความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว โดยจะต้องมีการดำเนินงานในลักษณะการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รวมทั้งสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2.5.1 แนวทางตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แนวทางด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เช่น มาตรา 66 กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ชุมชนท้องถิ่นอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ สาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 80 รัฐส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึก และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.5.2 แนวทางตามกฎหมายการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้มีการบูรณาการจัดการจัดการศึกษาและการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมหลายมาตรา ได้แก่ มาตรา 6, 7, 23, 24, 25, 35, 38 และมาตรา 63 ในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาคือต้องเป็นไปในลักษณะเพื่อพัฒนาให้คนไทยมีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รวมทั้งมีการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ระบุไว้ในมาตรา 7 ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู

2.5.3 แนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคม ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัยแต่มีปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย

นอกจากนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ระบุยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลกโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร

ก่อนหน้านี้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) เสนอแนะในเรื่อง ประเด็นการอนุรักษ์เผยแพร่และการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่คณะรัฐมนตรี ระบุว่า รัฐควรเน้นการวิจัยและการรับฟังความเห็นจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การส่งเสริมวัฒนธรรมที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม ควรพัฒนาการรวบรวมและการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทันสมัย ครบถ้วน ครอบคลุมข้อมูลที่จำเป็น มีศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลและการจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง และควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายฐานข้อมูลของแต่ละท้องถิ่นเพื่อความสะดวกในการเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นและชาติพันธุ์ มีการพัฒนาวัฒนธรรมดั้งเดิมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป รัฐควรกระจายอำนาจให้จังหวัดและส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบงานด้านศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอศิลป์ หอสมุด ฯลฯ การส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมศักยภาพของสภาวัฒนธรรม ให้มีการอบรมขึ้นพื้นฐานการทำงานด้านวัฒนธรรมสร้างเครือข่ายและสนับสนุนสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางความคิดและการเรียนรู้ของประชาชน ส่งเสริม “สิทธิทางวัฒนธรรม” ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องมีการจัดเวที/โครงการวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ใช้มาตรการจูงใจส่งเสริมการลงทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นทุนทางสังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน โดยการสร้างรายได้ให้กับประเทศจากการท่องเที่ยว ทำให้คนทำงานด้านวัฒนธรรมมีรายได้สูงขึ้น สร้างค่านิยมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรม

ศึกษา สนับสนุนสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมโดยการจัดซื้อภาครัฐ และควรมีการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม สร้างวัฒนธรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดี รัฐควรปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม เพื่อยกระดับจิตใจของคนในสังคม

2.5.4 แนวทางตามแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ

ในขณะที่ยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2550-2559) มีวิสัยทัศน์กล่าวคือ ใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมคุณธรรม และมีพันธกิจ ได้แก่ 1) อุปถัมภ์ ค้ำครองและส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมั่นคง 2) สนองงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้สืบทอด และพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) สร้างสรรค์สังคมสันติสุขด้วยมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในทุกกระดับ 4) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมเพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย 5) สร้างคุณค่าทางสังคม และส่งเสริมมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม (แผนวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550: 105-108)

นอกจากนั้น แผนวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับการฟื้นฟู และพัฒนาการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติไทยแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการสร้างฐานสถาบันการศึกษาให้สถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นแหล่งบ่มเพาะคุณงามความดีแก่เยาวชน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมเพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย สร้างภาคีขับเคลื่อนการดำเนินงานทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้ทุกภาคส่วนผสมผสานพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม อย่างมีทิศทางและเป็นองค์รวมในการสร้างสังคมสันติสุข และกล่าวถึงการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ ไว้ว่า สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ยึดโยงคนไทยให้เป็นปึกแผ่น ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้งในสังคมไทย ประชาชนนาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบครัวยึดมั่นความเป็นไทยที่มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง และชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ เป็นพลังหลักในการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง ชุมชนพึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.5 ผลการวิจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ผลวิจัยของอนุสรณ์ สุนทรพงศ์และเชษฐา โพธิ์ประทับ (2542) ได้วิจัยเรื่อง ความตระหนักและการเตรียมพร้อมรองรับการสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่าควรนำนโยบายวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่กระบวนการเรียนการสอนและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง สถานศึกษาร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมตามประเพณีที่ดีงาม ส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นจากชุมชน และผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกริก อัคร ชิโนเรศ (2547) ได้วิจัยเรื่อง การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาวัดสะลงใน(สัทธรรม) พบว่า การจัดตั้งตั้งควรให้มีเวทีระดมความคิดจากภายในและภายนอกชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือและความ

สมานฉันท์ระหว่างท้องถิ่นและพลังสนับสนุนจากภายนอกชุมชนและศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2547) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้คนในสังคมทราบว่าวัฒนธรรมคืออะไร และวัฒนธรรมสำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างไร เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด เพราะเมื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง (สัมมาพหุทัศนะหรือสัมมาทิฐิ) สังคมก็จะปฏิบัติถูกต้องได้ กิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องนี้ ได้แก่ มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดอย่างสม่ำเสมอ การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ การส่งเสริมการวิจัย การสังเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร และผลการวิจัยให้เป็นปัญหาที่สูงขึ้น การสร้างสื่อประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ วีดีโอ มัลติมีเดีย การเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์ มีการปรับปรุงอยู่เสมอ ควรจะแสวงหาความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ รวมทั้งทางภาคธุรกิจการเงินด้วย การประชุมสัมมนาในรูปแบบกลุ่มต่างๆ ควรมีการประชุมใหญ่ทางวัฒนธรรมทั้ง 4 ภาคเป็นประจำทุกปี

2. การสนับสนุนเวทีทางวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น ควรสนับสนุนเวทีวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลายในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ

3. ส่งเสริมสถาบันครอบครัว โดยการสนับสนุนให้พ่อ แม่ ลูกได้มีเวลาให้แกกันและกันมากยิ่งขึ้นเหมือนในอดีต อันจะเป็นการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น ความรัก ความเข้าใจในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น

4. ส่งเสริมองค์กรชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ชุมชนที่เข้มแข็ง คือ ผู้ปฏิบัติวัฒนธรรม และชุมชนที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน

5. ปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย

6. ร่วมมือกันสร้างความเข้าใจบทบาทความสำคัญของวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ

7. มีการเพิ่มกองทุนและการบริหารงานวัฒนธรรม ในการส่งเสริมวัฒนธรรมกับการพัฒนา ต้องการเงินทุน และการบริหารจัดการที่คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐและคณะ (2541) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง พบว่า องค์กรพัฒนาทางวัฒนธรรม ควรมีการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร มีการทำงานเพื่อวัฒนธรรมโดยการอนุรักษ์ ส่งเสริมพัฒนา เผยแพร่วัฒนธรรม สืบสานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม และสุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2547: 15) ได้เสนอแนวทางการศึกษาวิจัยและการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการธำรงรักษาภูมิปัญญา ภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลาย เพื่อให้เป็นทุนทางสังคม ดังนี้

1) การศึกษาและบันทึกองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชนต่างๆ เพื่อความเข้าใจมนุษยชาติของภูมิภาคนี้ ก่อนที่จะเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมโลกาภิวัตน์ องค์ความรู้นี้ยังนำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือทางภาษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ช่วยประชากรกลุ่มย่อยเป็นสะพานก้าวเข้าสู่สังคมใหม่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพและมีความมั่นใจ

2) จัดทำกิจกรรมที่เสริมพลังให้ชุมชนเข้มแข็ง เสริมสร้างอัตลักษณ์ และความเชื่อมั่นในพลังของตนเอง เช่น โครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต โดยร่วมมือกันระหว่างชุมชนและนักวิชาการ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ เช่น จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน รวมถึงการสร้างสื่อการเรียนการสอน การฝึกครูชุมชน และการฝึกปฏิบัติบริหารจัดการด้านการเงิน การบัญชี หรือการเขียนรายงาน การเขียนโครงการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครื่องมือและ

เตรียมความพร้อมแก่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ด้านการศึกษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน รวมทั้งการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งพบปะจัดกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนและบุคคลทั่วไป

รัตติยา สาและ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการปฏิสัมพันธ์และการรวมขอม ระหว่างผู้คนที่นับถือศาสนาอิสลามกับผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประการสำคัญ ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นศึกษาความเป็นไปได้ในการที่จะนำพลังทางวัฒนธรรมไปใช้สำหรับประโยชน์ของการพัฒนาผลการศึกษาพบว่า พลังสำคัญที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ และการรวมขอมระหว่างศาสนิกชน ที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส คือ ความเข้าใจและยอมรับในเรื่อง “ความแตกต่างของค่านิยม” ซึ่งกันและกันที่มีความเป็นไปได้ โดยอาศัยผลึกแห่งความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งก่อตัวจากอำนาจของระบบอุปถัมภ์ ในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเกลอ เป็นเครือญาติ เป็นนายจ้าง – ลูกจ้าง เป็นเจ้านาย (ลูกพี่) – ลูกน้อง เป็นครู – ศิษย์ และความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตาม ทั้งในระบบ และนอกระบบ ด้วยเงื่อนไขของความจำเป็น ทางด้านปัจจัยต่างๆ เพื่อการดำรงชีพ พลังดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นอีกวิญญูณหนึ่งซึ่งเป็นกลไกที่มีคุณค่าอันมหาศาล ถ้ารู้จักนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชาติในที่สุดซึ่งตรงกับปณิณิวิสัยของ ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ ที่ว่า “การพัฒนาทุกส่วนเสียของชาติเป็นการพัฒนาชาติ”

นอกจากนั้น จากการสังเคราะห์งานวิจัยของกาญจนา แก้วเทพและรัตติกาล เจนจัด (2552: 184-185) ตามแนวทางการส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น พบว่า การส่งเสริม สืบสาน วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นมีหลากหลายมิติผสมกันอยู่ทั้งส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กับมิติอื่น ๆ แล้วแต่ว่าจะเลือกใช้กันอย่างไร แต่สุดท้ายที่อยากจะเห็นคือวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านั้นยังคงอยู่คู่ชุมชนต่อไป ส่วนช่องทางในการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านมีหลากหลายตามรูปแบบ เช่น การจัดทำเอกสารสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ โบรชัวร์ การทำเอกสารเผยแพร่ การจัดท้าวารสาร การนำเสนอผ่านข้อมูลผ่านสื่อชุมชน เช่น หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน การจัดนิทรรศการ การสาธิต การทำโปสเตอร์ การจัดทำบูธ การจัดทำเป็น CD สารคดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ

ศักราช ฟ้าขาว (2553) ชี้ให้เห็นการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ไว้ว่า กระบวนการทางวัฒนธรรมนั้นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และความเข้มแข็งของชุมชนไทใหญ่ในการดำเนินงานทางวัฒนธรรม ตลอดถึงการส่งเสริม สนับสนุนจากภาคีหลักในชุมชน จะช่วยให้การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม และแนวทางในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ประกอบด้วยด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติ ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมงานวัฒนธรรม ด้านการสร้างชุมชนคุณธรรม จริยธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ และด้านการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม โดยในทุกด้านนั้นอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเองของชุมชน และเชื่อมโยงจากเครือข่ายภายในชุมชนซึ่งจะเป็นเป็นกลไกที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งและส่งผลต่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2553) ได้สังเคราะห์งานวิจัยด้านการบริหารจัดการ วัฒนธรรม กล่าวถึงกระบวนการพื้นฐานของการบริหารจัดการวัฒนธรรมมักจะประกอบด้วย การ

วางแผน การจัดกลุ่ม/องค์กร การจูงใจ การควบคุม และเมื่อนำกระบวนการพื้นฐานดังกล่าวมาวิเคราะห์กระบวนการทำงานโครงการด้านวัฒนธรรมจึงมีแนวคิดของการมีส่วนร่วมเข้าไปด้วย

ไสว เชื้อสะอาด (2541) ได้ศึกษา เรื่องการบริหารงานวัฒนธรรมพื้นบ้านของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดพะเยา พบว่า ด้านบุคลากรของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอยังขาดแคลน บุคลากรที่ปฏิบัติงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงจำเป็นต้องขอรับ การสนับสนุนบุคลากรจากหน่วยงานอื่นๆ มาช่วยดำเนินการ ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นยังมีไม่เพียงพอจึงต้องขอรับบริจาคหน่วยงานองค์กรอื่น และประชาชนทั่วไป และมีการวางแผนล่วงหน้า ปฏิบัติตามแผนมีการประชาสัมพันธ์งานทุกรูปแบบแล้วแต่โอกาสและสถานการณ์

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2554) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวไว้ในข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานวัฒนธรรม ไว้ว่า การบริหารงานวัฒนธรรมควรที่การเพิ่มอัตรากำลังและอัตรากำลังบางส่วนต้องเป็นคนที่ บุคลากรต้องรอบรู้บริบทของพื้นที่และมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน งบประมาณต้องเพียงพอและต่อเนื่อง วัสดุอุปกรณ์ต้องเพียงพอและทันสมัย การจัดการต้องสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร งานวัฒนธรรมทุกขั้นตอน เป็นต้น

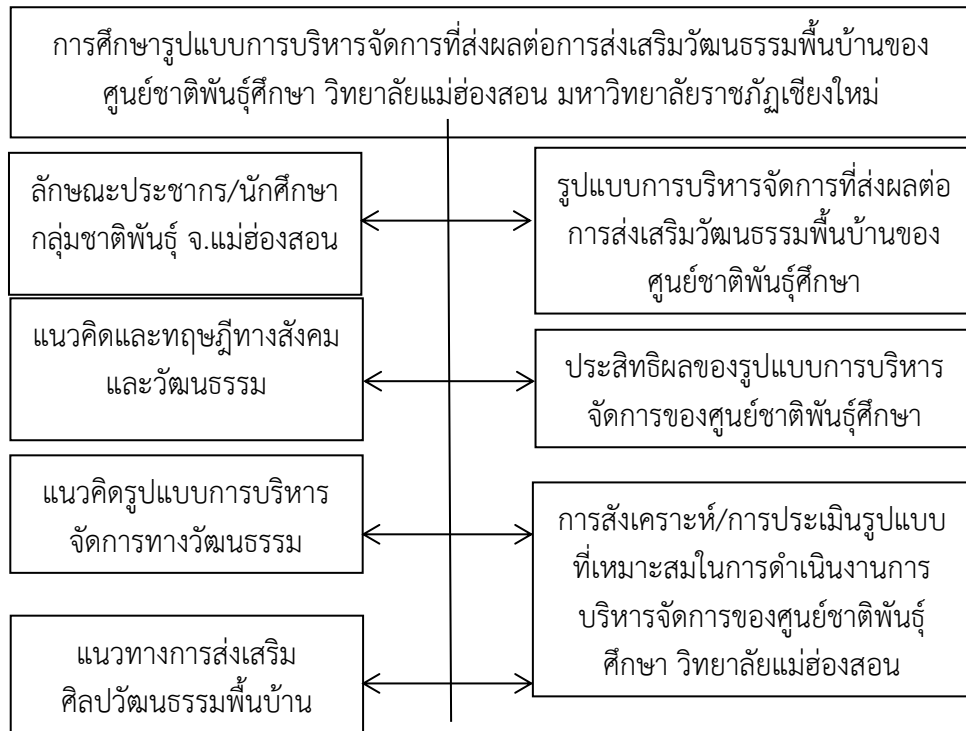
จากแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย การศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนวัฒนธรรมแห่งชาติ ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสะท้อนถึงความพยายามและการให้ความสำคัญของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภายใต้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่มีทั้งองค์ความรู้จากภูมิปัญญาต่าง ๆ ให้เกิดการแลกเปลี่ยน แสวงหาการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าของวัฒนธรรมในชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้ฐานข้อมูลลักษณะประชากรและนักศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วยแนวคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยม แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม แนวคิดรูปแบบทางวัฒนธรรม และแนวคิดปรากฏการณ์นิยม แนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม แนวทางการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ประกอบด้วยแนวทางตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ และผลการวิจัยด้านรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน แล้วนำมาบูรณาการและใช้อธิบายปรากฏการณ์และเป็นกรอบความคิดในการวิจัย

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดแสดงการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังแผนภูมิสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภูมิที่ 2.1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 สรุปภาพรวมของกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลและแหล่งข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แบบสอบถาม เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย วารสาร เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต การศึกษาข้อมูลทางกายภาพ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ในขณะศึกษาภาคสนาม

แหล่งข้อมูลจากได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม สำหรับถามผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือกลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์ในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์ที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้แก่ กลุ่มไทยวน กลุ่มไทใหญ่ กลุ่มปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) กลุ่มม้ง กลุ่มมูเซอ กลุ่มจื๋นยูนนาน (จีนฮ่อ)กลุ่มลีซอ เป็นต้น
- 2) กลุ่มผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ภูมิปัญญา ผู้อาวุโส ผู้นำเยาวชนในชุมชน
- 3) กลุ่มพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4) กลุ่มชาวบ้านภายในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์
- 5) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ศึกษา

3.2 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นนี้คือ ประเด็นในการจัดสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม (Questionnaires) มี 2 ชุด

3.2.1 การจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยกำหนดประเด็นล่วงหน้าในการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งข้อมูลได้จากการแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการระหว่างการจัดกลุ่มสนทนา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่ม ๆ ละ 3-5 คนประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและบริหารด้านวัฒนธรรม โดยมีประเด็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ได้แก่

1) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอนควรมีบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างไร

2) รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ควรมีลักษณะอย่างไร

3) กิจกรรมในลักษณะใดบ้างที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

3.2.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาสำหรับพระภิกษุ ผู้นำชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

3.2.3 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยกำหนดให้มี 2 ชุด

แบบสอบถามชุดที่ 1 ใช้สำหรับกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ พระภิกษุ ผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นทางการ และนักศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 1 ชุด โดยกำหนดประเด็นหลักในการสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกตอบ (Check List) ในประเด็นด้านการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่เหมาะสมโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การดำรงตำแหน่ง ภูมิลำเนาเดิม ชาติพันธุ์เดิม ลักษณะการอยู่อาศัยในชุมชน ระดับการศึกษา ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ตอนที่ 4 สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะ การสนับสนุน/ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในปัจจุบันและอนาคตและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในลักษณะปลายเปิด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และด้านวัฒนธรรมจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence)

แบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อประเมินการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่เหมาะสมจากการเลือกแบบเจาะจงตามรายการที่กำหนดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีตัวเลือก 5 ระดับคือ

5 หมายถึง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้น้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

ในตอนท้ายของแบบประเมินมีข้อความปลายเปิดให้ผู้ประเมินได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การเก็บข้อมูลจากการจัดกลุ่มสนทนา โดยได้จากการกำหนดประเด็นในการจัดกลุ่มสนทนา การแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะในระหว่างการจัดกลุ่มสนทนา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่ม ๆ ละ 3-5 คนประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและบริหารด้านวัฒนธรรม

3.3.2 ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มจำนวน 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2556 ณ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ในเวทีการเสวนาวิชาการเรื่อง การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถานศึกษาโดย รองศาสตราจารย์ ดร. มังกร ทองสุกดี ดร.จรรุญ คำนวนตา และอาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร การศึกษาและด้านวัฒนธรรม ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2556 ณ วัดปางหมู โดยผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่พระครูอนุตตสังขกิจ เจ้าอาวาสวัดปางหมู อาจารย์รุ่งทิพา มูลสถานผู้อำนวยการ ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครูวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน อาจารย์ประจักษ์ เข้มมุกด์ อดีตคณบดีวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน พ.ต.ท.บัณฑิต อินทุฤทธิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และครั้งที่ 3 วันที่ 6 กันยายน 2556 ณ วัดปางหมู มีผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์จากพระภิกษุ กลุ่มผู้นำชุมชน นักศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

3.3.3 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำหนังสือจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ และขอรับคืนโดยส่งกลับทางไปรษณีย์โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มเป้าหมาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มสนทนา การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร โดยนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

- 1) นำเสนอโดยการอธิบายประเด็นสำคัญและยกตัวอย่างคำพูด (Quote)
- 2) สรุปสาระสำคัญจากประเด็นการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

3.4.2 การวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ คือ

- 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วยตารางแจกแจงความถี่และการกระจายแบบร้อยละ
- 2) ข้อมูลด้านการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษางานวัฒนธรรมของผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วยตารางแจกแจงความถี่ และแบบร้อยละ

3) ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ และแบบร้อยละ

4) สังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะวิธีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านผู้วิจัยนำมาสรุปอภิปรายเชิงพรรณนา

3.4.3 การวิเคราะห์แบบประเมินชุดที่ 2 ในประเมินการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่เหมาะสมจากการเลือกแบบเจาะจงโดยแยกการเก็บข้อมูลใน 2 ลักษณะได้แก่

1) จากผู้เข้าร่วมสัมมนาวิชาการมาร่วมการประชุมวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการเสวนาทางวิชาการเรื่อง การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถานศึกษาเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2556 ณ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานด้านวัฒนธรรม และงานวิชาการที่จัดขึ้นในองค์กรด้านวัฒนธรรม

2) จากกลุ่มผู้บริหารทางวัฒนธรรม ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้นำนักศึกษา จำนวน 20 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมและความเป็นไปได้

3) แบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการ โดยใช้มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating scale) เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดในการจัดทำแบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมโดยผู้วิจัยได้ประยุกต์คุณลักษณะการบริหารจัดการวัฒนธรรมที่พึงประสงค์และแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2550-2559 เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์สร้างแบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม

ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาตามประเด็น ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดค่าคะแนนของคำตอบ ดังนี้

ระดับคำตอบ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับคำตอบ 4 หมายถึง มาก

ระดับคำตอบ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับคำตอบ 2 หมายถึง น้อย

ระดับคำตอบ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

การแปลความหมายแบ่งเป็นค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง ค่าระดับที่เหมาะสม/เป็นไปได้มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง ค่าระดับที่เหมาะสม/เป็นไปได้มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ค่าระดับที่เหมาะสม/เป็นไปได้ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ค่าระดับที่เหมาะสม/เป็นไปได้น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ค่าระดับที่เหมาะสม/เป็นไปได้น้อยที่สุด

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินด้วยการแจกแจงความถี่ และกำหนดให้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเกิน 3.50 เป็นการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการบริหาร

จัดการที่เหมาะสมไปใช้ ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบประเมิน ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นและสาระสำคัญต่อไป

3.5 สรุปแหล่งข้อมูล/เครื่องมือและขั้นตอนในการวิจัย

เพื่อให้เห็นภาพความชัดเจนของแหล่งข้อมูล/เครื่องมือและขั้นตอนในการวิจัย ผู้วิจัยจึงสรุปให้เห็นรายละเอียด ตามตารางที่ 3.1-3.3 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงการใช้แหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูล (ผู้ให้ข้อมูล)	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบสอบถาม	การสัมภาษณ์	สนทนากลุ่ม
1. พระภิกษุ	3	2	2
2. ผู้บริหาร คณาจารย์	13	5	4
3. ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์	7	4	2
4. ผู้ทรงคุณวุฒิ	7	3	6

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล (ผู้ให้ข้อมูล)	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบสอบถาม	การสัมภาษณ์	สนทนากลุ่ม
5. นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์	15	5	13
6. ผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม	6	-	2
7. ชาวบ้าน	-	-	5
รวม	51	19	34

ตารางที่ 3.2 แสดงแหล่งข้อมูลการใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม

ที่	ผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้	จำนวน
1.	ผู้บริหาร/นักวิชาการทางวัฒนธรรม	5
2.	ผู้บริหารมหาวิทยาลัย	6
3.	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และวัฒนธรรม	5
4.	ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์	2
5.	ผู้นำนักศึกษา	2
	รวม	20

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์การวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. บริบทที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 - 1.1 โครงสร้างด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - 1.2 ประวัติและการดำเนินงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน
2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
 - 2.1 ผลการวิเคราะห์จากการจัดสนทนากลุ่ม
 - 2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร
 - 2.3 สรุปผลการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 - 3.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล
 - 3.2 การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 - 3.3 การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ และโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสม
 - 3.4 ข้อเสนอแนะการสนับสนุนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในปัจจุบันและอนาคต
 - 3.5 สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบจากการตอบแบบสอบถาม
4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
5. สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร แบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

รายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 5 ส่วน มีดังต่อไปนี้

1. บริบทที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เกี่ยวข้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ประกอบด้วยโครงสร้างด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติ

ความเป็นมาของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาตามลำดับดังนี้

1.1 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในการศึกษาโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารจากนักวิชาการที่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้านของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งการค้นพบจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

1.1.1 โครงสร้างทางสังคม

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยเป็นพื้นที่ชายแดนทางมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ มีเนื้อที่รวม 12,681.259 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 242,894 คน (สถิติของกรมการปกครอง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554) เป็นจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดในภาคเหนือ มีพรมแดนติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขาอยู่ในเขตลุ่มน้ำสาละวิน มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีการติดต่อปะทะสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนชาติพันธุ์ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดนประเทศไทยกับประเทศสหภาพพม่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้งพื้นที่ราบซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายไทใหญ่หรือคนไต และพื้นที่บนดอยสูง โดยที่กลุ่มคนเหล่านั้นจะมีศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป โครงสร้างประชากรประกอบด้วยประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ราบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายไทใหญ่หรือคนไต และกลุ่มประชากรบนพื้นที่สูง กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ มูเซอ ม้ง กะเหรี่ยง ลีซอ ละว้า (ลัวะ) จีนยูนนาน (จีนฮ่อ) และไทใหญ่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่การปกครอง 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอแม่สะเรียง อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอสบเมย และอำเภอปางมะผ้า นอกจากนี้ยังมีคนไทยวนหรือคนพื้นเมือง คนไทยทั่วทุกภาคของประเทศไทย ตลอดจนชาวไทยมุสลิม และชาวยะไข่ที่อพยพมาจากประเทศอินเดีย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549 :3)

ที่มา : จังหวัดแม่ฮ่องสอน <http://www.maehongson.go.th/eng/eng3.htm> (10 กันยายน 2555)

1.1.2 โครงสร้างทางวัฒนธรรม

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่มีถิ่นที่อยู่ตั้งถิ่นฐานชุมชนอยู่บนพื้นที่สูงอยู่บริเวณแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตที่เริ่มต้นเช่นเดียวกับพัฒนาการของมนุษย์โดยทั่วไปจากการหาของป่าล่าสัตว์มีพัฒนาการดำรงอยู่จากความดั้งเดิมของตนเอง ผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ร่วมสมัยมาแต่ละยุค ดังนั้นพัฒนาการประวัติศาสตร์ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมจึงอยู่ภายใต้บริบทของการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ในการนำเสนอข้อค้นพบแยกแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในประเด็นของความเชื่อ วัฒนธรรมพื้นบ้านสรุปตามลำดับดังนี้

1.1.2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

“ไทใหญ่” เป็นคำที่คนไทยทั่วไปใช้เรียกชื่อชนชาติหนึ่งในเขตตอนเหนือของประเทศไทย คนไทยภาคกลางในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยารู้จักไทใหญ่มาก่อนอย่างน้อยตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา เพราะปรากฏคำ ๆ นี้อยู่ในมาตราสามดวง ในพระราชกำหนดเก่า พ.ศ.2042 (จิตร ภูมิศักดิ์, 2524: 205) ชาวไทใหญ่มักเรียกตัวเองว่า “ไตโหลง” หรือ “ไตหลวง” เป็นชาติพันธุ์หนึ่งในกลุ่มตระกูล “ไต” หรือ “ไท” พวกพม่าเรียกชาวไทใหญ่ว่า “ฉาน” และชาวล้านนาและชาวเขินยังชอบเรียกชาว “ไตโหลง” ว่า “เงี้ยว” ทั้งที่ชาวไตโหลง หรือแม้แต่พวกเขินเองไม่ชอบให้ใครมาเรียกกลุ่มของตนด้วยชื่อเช่นนั้น(เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2546: 3-5) ภาษาของชาวไทใหญ่จัดอยู่กลุ่มคนที่พูดภาษาไท-กะได (Tai-Kadai Language Family) การเรียกชื่อชาวไทใหญ่นั้นชนชาติอื่นๆ เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น พม่าเรียกไทใหญ่ว่า ชาน หรือฉาน ซึ่งเป็นต้นคำให้ชาวตะวันตกเรียกคนไทใหญ่ในเวลาต่อมา ส่วนชาวคะฉิ่นหรือจิงโผ เรียก ชาวไทใหญ่ว่า “อะซาม” ชาวอาขาง ชาวปะหล่อง และชาวว้าเรียกชาวไทใหญ่ว่า “เซียม” คำทั้งหมดนี้มาจากรากเหง้าของคำเดิมคือ “สยาม” “สาม” หรือ “ซาม” ทั้งสิ้น (สถาบันวิจัยสังคม, 2551: 2)

จากการประมวลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เรื่องความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่พบว่า ชาวไทใหญ่มีความเชื่อในอำนาจลี้ลับและวิญญาณที่อยู่เหนือธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ผีบ้านหรือเสื้อบ้าน หรือผีอื่น ๆ ความเชื่อในเรื่องโชคกลาง ความเชื่อการใช้เวทมนตร์คาถา ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อการอยู่ยงคงกระพัน และความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทใหญ่นั้น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี และเทวดา เช่น ความเชื่อเรื่องเสื้อบ้าน เสื้อเมือง เสื้อบ้านหรือผีบ้าน คือ วิญญาณของผู้มาบุกเบิกสร้างหมู่บ้านเป็นคนแรกแต่ละชุมชนของคนไทใหญ่ จะมีการประกอบพิธีไหว้เสื้อบ้านที่หอเจ้าบ้าน เพื่อขอตลาดบันดาลให้พืชพันธุ์เจริญงอกงาม สมาชิกภายในบ้านมีความกินดีอยู่ดี ชาวไทใหญ่มีการให้ความสำคัญกับดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษในยุคของการสร้างบ้านแปลงเมือง ในระดับหมู่บ้านเรียกว่า “เสื้อบ้าน” ต่อเมื่อชุมชนพัฒนาเข้าสู่ความเป็นเมืองหรือรัฐแล้ว จะเปลี่ยนสถานภาพไปเป็น “เสื้อเมือง” หรือผีเมือง ชาวไทใหญ่มีการอัญเชิญดวงวิญญาณเสื้อบ้านมาสิงสถิตอยู่ ณ อาคารที่สร้างให้เรียกว่า “หอเจ้าบ้าน” หรือ หอผีประจำหมู่บ้าน ส่วนเสื้อเมืองนิยมสร้างหอผีไว้ใต้ต้นไม้สูง (ต้นไทร) ขนาดใหญ่บริเวณเหล่านี้ถือว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมพลังจิตใจของผู้คนในหมู่บ้าน เมื่อจะมีการจัดงานแต่งงาน การเดินทาง การผดจารีต การกลับมายังบ้านเกิด จะต้องมาบอกกล่าวขอขมา หรือขอโทษ หรือขอบคุณหอเจ้าบ้านที่คอยคุ้มครองปกป้องแก่คนนั้น ๆ ส่วนใจบ้าน เป็น

สถานที่ที่ต้องมีอยู่ในทุกบ้าน โดยอาณาบริเวณของบ้านด้านหนึ่งจะเป็นป่าไม้และมีต้นไม้ใหญ่ มักเป็นไม้สูง ชาวบ้านจะร่วมกันสร้างหอผีไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่นี้ บางบ้านจะสร้างเป็นเถงผีไว้บริเวณกลางบ้านเลย ซึ่งมีสัญลักษณ์ที่เป็นก้อนหิน เสาหิน หรือเสาปูน ว่าเป็นใจบ้าน สมาชิกของบ้านจะทำการเซ่นไหว้ในงานประเพณีปีใหม่ (สถาบันวิจัยสังคม, 2551 : 48-49)

นอกจากนั้น ชาวไทใหญ่สร้างอัตลักษณ์ให้ผี “เจ้าเมือง” ของตนเองว่าเป็นผีดีไปเป็นเทพ เรียกว่า “ขุนนาง” อยู่บนสวรรค์ ความเป็นเทพแสดงออกที่อาหารพิเศษ คือขนมหวานและผลไม้เท่านั้น ไม่มีเนื้อสัตว์ เป็นการสร้างอัตลักษณ์ในการแบ่งแยกว่าผีไทใหญ่เป็นผีเทพผีชั้นสูงเพราะสร้างคุณความดีไว้มาก (เรณู อรรถาเมศร์, 2546: 234) และความเชื่อในเรื่องโชคกลางของชาวไทใหญ่นั้นพบว่า ชาวไทใหญ่นับถือโชคกลางเช่นเดียวกับชาวไทอื่น ๆ จึงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อนั้นๆ ความเชื่อบางเรื่องก็ได้รับอิทธิพลจากที่อื่นแล้วดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมของชาวไท (สถาบันวิจัยสังคม, 2551: 50)

ความเชื่อที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาวินัยชีวิตของชาวไทใหญ่นอกจากผูกพันอยู่กับธรรมชาติ พุทธนาการประกอบอาชีพทำมาหากินตามฤดูกาลแล้วนั้น ชาวไทใหญ่ยังมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียแล้วแผ่ไปทางเอเชียตอนใต้หรือตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ลังกา พม่า และไทย ทั้งพุทธศาสนาแบบหินยานและมหายาน มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ศิลปะแก่เอเชียอย่างมาก ที่เห็นคือวัดปรากฏเป็นสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันไป (ปัญญา เทพสิง, 2548 : 7) ในชุมชนชาวไทใหญ่จะมีวัดประจำเมืองมากกว่า 1 วัดขึ้นไป และมักมีชื่อว่า “จองแสง” “จองคำ” หรือ “จองเงิน” อันเป็นชื่อที่เป็นสิริมงคลสำหรับชาวไทใหญ่ วัดเหล่านี้เจ้าฟ้ามักเป็นผู้สร้างขึ้น และอาจมีการก่อ “กองมู” หรือเจดีย์บริเวณวัด สร้างบนยอดเขาที่ห่างไกลออกไป (สมพงศ์ วิทาศักดิ์พันธ์, 2544: 8) ชุมชนไทใหญ่มีวัดเป็นศูนย์กลางในกิจกรรมทางศาสนาชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่มีความเชื่อตามคำสอนพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด วันพระชาวไทใหญ่จะหยุดงานเพื่อไปวัดจะมีชาวไทใหญ่มาทำบุญที่วัดกันมากเป็นพิเศษ มีการประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมานาน ความเคร่งครัดของการนับถือศาสนานอกจากทำให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณี การปฏิบัติในเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อในอาณิสสการทำบุญทำทาน เชื่อว่าเมื่อได้ทำบุญอย่างใดจะได้อาณิสสอย่างนั้น ถ้าทำชั่วผิดธรรมะเมื่อตายแล้วจะได้ไปสวดยทุกขเวทนาในอบายภูมิ มีเดรัจฉานเปรต อสุรกาย นรก ตรงข้ามถ้าทำดี ทำบุญทำทาน เมื่อตายไปแล้วจะได้สวดยสุขในโลกมนุษย์ สวรรค์ และถึงพระนิพพานในที่สุด จะเห็นได้จากปรัชญาชีวิตของชาวชาวไทใหญ่จากคำอวยพรของผู้เฒ่า ผู้แก่ที่อวยพรให้แก่ลูกหลานและได้มีการนำหลักการทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นคำสอนสืบทอดต่อกันมา (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549: 348-351) ความเลื่อมใสศรัทธาของชาวไทใหญ่ในศาสนาพุทธนั้นผสมกลมกลืนหรือเกี่ยวพันกันระหว่างการนับถือศาสนาพุทธกับการนับถือผี จากพื้นฐานการนับถือศาสนาพุทธดังกล่าว ทำให้ชาวไทใหญ่มีงานประเพณีที่เกี่ยวกับการนับถือศาสนาพุทธครบทั้ง 12 เดือนเรียกว่า “หยาสี่สิบสอง” หรือพิธี 12 ราศีของชาวไทใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทใหญ่มีความเลื่อมใสศรัทธาและเป็นผู้ที่เคร่งครัดต่อศาสนา มาก จึงมีกิจกรรมประเพณีตลอดทั้งปีนัยสำคัญก็คือการสร้างอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ให้เป็นผู้ที่เคร่งครัดในพุทธศาสนามากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน จนมีสำนวนว่า “กินอย่างม่านตานอย่างไต” คนไต (ไทใหญ่) เป็นคนใจบุญสุนทาน (เรณู อรรถาเมศร์, 2546: 234)

ส่วนอาหารของชาวไทใหญ่ พบว่า ชาวไทใหญ่ชอบบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลักมากกว่าบริโภคข้าวเหนียว ข้าวเหนียวนิยมทำเป็นขนม แต่ในตลาดทุกแห่งมีข้าวเหนียวขายให้แก่ชาวบ้านในชุมชน อาหารของชาวไทใหญ่มีหลายประเภทที่เป็นที่นิยมบริโภคมีทั้งประเภทน้ำพริก ยำ รวมทั้งนิยมบริโภค “ถั่วเน่าแค็บ” ซึ่งทำจากถั่วเหลืองที่ปลูกเป็นพืชหลักในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนของทุกปี นอกจากนั้นยังมีอาหารประเภทขนมไทใหญ่ แบ่งเป็นขนมที่มีทั่วไป ได้แก่ ส่วยทะมิน อาหละหว่า อาหละหว่าจุง เป็งมั่ง ข้าวต้มกล้วย ข้าวต้มถั่ว ข้าวต้มกะทิ ฯลฯ และขนมในเทศกาลออกพรรษาจะมีการทำขนมเทียน ขนมจ็อก หรือขนมสอดไส้ เพื่อนำไปทำบุญที่วัดและแจกจ่ายเพื่อเป็นทานไปยังบ้านญาติ ในช่วงเดือน 3 ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์จะมีการทำ “ข้าวหย่ากู่” หรือข้าวเหนียวแดง (คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.:36-40)

ภาพที่ 4.1 นักศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

รูปแบบการแต่งกายของชาวไทใหญ่จะมีอัตลักษณ์ลักษณะเฉพาะตนอย่างเห็นได้ชัด ถ้าเป็นผู้ชายไทใหญ่จะนุ่งกางเกงโก้นโห่งโย่ง คล้ายกับกางเกงขาก๊วยหรือกางเกงเป้าใหญ่เหมือนชาวจีนสวมเสื้อแขนยาว คอกลมไม่มีปกผ่ากลางอกตลอดแนวทั้งเสื้อและกางเกงจะทำจากผ้าฝ้ายทอมือนอกจากนี้ยังโพกหัวหรือเรียกว่าผ้าเคนโห (หัว) ด้วยผ้าทอสีอ่อน ๆ แต่เดิมนิยมโพกด้วยผ้าขาวม้า หรือผ้าขนหนูแทนก็มาก แต่ถ้าไปงานเป็นทางการก็จะไม่นิยมผ้าขนหนู (วีระพงศ์ มีสถาน, 2544: 12) ส่วนการแต่งกายของหญิงไทใหญ่นั้น สวมเสื้อแขนยาวหรือแขนสามส่วน เสื้อชั้นในจะใช้เสื้อปักลูกไม้ที่ด้านหลัง เป็นเสื้อผ่าหน้าใช้เข็มกลัดหรือติดกระดุมเรียกว่า “เสื้อปิดจา” สวมเสื้อโตหน้าต่อทับด้านนอก ผู้ใหญ่ใช้ “เสื้อโตหน้าแหวัด” แบบเสื้อชาวจีน ส่วนผ้าซิ่นผู้หญิงไทใหญ่นั้น จะใช้ผ้าที่มีลวดลายเป็นส่วนใหญ่ และที่ยังคงเป็นอัตลักษณ์ของการแต่งกายแบบไทใหญ่อีกอย่างหนึ่งก็คือ การโพกศีรษะและการสวมหมวกไม้ไผ่ที่เรียกกันว่า “กูปโต” (กรมศิลปากร, 2542: 149-150)

การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ นิยมการละเล่นและแสดงในช่วงของเทศกาลงานประเพณีของวัดและชุมชน จะมีการจัดการละเล่นประกอบขบวนหรือการจัดแสดงเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการเล่นเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชนไทใหญ่ด้วยกันหรือระหว่างชาติพันธุ์อื่น การละเล่นที่นิยมเล่นของชาวไทใหญ่ ถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นการแสดงที่

สอดคล้องกับคติความเชื่อในศาสนาพุทธ ได้แก่ การฟ้อนนกกหรือกิ้งกะหล่ำ เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองในเทศกาลออกพรรษาของไทยใหญ่ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานาน ด้วยเหตุที่คนไทใหญ่นับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด เทศกาลออกพรรษาเป็นประเพณีที่พยายามจำลองเหตุการณ์ตอนที่พระเจ้าเสด็จนิวัตมนุษยโลกพรรษาที่ 7 จากเหตุการณ์วัดเปิดโลก (โลกวิวรรณาภิหารีย์) (โกศล ศรีมณี 2534: 6-7) ส่วนศิลปะการแสดงประเภทเพลงพื้นบ้านนั้น จะใช้ประกอบการแสดง เช่น การแสดงจำตอ ร้องเกี่ยวพาราสี เพลงกล่อมเด็ก เรียกว่าความอ่อนลูกอ่อน เพลงพื้นบ้านไทใหญ่สื่อให้เห็นถึงการอวยพร การสั่งสอนอบรม เป็นทำนองต่าง ๆ เช่น ทำนองล่องโค้ง ทำนองปานแซง ทำนองเซกุง ทำนองความว๊อก ทำนองนกกือ ทำนองตอลอ ทำนองหยอบหย่อน เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2542: 198)

ส่วนศิลปหัตถกรรมประเภทการจักสานนั้นค้นพบว่า มีการตกแต่งประกอบเครื่องใช้ จากการเขียนลายที่เรียกว่า “ลายไต” ในงานด้านหัตถกรรมประเภทจักสานโดยเขียนลงบน “ก๊อบไต” หรือการจักสานหมวก จากวัสดุไม้ไผ่ผ่าเป็นตอกมีการเขียนลวดลายต่าง ๆ ประดับ เช่น ลายพื้นเมือง ลายสานไม่มีดอก ลายพิกุลดอกสีรวม ลายพิกุลดอกเล็ก ลายพวงกุญแจ ลายซิกแซกใหญ่ ลายแก้วซิงตวง ลายกั้งหันลม ลายดอกโป๊ยเซียน ลายพิกุลดอกใหญ่ ลายดอกกรูปหัวใจ ลายไม้ขีดไฟ ลายซิกแซกเล็ก ลายดอกขบา (กรมศิลปากร, 2542: 100) และชาวไทใหญ่นิยมการแกะสลักหรือฉลุลายไตลงบนวัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ สังกะสี กระจกสา กระจกแข็งหรือวัสดุอื่น ๆ แล้วนำไปตกแต่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เช่น ขายคาของวิหารไทใหญ่ ชุ่มปราสาทจองพารา ขอบประตูหน้าต่าง ชุ่มหรือหรือป้ายชื่อวัด บนขอบหลังคาศาลาการเปรียญวัด เป็นต้น ส่วนลายไตที่นิยมการนำมาแกะหรือฉลุนั้น แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหมอกนอนเคอ(ลายเครือเถา) และกลุ่มไบหมากแก้ง (ใบสับประต) มีความสวยงามละเอียดอ่อนตามแบบอย่างศิลปะพม่าผสมผสานศิลปะแบบไทใหญ่ (โกศล ศรีมณี มปป.: 8-10)

ส่วนสถาปัตยกรรมของชาวไทใหญ่ประเภทที่อยู่อาศัยหรือบ้าน ชาวไทใหญ่เรียกว่า “เฮินไต” หรือบ้านไต เฮินไตแบบดั้งเดิมมี 2 แบบ คือเฮินโหลงสองส่อง และเฮินโหลงตอยเหลียว เฮินไตมีเอกลักษณ์พิเศษคือ มุงหลังคาด้วยใบตองตึง (ใบพลวง) มีฝาไม้ไผ่สานเป็นลวดลายต่าง ๆ ส่วนของหลังคานั้นจะมีทั้งรูปแบบหลังคาเดี่ยว และหลังคา 2 ยอดเชื่อมต่อกันโดยมีรางริน(รางรับน้ำฝน) และมีส่วนประกอบอื่นๆคือ ขานบ้าน ห้องครัว บ้านไตแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ที่เรียบง่าย ยึดมั่นในประเพณีและนับถือศาสนาพุทธ เฮินไตสามารถใช้ประโยชน์ได้แบบอเนกประสงค์ เช่น ใช้จัดงานปอยสา่งลอง เก็บพืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นคอกสัตว์ เป็นต้น การสร้างบ้านที่อยู่อาศัยเป็นไปตามฐานะของเจ้าของบ้าน ถ้าฐานะยากจนจะเป็นบ้านแบบชั่วคราว มักสร้างเป็นกระต๊อบที่เรียกว่า “ชุ่มหมาแหงน” เป็นบ้านไม้ไผ่มุงด้วยใบตองตึง หรือคาใส่ฝาไม้ไผ่ ส่วนบ้านคนที่มีฐานะค่อนข้างดี หรือ มีฐานะร่ำรวยจะสร้างบ้านแบบถาวรทำด้วยไม้เนื้อแข็งหรือไม้สัก เป็นบ้านใต้ถุนสูงสร้างเป็นสองหลังติดกัน เรียกว่า “เรือนไตสองส่อง” มีรางรินไม้ หรือสังกะสีอยู่ระหว่างบ้านสองหลังตรงชายคามุงด้วยแป้นเกล็ด หรือดินขอ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2542: 195)

ส่วนวัดไทใหญ่ซึ่งเป็นอาคารทรงโรง คือรูปแบบการซ้อนชั้นของหลังคาซึ่งเป็นลักษณะที่ได้อิทธิพลจากรูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบไตผสมพม่าที่สร้างกันในรัฐฉาน ทำหลังคาซ้อนกันหลายชั้น ยกคอสองสองชั้นและทั้งชายคาลงมาสามดับลักษณะนี้ชาวไทใหญ่เรียกว่า “เจตบุน” ถ้าอาคารที่

ยกคอสองสามชั้นและทิ้งชายลงมาสี่ตลับเรียกว่า“ยอนแซก”หากต้องการเน้นหลังคาสูงกว่าสองประเภทนี้จะทำเป็นเรือนยอดทรงปราสาทซึ่งนิยมใช้การซ้อนชั้นสาม ห้าหรือเจ็ดชั้นแล้วแต่ความสำคัญของผังพื้นอาคารที่เรือนยอดนั้นคลุมอยู่ส่วนตกแต่งหลังคาเป็นส่วนที่สร้างความอลังการให้แก่ศาสนสถานของชาวไทใหญ่ ส่วนตกแต่งชายคาและจั่วนี้มีทั้งส่วนที่เป็นเชิงชายเรียกว่า“ปานขอย”ส่วนยกชั้นเหนือเชิงชายเรียก “ปานต่อง” ส่วนประดับตรงมุมชายคาเรียกว่า “กะหล่งต่อง” สำหรับยอดสุดของเรือนยอดทรงปราสาทจะประดับด้วยฉัตร 3,5 หรือ 7 ชั้น และมักนิยมใช้ฉัตรสีทองเพื่อให้ได้ความเปรียบต่างของโลหะฉลุตกแต่งซึ่งเป็นสีเทาเงิน และลักษณะการสร้างหรือปั้นประพระพุทธรูปที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่าจึงทำให้เกิดการผสมผสานทางศิลปวัฒนธรรม(กรมศิลปากร , 2539: 38)

1.1.2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน

จิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวว่า ผู้คนในล้านนาเรียกตนเองว่าคนเมืองแต่คนต่างถิ่นมักจะเรียกว่า ชาวโยน หรือ ยวน มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรม อารยธรรม สร้างวัดวาอาราม ขุดคูเมือง สร้างกำแพงเมือง ป้อมปราการ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ประดิษฐ์คิดค้นและปรับปรุงยุคเทคโนโลยี ผลงานศิลปกรรม วรรณกรรม และหัตถกรรมต่าง ๆ ทั้งไว้เป็นหลักฐาน เป็นมรดกของแผ่นดินมากมาย (กรมศิลปากร, 2540: 8)

นอกจากนั้นสังคมล้านนา ผู้คนยังผูกพันอยู่กับความเชื่อที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน เกิดเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ จากพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่อทางโหราศาสตร์ (มณี พยอมยงค์, 2537: 4) ความเชื่อของชาวบ้านในลักษณะข้อห้ามเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของมรดกทางปัญญาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะได้มีส่วนกำหนดพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการดำรงชีพตลอดจนความสงบเรียบร้อยของสังคม สิ่งที่เป็นข้อห้ามของชาวล้านนาไทยจะมีในลักษณะไม่ดีไม่งาม ไม่ควรกระทำ ชาวล้านนาเรียกลักษณะดังกล่าวนี้ว่า ชิด (สุวรรณ แลสันกลาง, 2541: 1-2) ชาวล้านนามีความเชื่อ ที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นการถ่ายทอดและรับมาจากการประพฤติปฏิบัติจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวล้านนาเกิดการกระทำทั้งในทางดีและทางร้าย วิถีชีวิตชาวล้านนามีความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความมั่นใจและกำลังใจต่อตนเองและคนในชุมชน ตลอดถึงใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมคนในสังคม มีการนับถือสิ่งที่ตนเองยังไม่สามารถเห็นเป็นตัวตน หรือสิ่งเร้นลับที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับความเชื่อของชาวล้านนาคือชนพรวร แต่งขาว (2548,หน้า194-195) ได้ศึกษาวิเคราะห์จารึกล้านนาและสรุปเป็นภาพรวมความเชื่อของชาวล้านนาพบว่า ความเชื่อส่วนใหญ่เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อนั้นส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนาเป็นอย่างมากสะท้อนให้เห็นจากการทำบุญทำกุศลที่มีอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม ชาวล้านนามีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คำสอนของพระพุทธองค์ ส่งผลต่อความเชื่อของชาวล้านนา ดังปรากฏข้อมูลความเชื่อในจารึกเรื่องต่าง ๆ

ภาพที่ 4.2 ชาวล้านนาหรือชาวไทโยน

ที่มา : Luca Tettoni, 2549, หน้า 25

การเล่นของชาวล้านนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟ้อนต่างๆ ศิลปะการฟ้อนในภาคเหนือ จะมีดนตรีพื้นบ้านประกอบ ซึ่งอาจมีท่วงทำนองเป็น เพลงบรรเลงล้วน หรือเป็นเพลงที่มีการขับร้อง ประกอบไปด้วย การฟ้อนของภาคเหนือแต่ก่อนมิได้มุ่งถึงการบันเทิง แต่เกิดจากพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อทางประเพณีในการบูชา ผีปู่ย่าตายาย ผีบรรพบุรุษ เป็นหลักการฟ้อน ได้วิวัฒนาการไปตามยุค มาเป็นการฟ้อนอีกหลายอย่าง นอกจากนั้นยังมีการเล่นกลองสะบัดชัย การร่ายรำ ตบมะผาบ ฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง หรือเจียง ซึ่งมักจะมิดนตรี และมีกลองเป็นหลักเข้าประกอบจังหวะ

1.1.2.3 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งซึ่งอยู่ในประเทศไทย (ภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า KAREN คาเร็น) จากหนังสือ ETHNIC GROUP OF MAINLAND SOUTHEAST ASIA กล่าวว่า แต่เดิมเป็นชื่อที่พวกมอญใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้มาก่อน เช่นเดียวกับ คำว่า “ยาง” ซึ่งเป็นชื่อเรียกและแพร่หลายมากทางภาคเหนือซึ่งพวกไทยใหญ่ใช้เรียกมาก่อน ฉะนั้น คำว่ากะเหรี่ยงในที่นี้จึงใช้เรียกตามวิชาการ หรือตามภาษากลางที่ใช้อยู่ (สมภาพ ลาซโรจน์, 2537) เผ่ากะเหรี่ยงเป็นชาวเขากลุ่มใหญ่ที่สุด เมื่อเทียบกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่อยู่ในประเทศไทย คือ ร้อยละ 52.8 (สายเมือง วิริยศิริ, 2529: 12) มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามภาษาศาสตร์ได้แบ่งไว้ 4 กลุ่ม เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย กล่าวคือ กะเหรี่ยงสะกอ (Skaw Karen) เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen) ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน กะเหรี่ยงคะยาห์ หรือ คาเร็นนิ (The Kayah (Karenni) และกะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอ (Taungtho or Pa -O) อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน หากมองเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เห็นได้ว่ามีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มกะเหรี่ยงมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 78 ของประชาชนบนพื้นที่สูงทั้งหมดอาศัยกระจายอยู่ในทุกอำเภอ กลุ่มกะเหรี่ยงสะกอ พบอาศัยอยู่มากที่อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอขุนยวม กลุ่มกะเหรี่ยงโปว์ อาศัยอยู่มากทางตะวันออกและใต้ของอำเภอแม่สะเรียงและกะเหรี่ยงคะยาห์ หรือ คาเร็นนิ

และกะเหรี่ยงตองตู หรือ ปาโอ อาศัยอยู่มากตามพรมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและอำเภอขุนยวม (จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2556 ระบบออนไลน์)

ในการตั้งหมู่บ้านและการปกครองในหมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะตั้งหมู่บ้านอยู่บริเวณภูเขาที่ไม่สูงมากนักหรือตามพื้นราบ กะเหรี่ยงในแต่ละกลุ่มจะไม่ตั้งหมู่บ้านปะปนกันและตั้งเป็นหลักแหล่งมากกว่าหมู่บ้านชาวเขากลุ่มอื่น การปกครองในหมู่บ้านจะมี 3 ฝ่าย คือ หัวหน้าหมู่บ้านที่ตั้งตามประเพณี หมอผี และกลุ่มผู้อาวุโส หัวหน้าหมู่บ้านเรียกว่า ฮีโซ เป็นผู้นำของหมู่บ้านมีการสืบทอดสายเลือดจากบิดา หากหัวหน้าหมู่บ้านตาย ประเพณีให้มีการย้ายทั้งหมู่บ้าน แต่การย้ายถิ่นอาจจะเกิดจากการแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านโดยทางราชการ ส่วยหมอผีจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมและรักษาโรค ผู้อาวุโสจะเป็นผู้รักษากฎจารีตประเพณี ตัดสินคดีความและเป็นที่ปรึกษาให้กับหัวหน้าหมู่บ้าน (สายเมือง วิริยศิริ, 2529: 12-13)

ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ลักษณะความเชื่อของกะเหรี่ยงได้ มีอิทธิพลมากต่อการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเขา ดังนั้น กะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญในทางศาสนาмаกนั้น คือ การนับถือผีและพุทธรวมกัน ผีที่กะเหรี่ยงนับถือซึ่งมีความสำคัญ ได้แก่ ผีเจ้าที่และผีต่างๆ ที่สิงสถิตอยู่ตามป่า ภูเขา ลำห้วย ในไร่ และในหมู่บ้าน ฯลฯ ผีที่ถือกันว่าเป็นผีร้ายนั้นเชื่อว่าเป็นผีที่จะทำให้ประสบภัยพิบัติทั้งปวง จึงต้องมีการเอาอกเอาใจด้วยการเซ่นสังเวยด้วยอาหารต่างๆ เช่น หมู ไก่ ฯลฯ นอกจากนี้มีความเชื่อในเรื่องผีต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันต่อพวกเขาแล้ว กะเหรี่ยงยังเชื่อในเรื่องขวัญซึ่งมีประจำตัวของแต่ละคน กะเหรี่ยงเชื่อว่าในร่างกายของคนเรามีอยู่ทั้งหมด 33 ขวัญ ส่วนใหญ่ไม่สามารถนับได้หมดว่าขวัญอยู่ในส่วนไหนบ้างของร่างกาย เพียงแต่บอกได้ว่าอยู่ส่วนสำคัญของร่างกาย เช่น ขวัญที่ศีรษะ ขวัญสองขวัญที่ใบหูทั้งสองข้าง ขวัญจะละทิ้งหรือหายไปก็ต่อเมื่อคนนั้นได้ตายไป นอกจากนั้นแล้วเชื่อกันว่า ขวัญชอบที่จะไปท่องเที่ยวตามความต้องการของมันเองและก็อาจจะถูกผีร้าย ต่างๆ ทำร้าย หรือกักขังไว้ ซึ่งจะทำให้ผู้นั้นล้มป่วย การรักษาพยาบาลหรือวิธีที่จะช่วยคนเจ็บป่วยได้ก็คือ การล่อและเรียกขวัญให้กลับมาสู่บุคคลที่เจ็บป่วยพร้อมกับทำพิธีผูกข้อมือรับขวัญด้วย ในสังคมของกะเหรี่ยงนั้นเป็นปกติธรรมดา เมื่อแต่ละวันในหมู่บ้านจะทำพิธีเลี้ยงผีและการเรียกขวัญของคนเจ็บป่วยแทนการรักษาด้วยสมัยใหม่ บางครั้งถึงแม้จะมีหมอเข้าไปช่วยรักษาให้ตามแบบทันสมัย แต่ถ้าหากที่บ้านผู้ป่วยนั้นได้รับการรักษาด้วยการเลี้ยงผีแล้วเขาจะปฏิเสธที่จะรักษาทันทีอย่างน้อย 3 วัน (สมภพ ลาซโรจน์, 2537)

การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยง จะมีการแต่งกายที่แตกต่างกันกะเหรี่ยงกลุ่มเดียวกันแต่อยู่ต่างพื้นที่ก็มีลักษณะการแต่งกายไม่เหมือนกันด้วย เช่น กะเหรี่ยงโปว์แถบอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่งกายมีสีสันมากกว่าแถบจังหวัดเชียงใหม่ หญิงกะเหรี่ยงสะกอแถบจังหวัดแม่ฮ่องสอนและอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตกแต่งเสื้อมีลวดลายหลากหลาย และละเอียดมากกว่าแถบจังหวัดตากหรือกะเหรี่ยงโปว์แถบ จังหวัดกาญจนบุรี ก็มีลวดลายตกแต่งเสื้อผ้าแตกต่างจากภาคเหนือ กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังคงรักษาลักษณะร่วมที่แสดงสถานะของหญิงสาวและหญิงแม่เรือนเช่นเดียวกัน คือ หญิงทุ่วที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องสวมชุดยาวสีขาว (เซวา) เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องเปลี่ยนมาเป็นสวมใส่เสื้อสีดำหรือเรียกว่า “เซ ซู” และผ้าถุงคนละท่อนเท่านั้น ห้ามกลับไปใส่ชุดยาวสีขาวอีก ส่วนผู้ชายทั้งกลุ่มโปว์และกลุ่มสะกอแถบภาคเหนือมักสวมกางเกงสีดำและสีน้ำเงินหรือกรมท่า ในขณะที่แถบจังหวัดตาก และอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มักสวมโสร่ง ลักษณะเสื้อผู้ชายวัยหนุ่ม

ใช้สีแดงทุกกลุ่ม แต่มีลวดลายมากน้อยต่างกัน การแต่งกายในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีปีใหม่ พิธีแต่งงาน เน้นสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ จะเห็นชัดว่าชายหนุ่มและหญิงสาวจะพิถีพิถันเรื่องการแต่งกายให้สวยงามเป็นพิเศษ

ภาพที่ 4.3 นักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ(กะเหรี่ยง)

อาหารของชาวกะเหรี่ยง อาหารหลักของชาวกะเหรี่ยงได้แก่ ข้าวหุงไม่นิยมนิยมน้ำข้าวเหนียว และผักต่าง ๆ ซึ่งได้มาจากการปลูกเองบ้างและหาจากป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่ไกล ๆ นั้น อาหารประจำวันประกอบไปด้วยผักกับพริกและเกลือ ซึ่งอาจจะเป็นแกงหรือตำน้ำพริก (พริกแห้งหรือพริกสดผสมกับเกลือตำเข้าด้วยกัน) สำหรับประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ นั้น จะได้รับประทานกันต่อเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ในทุกครัวเรือน ได้แก่ ควาย ไก่ และหมู เพื่อเป็นอาหารและใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อของกลุ่ม (สมภพ ลาซโรจน์, 2537)

1.1.2.4 กลุ่มชาติพันธุ์ละหู่ (มุเซอ)

คำว่า “มุเซอ” เป็นคำภาษาไทยใหญ่ ซึ่งคนไทยเรานำมาใช้เรียกชนชาวเขาเผ่าหนึ่ง ซึ่งเรียกตนเองว่า “ล่าหู่” มุเซอในความหมายของคนไทย หมายถึงมุเซอดำ (ล่าหู่ณะ) มุเซอแดง (ล่าหู่ณี) และมุเซอกุ้ยหรือมุเซอเหลือง(ล่าหู่ณี) ถิ่นกำเนิดของมุเซออยู่ใกล้เขตแดนประเทศธิเบต แล้วอพยพเคลื่อนย้ายไปทางตอนใต้ของยูนาน ภายหลังพวกมุเซอมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชนเชื้อชาติโลโล ซึ่งก็มาจากธิเบตและอพยพไปอยู่ทางใต้ของประเทศจีน จะเห็นได้ว่ามีลักษณะบางสิ่งบางอย่างที่คล้ายกับพวกลีซอและอีเก้อ ภาษาพูดของมุเซอจัดอยู่ในตระกูลจีน – ธิเบต มีลักษณะเป็นภาษาคำโดด ไม่มีเสียงพยัญชนะสะกด แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มภาษา “ล่าหู่ณะ”(มุเซอดำ) และกลุ่มภาษา “ล่าหู่ณี” (มุเซอเหลือง)และในการติดต่อสื่อสารระหว่างมุเซอกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งอีเก้อ ลีซอ จินฮ่อ พวกนี้มักจะใช้ภาษาถิ่น “มุเซอดำ” (ล่าหู่ณะ) เป็นภาษากลาง มุเซอแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม กลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือมุเซอดำและมุเซอแดง กลุ่มเล็ก 2 กลุ่มหลังคือมุเซอณี หรือมุเซอกุ้ย และมุเซอเฉเล การแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อย เช่นนี้เป็นการแบ่งแต่เพียงคร่าวๆ ตามความแตกต่างเพียงผิวเผินใน

เรื่องพิธีกรรมทางศาสนา และการแต่งกาย แต่ในทางภาษาศาสตร์แล้ว ภาษามูเซอดำ มูเซอแดง และมูเซอเผดเล ใช้พูดติดต่อกันได้ ยกเว้นภาษามูเซอกุยเท่านั้นที่ใช้พูดติดต่อกับมูเซอกลุ่มอื่นไม่ได้ (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น, 2556 ระบบออนไลน์)

ความเชื่อของชาวลาหู่ฉบับถือ “ กือซา ” กือซา คือพระเจ้า ซึ่งมีความเชื่อว่า “ กือซา ” เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามทั้งหลายในโลกนี้ เป็นผู้ที่ทำให้เรามีความสุข และบันดาลสรรพสิ่งให้แก่ชาวละหู่ ถ้าหากทำไม่ดีหรือทำผิดจะถูกลงโทษ นอกจาก “ กือซา ” ยังมีผีเรือน และผีหมู่บ้านที่ลาหู่ฉบับถือผีเรือนทำหน้าที่ป้องกันภัยให้แก่คนในบ้านเป็นดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีหิ้งบูชาไว้ตรงหัวนอนของเจ้าของบ้าน จะเช่นไหว้เป็นประจำหรือเมื่อยามเจ็บป่วยส่วนผีหมู่บ้าน จะมีศาลอยู่ด้านหนึ่งของหมู่บ้าน ผีเหล่านี้ถือว่าเป็นผีดีเป็นประโยชน์ต่อชาวลาหู่ สำหรับผีร้ายที่ชาวลาหู่เกรงกลัวนั้นมีมากมายเช่น ผีฟ้า ผีป่า ผีภูเขาหลวง เป็นต้น

ลักษณะบ้านเรือนชาวลาหู่ เป็นแบบยกพื้นสูงจากพื้นดินพอสมควร หลังคาหน้าจั่วมุงด้วยหญ้าคา หรือใบก่อ บ้างก็มุงด้วยหลังคากระเบื้องรอน ตัวบ้านและพื้นบ้านสร้างด้วยไม้ไผ่สับฟาก โครงสร้างบ้าน เช่น เสา คาน และส่วนต่าง ๆ มักสร้างจากไม้เนื้อแข็ง ไม้ก่อเป็นที่นิยมมาก ปัจจุบันมีบางบ้านปลูกสร้างบ้านตามแบบคนไทยพื้นราบหลังคามิงกระเบื้องหรือสังกะสี ฝาบ้านและพื้นบ้านเป็นไม้กระดาน บางบ้าน สร้างด้วยปูนซีเมนต์ การคัดเลือกพื้นที่ปลูกบ้านเป็นของหัวหน้าครอบครัว และโดยความเห็นชอบของภรรยา บ้านชาวลาหู่มีขนาดกว้างยาวโดยประมาณ 4 x 6 เมตร บ้านลาหู่ส่วนใหญ่ไม่มีรั้วรอบบ้าน ไม่ทำที่กั้นหญ้าคาบนหลังคา การสร้างบ้านนิยมสร้างตรงกับวันหมา “ พื่อญี่ ” วันไก่ “ กะญี่ ” และวันวัว “ นูญี่ ” ซึ่งมีความเชื่อว่าจำทำให้สมาชิกในบ้านมีความอยู่ดีกินดี และจะหลีกเลี่ยงวันหมู “ หวะญี่ ” ซึ่งเชื่อว่าเป็นเจ้าของผืนน้ำ ชาวลาหู่ไม่สร้างบ้านตรงกับวันพระหรือวันศีล “ ล่าญี่ ” และวันตาย “ ซือญี่ ” การสร้างบ้านจะอยู่บริเวณรอบ ๆ หัวหน้าหมู่บ้าน บ้างก็ผู้นำทางศาสนา (นิรุตร์ แก้วหล้า, 2554)

การแต่งกายในอดีตชาวลาหู่ทอผ้าใช้เอง แต่ในปัจจุบันแทบจะไม่มีใครทอผ้าใช้เองแล้ว นอกจากจะทอของใช้ที่มีขนาดเล็ก เช่น ย่าม หรือสายสะพายย่ามเท่านั้น เสื้อผ้าของชาวลาหู่จะใช้ผ้าสีดำหรือผ้าสีฟ้าขึ้นอยู่กับการเป็นลาหู่กลุ่มใด และตกแต่งด้วยผ้าหลากสีเป็นลวดลายสวยงาม ลาหู่มีหลายกลุ่มรูปแบบของเสื้อและลายเสื้อจึงแตกต่างกันไปตามกลุ่มผู้หญิงทุก กลุ่มจะนุ่งซิ่นเช่นเดียวกัน เสื้อของหญิงลาหู่มีสองตัว ตัวในจะเป็นเสื้อแขนยาวตัวสั้นแค่เอวส่วนนอกจะเป็นเสื้อยาวถึงน่อง ตกแต่งด้วยผ้าหลากสีและเครื่องเงินสำหรับเสื้อผ้าผู้ชายของกลุ่มลาหู่ทุกกลุ่มทั้งเสื้อและกางเกงจะใช้ผ้าสีดำ เป็นพื้น และใช้เป็นผ้าสีต่าง ๆ ทำเป็นแถบยาวซ้อนกันบริเวณปลายขาทางเกง ปลายแขนเสื้อ และด้านหน้าตัวเสื้อ แต่จะไม่มีลวดลายมากเหมือนเสื้อของผู้หญิง ผู้ชายลาหู่สวมถุงน่องด้วยในขณะที่ผู้หญิงไม่สวม

ภาพที่ 4.4 นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มูเซอแดง

ภาพที่ 4.5 นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มูเซอดำ

1.1.2.5 กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ

ลีซอหรือลีซูเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดอยู่ในกลุ่มทิเบต-พม่าของชนชาติโลโลถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูอยู่บริเวณต้นน้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน อยู่เหนือหุบเขาสาละวินในเขตมณฑลยูนนาน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือและตอนเหนือของรัฐคะฉิ่นประเทศพม่า กลุ่มชาติพันธุ์ลีซูส่วนใหญ่เชื่อว่าเมื่อ 4,000 ปีที่ผ่านมาพวกตนเคยมีอาณาจักรเป็นของตนเองแต่ต้องเสียดินแดนให้กับจีนและกลายเป็นคนไร้ชาติ ต่อมากลุ่มชาติพันธุ์ลีซูจึงได้เคลื่อนย้ายเข้าสู่รัฐฉานตอนใต้กระจัดกระจายอยู่ตามภูเขาในเมืองต่างๆ เช่น เมืองเชียงตุง บางส่วนอพยพไปอยู่เขตเมืองซือเหมาในสิบสองปันนาประเทศจีน หลังจากนั้นได้อพยพลงมาทางใต้เนื่องจากเกิดการสู้รบกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อื่นนับเวลาหลายศตวรรษกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูได้ถอยร่นเรื่อยลงมาจนในที่สุดก็แตกกระจายกันเข้าสู่ประเทศพม่าจีนอินเดียแล้วเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณปี พ.ศ.2464 มีชาวลีซออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ครั้งแรกที่ดอยช้าง จังหวัดเชียงราย กลุ่มแรกมี 4 ครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนครั้งแรกอยู่ที่บ้าน

ห้วยส้าน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายอยู่ได้โดยประมาณ 5-6 ปี ก็มีการแยกกลุ่มไปอยู่หมู่บ้านดอยช้าง ทำมาหากินอยู่แถบ ตำบลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (สายเมือง วิริยศิริ, 2529: 43) จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ชาวลีซูถึงเรื่องราวการอพยพว่า ได้อพยพมาจากหมู่บ้านแห่งหนึ่งทางตอนใต้ของเมืองเชียงตุงประเทศพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านลีซูห้วยส้าน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายและโยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก พะเยา กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ แพร่และสุโขทัย ลีซูไม่มีภาษาเขียนของตนเองลีซูแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยคือลีซูลายกับลีซูดำ ชาวลีซูที่อยู่ในประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นลีซูลาย ส่วนลีซูดำนั้นอยู่ พม่า จีน (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น, 2556 ระบบออนไลน์)

ในด้านความเชื่อของชาวลีซู สังคมและวัฒนธรรมของชาวลีซู มีบุคคลสำคัญที่มีบทบาททางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู เรียกว่า “มือหมอผะ” เปรียบเสมือนผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ทำพิธีบูชาผีประจำหมู่บ้านจะมีวันสัปดาห์ ๆ 15 วันต่อครั้งซึ่งเขาจะหยุดทำงานกันทั้งหมู่บ้านห้ามใช้มีดหรือของมีคมทุกชนิดแต่การล่าสัตว์ในป่าบางหมู่บ้านไม่มีข้อห้าม มือหมอผะเป็นผู้รู้มีความสามารถในการประกอบพิธีเกิด ตาย แต่งงาน พิธีเรียกขวัญ ทำบุญสร้างศาลา ฯลฯ และหมอผี (หนี่ผะ) จะเป็นผู้ทำการติดต่อระหว่างผีกับคนเป็นสื่อกลางระหว่างผีบรรพบุรุษกับคนเมื่อเกิดความเจ็บป่วยและมีการเจ็บไข้โดยไม่ทราบสาเหตุหมอผีจะเป็นผู้ติดต่อกับผีบรรพบุรุษและเป็นผู้รักษาเจ็บป่วยเหล่านี้ ลีซูมีความเชื่อกันว่าถูกผีกระทำจะทำให้หมอผีมาเข้าทรงเชิญวิญญาณมาสิงในร่างหมอผีเพื่อถามเหตุแห่งการป่วยและหมอผีเป็นผู้รักษาการเจ็บป่วยผลการรักษาก็มีหายบ้างไม่หายบ้าง แต่ปัจจุบันชาวลีซูหันมานิยมใช้ยาตำราหลวงหรือถ้าเจ็บป่วยหนักก็มักจะเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลกันมากขึ้น หมู่บ้านหนึ่งอาจมีหมอผีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้มือหมอผะและหมอผีไม่มีการสืบเชื้อสายต่อไปยังบุตรหลาน มือหมอผะเป็นได้โดยการใช้ไม้คว่ำหางยี่สิบหางยี่สิบ ส่วนหมอผีเป็นโดยมีวิญญาณเข้าฝันและผีบรรพบุรุษเป็นคนเลือก ทั้งสองประเภทนี้เป็นได้เฉพาะผู้ชายส่วนผู้หญิงนั้นเป็นไม่ได้และมีการสืบทอดตำแหน่งไปยังบุตรชาย

สังคมของชาวลีซูเป็นสังคมเกษตรกรรมทำไร่ทำสวนอยู่ที่บนดอย พิธีกรรมจะมีหลายพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมก็มีเป็นช่วงๆ ชาวลีซูเวลามีพิธีกรรมจะช่วยกันทำและเป็นวันที่สำคัญอีกหนึ่งวันชาวลีซูค่อนข้างให้ความสำคัญกับในงานพิธีกรรมต่างๆ เช่น มีงานศพ พิธีแต่งงานหรือการประกอบพิธีกรรมของแต่ละครัวเรือน คือ อยู่ที่แต่ละครอบครัวว่าจะจัดวันไหน ไม่สามารถที่จะกำหนดได้ ส่วนการเกษตรนั้นสามารถกำหนดเวลาได้ เพราะรู้ว่าช่วงเวลาการทำไร่ทำสวนไร่ข้าว ข้าวโพดพืชผักต่างๆเป็นต้นและปัจจุบันนี้ชาวลีซูเริ่มมีการเกษตรผสมผสานมากขึ้น สวนผลไม้และสวนกาแฟ ตลอดจนประกอบอาชีพอื่นมาเสริมด้วย

ในการแต่งกายของสตรีลีซูเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนถึงการแข่งขันการแต่งกายตั้งแต่ส่วนบ่าและต้นแขนของเสื้อซึ่งใช้แถบผ้าเล็ก ๆ ซ้อนทับสลับสีไล่กันไปรอบๆ คอ และไล่ไปปลายเป็นปุยมากมายที่ห้อยสยายลงมาจากปลายผ้ารัดทางด้านหลัง ทั้งเครื่องประดับเงิน และมีแต่งทับสลับซ้อนเป็นแผงเต็มอกไม่มีที่ว่าง การแต่งกายของสตรีลีซูเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมมาก ซึ่งจะได้เห็นชัดในบริเวณช่วงไหล่ เนื่องจากสมัยก่อนใช้การเย็บด้วยมือ แต่สมัยนี้เย็บด้วยจักร การเย็บจะประณีตกว่า สวยกว่า แต่เล็กกว่าแบบดั้งเดิม ซึ่งทำเสื้อผ้าฝ้ายใยภูเขา แต่ทุกวันนี้หญิงลีซูแถบเหนือจะใช้ผ้าฝ้าย ส่วนพม่าในจีนก็ยังคงนุ่งกระโปรง ผ้าใยภูเขาจับสลับซับซ้อน หญิงลีซูในเมืองไทยหันมา

ใช้ผ้าฝ้ายหรือผ้าใยสังเคราะห์ซึ่งมีขายทั่วไปในท้องตลาด ตัวเสื้อทรงตรงหลวมยาวผ่าข้างทั้งสองข้างมาถึงเอว ด้านหน้าคลุมเข้า ด้านหลังห้อยลงไปคลุมน่อง คอกลมติดสาบเฉียงแบบจีนจากกลางคอลงไปถึงแขนขวา ผ้าชั้นนอกของเสื้อมักต่างกันส่วนอื่นๆ ตัวเสื้อมักเป็นสีฟ้าอมเขียวหรือสีอื่น ๆ

ภาพที่ 4.6 นักศึกษาและผู้ปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ

1.1.2.6 กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จัดอยู่ในกลุ่มสายจีน-ทิเบต แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือม้งดำ หรือม้งน้ำเงิน ม้งขาว และม้งกั่ว(ม)บ๊ะ (มีเฉพาะในประเทศลาว) สันนิษฐานกันว่าม้ง อพยพมาจากที่ราบสูงทิเบต ไชปีเรีย และมองโกเลีย เข้าสู่ประเทศจีน และตั้งหลักแหล่งอยู่แถบลุ่มแม่น้ำเหลือง (แม่น้ำฮวงโห) เมื่อราว 3,000 ปีมาแล้ว ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในมณฑลไกวเจา ฮุนหน่า กวางสี และมณฑลยูนนาน ม้งอาศัยอยู่ในประเทศจีนมาหลายศตวรรษ ชาวม้งอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2400 ปัจจุบันชาวม้งส่วนใหญ่ในประเทศไทย ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาสูง หรือที่ราบเชิงเขาในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง กำแพงเพชร เลย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และตาก มีจำนวนประชากรทั้งสิ้นประมาณ 151,080 คน ภาษาม้งอยู่ในตระกูลมั่ว-เย้า หรือม้ง-เมี่ยน ใช้กันในชาวม้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบางส่วนของจีน จัดเป็นภาษาคำโดด โดยหนึ่งคำมีเสียงพยัญชนะต้น สระ และวรรณยุกต์ ไม่มีเสียงตัวสะกด มีวรรณยุกต์สนธิหรือการผสมกันของเสียงวรรณยุกต์เมื่อนำคำมาเรียงต่อกันเป็นประโยค ในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ภาษาม้งเขียว หรือ ม้งจั่ว (Hmong Njua) ภาษาม้งขาว หรือ ม้งเตีว (Hmong Daw) (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น, 2556 ระบบออนไลน์)

ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีความเชื่อในผีบรรพบุรุษ และวิญญาณ ผีที่ม้งนับถือมี 2 ชนิด คือ ผีฟ้า หมายถึง ผู้สร้างแผ่นดิน มนุษย์และสัตว์ บันดาลให้เกิดและตายได้ ผีเรือน คือ วิญญาณของบรรพบุรุษ ทำหน้าที่ปกป้องรักษามิให้เกิดอันตรายอันวญความ สุข ความร่ำรวย และอาจทำให้เจ็บป่วย และยากจนได้เช่นกัน (บุญช่วย 2506, 594) ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์และความเชื่อเรื่องผี เชื่อว่าความเจ็บป่วย ทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นผลมาจากการผิดผี ทำให้ผีเดือดดาลมาแก้แค้นลงโทษให้เจ็บป่วย จึงต้องใช้วิธีจัดการกับผีให้คนไข้หายจากโรค หากว่าคนทรงเจ้า

รายงานว่าคุณไข่มุกป่วยเพราะขวัญหนี ก็จะต้องทำพิธีเรียกขวัญกลับเข้าสู่ร่างของคุณคนนั้น แต่การที่จะเรียกขวัญกลับมานั้น จะต้องมีการพิธีกรรมในการปฏิบัติมากมาย

ภาพที่ 4.7 นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ลักษณะการแต่งกายของชาวม้งเป็นนักปักผ้าที่เลื่องชื่อ ภาพชาวม้งที่เราคุ้นตามักจะเป็นม้งลายที่ผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงจีบอัดกลีบรอบตัว ยาวแค่เข่าผ้าใยกล้วยหรือฝ้ายทอมือ เขียนลวดลายบาติกอันเป็นเอกลักษณ์ของม้ง ส่วนเสื้อจะเป็นผ้าสีดำแขนยาว สวยพิสดารด้วยผีเข็มปักและลายปะละเอียดยิบ และมีรัดน่อง นอกจากนี้ เวลาแต่งตัวครบเครื่องจริงๆ ยังมีผ้ากันเปื้อนปักประดับกันวิจิตรงดงามคาดทับกระโปรงอีกที ส่วนผู้ชายม้งจะสวมกางเกงขายาวสีดำหลวมๆ เป็นหย่อนลงมาเกือบถึงปลายขา สวมเสื้อแขนยาวผ่าอก สีดำเสื้อตัวสั้นลอยอยู่เหนือเอวมีการปักประดับลวดลายที่สลับชาวม้งนิยมใช้เครื่องประดับเงิน ทั้งชายและหญิงจะมีกำไลเงินประดับรอบคอ

อาหารของชาวม้งมีลักษณะเรียบง่าย ได้แก่ ข้าว เนื้อสัตว์ และผักต่าง ๆ เนื้อสัตว์นอกจากเนื้อหมู เนื้อวัว ไก่ป่าแล้ว ม้งกินได้ทั้งเนื้อลิง และค่าง (ยกเว้นสุนัขและแมว) ม้งนิยมนานผักกับน้ำมันหมูในเทศกาลปีใหม่ ม้งนิยมฆ่าหมูเพื่อเลี้ยงผี เนื้อหมูจะถูกตัดเป็นชิ้นยาวคลุกกับเกลือ แขนงไว้กับไม้ระแนงหลังคาบ้าน เก็บไว้กินเป็นเวลานาน ๆ เมื่อเดินทางไปเยี่ยมเยียน ชาวม้งไม่นิยมรับประทานอาหารที่ไม่รู้จัก เพราะกลัวว่าอาหารจะเป็นพิษ อาจถึงตายได้ แม้แต่น้ำดื่มม้งยังต้องต้มเพื่อเป็นการฆ่าเชื้อโรคก่อน ม้งจะนิยมต้มน้ำชาดื่มเพื่อบำรุงสุขภาพ จึงทำให้ม้งมีสุขภาพที่แข็งแรง และไม่ป่วยโรคร้าย ๆ ม้งจะไม่นิยมรับประทานเนื้อสัตว์จำพวกสุนัข หนู ม้า เพราะม้งเชื่อว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่สกปรก เมื่อรับประทานจะผิดผี ส่วนสัตว์บางชนิดจะเป็นสัตว์ ต้องห้าม ส่วนแซกที่สำคัญที่มาเยี่ยมมักเป็นญาติพี่น้องฝ่ายภรรยา ซึ่งแต่งงานต่างวงศ์ตระกูล และไม่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียว การเยี่ยมเยียนนี้จะเป็นเวลาว่างหลังฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งญาติทางฝ่ายภรรยาจะได้รับการต้อนรับอย่างดี

<http://www.hilltribe.org/thai/hmong/hmong-lifestyle.php>

1.1.2.7 กลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนาน

ชาวจีนยูนาน หรือ จินฮ่อ หรือ จินญูเขาทางภาคเหนือของประเทศไทย ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าเข้ามาครั้งแรกเมื่อไหร่ เป็นกลุ่มคนที่เดินทางเข้ามาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และมีการใช้ช่องทางในการเดินทางที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละกรณีล้วนมีสาเหตุในการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเพื่อติดต่อค้าขาย การหลบหนีความวุ่นวายจากความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศ ความยากจนแร้นแค้นและการลี้ภัยจากสงคราม ทางภาคเหนือมีกลุ่มชาวจีนยูนานอาศัยอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นที่ดอยผาหม่น หรือ บ้านผาตั้ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และยังมีชาวจีนยูนานที่ยังกระจายตัวอยู่ทั่วไปซึ่งเป็นส่วนหนึ่งเป็นบริวารของกองพล 93 และอาจมีชาวจีนพลเรือนอพยพรวมอยู่ด้วย ซึ่งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 พื้นที่ คือ บ้านเมืองแหงบ้านเปียงหลวง บ้านแกน้อย อำเภอเชียงดาว บ้านเมืองนะใต้ (หนองอูก) บ้านถ้ำจอบ (บ้านกัวเคาะ) บ้านสันมะกอกหวาน บ้านหลวง และบ้านเมืองงาม อำเภอฝาง ส่วนจังหวัดเชียงราย 3 พื้นที่ คือ ดอยแม่สลอง อำเภอแม่จัน บ้านแม่แอบ อำเภอเชียงแสน บ้านผาตั้งอำเภอเชียงของ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3 พื้นที่ คือ บ้านแม่ออ (บ้านรักไทยปัจจุบัน) บ้านนาป่าแพ่ง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และบ้านสันติชน อำเภอปาย (ฉัตรทิพย์ 2549,13) ในการใช้ภาษาของชาวจีนยูนานมีการใช้ภาษาที่หลากหลาย เช่น ภาษาจีนกลาง ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยใหญ่ ภาษาลีซอ เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่พื้นที่ที่มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ ซึ่งอาจมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หรือ การผสมกลมกลืนระหว่างจีนยูนานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วย

ความเชื่อของชาวจีนยูนานมีการนับถือศาสนาแตกต่างกันไป อาทิ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และมีความเชื่อในการนับถือบรรพบุรุษดั้งเดิม โดยให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นในกลุ่มเครือญาติ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านทุกคน เมื่อจะประกอบกิจกรรมใดๆ ภายในชุมชน จะมีการปรึกษารื้อกับผู้อาวุโสของชุมชนทุกครั้ง ภายในชุมชนจะมีผู้อาวุโสซึ่งดูแลพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชนด้านความเชื่อของชาวจีน ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาแต่อย่างใด ซึ่งมีบุคคล ที่เรียกว่า เมียวถี้ คือ นายไค่ค้อ และมีนายหย่าง เสาเต๋อ มีการทำนายเรื่องการดูแล และนายเป๋อหลง ที่รับมีความรู้ด้านพิธีกรรม และความเชื่อโดยมีพิธีกรรมที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติ อาทิเช่น พิธีงานศพ พิธีแต่งงาน ตรุษจีน สารทจีน แข่งเม้ง ไหว้พระจันทร์ ไหว้เจ้าในหมู่บ้านมีศาลเจ้าพ่อ 1 แห่ง และศาลเจ้าเมือง 1 แห่ง บรรพบุรุษของคนในชุมชนส่วนใหญ่มีรากฐานการดำรงชีวิตอยู่ในมณฑลยูนาน ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของประเทศจีน และอาหารจีนยูนานในชุมชนชาวจีนยูนานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวิธีการปรุงแบบเดียวกัน การใช้เครื่องปรุงและส่วนประกอบมีความคล้ายคลึงกัน หรืออาจจะแตกต่างกันไปบ้างเพียงเล็กน้อย ในการปรุงอาหารตามต้นตำหรับของอาหารจีน จะมีเครื่องปรุงที่เป็นสมุนไพรจีนเป็นส่วนผสมเสมอ นอกจากนี้ยังมีผักดองเป็นเครื่องปรุงในอาหารบางประเภทที่มีไขมัน

1.1.2.7 กลุ่มชาติพันธุ์ลัวหรือละว้า

กลุ่มชาติพันธุ์ลัวหรือละว้า ละเวื้อ คือชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ ลัวะเป็นคำที่ทางราชการใช้เรียกพวกเขาในสมัยก่อน และถูกใช้มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนคำว่าละว้าเป็นคำที่คนเมือง (คนเหนือ) ใช้เรียกคนกลุ่มนี้ แต่พวกเขาอยากที่จะให้คนอื่นเรียกพวกเขาว่า ละเวื้อะ เพราะคำว่าละเวื้อะ

เป็นชื่อที่พวกเขาใช้เรียกตนเองส่วนคนไทยหรือชนเผ่าอื่น ๆ ละเวื้อจะเรียกว่า “แค” ภาษาของลัวะ จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตร - เอเชียติก และได้รับอิทธิพลจากภาษาของพวกมอญ- เขมรด้วย ภาษาของลัวะมีแตกต่างกันหลายกลุ่ม แต่แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวาวู ใช้พูดกันในหมู่ลัวะ เขตลุ่มแม่น้ำปิง เช่น บ้านบ่อหลวง อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มอังกา ใช้พูดกันในเขตตะวันตก เขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ความแตกต่างกันของภาษานี้ จะต่างกันไปตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างกัน แต่สามารถเข้าใจกันได้ นอกจากนี้ยังนำคำในภาษาไทยพื้นเมืองทางเหนือไปใช้เป็นจำนวนมาก

มีเรื่องราวความเป็นมาเมื่อประมาณ 1,300 ปีมาแล้ว ก่อนที่พวกมอญจะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่เขตลุ่มน้ำปิง บรรพบุรุษของลัวะได้ตั้งถิ่นฐานอยู่แล้ว ลัวะหรือที่คนไทยภาคเหนือเรียกว่า “ลัวะ” นั้น เป็นกลุ่มชนออสโตรนีเซียน และเรียกตัวเองว่า “ละเวื้อะ” ถิ่นกำเนิดที่แท้จริงยังไม่ทราบแน่ชัด แต่เป็นที่เชื่อกันว่าอพยพมาจากทางตอนใต้ของไทย มลายา หรือเขมร เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว บางคนเชื่อว่าพวกลัวะเป็นเชื้อสายเดียวกับพวกว้าที่อยู่ทางภาคเหนือของเมียนมาร์ และตอนใต้ของมณฑลยูนนานในประเทศจีน เพราะมีความคล้ายคลึงกันทางด้าน ภาษา ลักษณะรูปร่างและการแต่งกายพวกลัวะได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ เมื่อประมาณ 900 ปีมาแล้ว พวกมอญจากลพบุรีซึ่งเป็นผู้สร้างเมืองลำพูนและลำปาง ได้รุกรานพวกลัวะจนต้องหนีไปอยู่บนภูเขากลายเป็นชาวเขาไป ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 18 ชนชาติไทยได้อพยพเข้าสู่ดินแดนแถบนี้ และตีพวกมอญแตกพ่ายไปและมีสัมพันธไมตรีกับพวกลัวะ พวกลัวะเองก็เชื่อว่า บรรพบุรุษของเขาเคยอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ และเป็นผู้สร้างวัดเจดีย์หลวงก่อนที่ไทยจะเข้าสู่ดินแดนแถบนี้ ลัวะมีกษัตริย์ของตนเอง และองค์สุดท้ายคือขุนหลวงวิลังกะ ซึ่งถูกพระนางจามเทวี กษัตริย์มอญแห่งนครหริภุญชัย (ลำพูน) ตีแตกพ่ายไปอยู่บนป่าเขา มีลัวะบางส่วนที่อาศัยอยู่พื้นราบซึ่งลัวะกลุ่มนี้มีการรับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ จากคนไทยจนสูญเสียเอกลักษณ์ของตัวเองไปเกือบหมดแล้วประชากรลัวะกระจายตัวกันอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ 6 จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน อุทัยธานี สุพรรณบุรี เชียงราย และลำปาง

ในปัจจุบันมีหมู่บ้านลัวะหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า บ้านเมืองกะ มาจากชื่อของขุนหลวงวิรังคะ เชื่อกันว่า ชาวลัวะเหล่านี้เป็นเชื้อสายของขุนหลวงวิรังคะ ที่หมู่บ้านแห่งนี้มีศาลที่สถิตวิญญาณของขุนหลวงและทหารซ้ายและขวาของขุนหลวงอีก 2 ศาล ชาวบ้านจะเซ่นสรวงดวงวิญญาณขุนหลวงและทหารปีละครั้ง ชาวบ้านเล่าว่าดวงวิญญาณของขุนหลวงจะสถิตอยู่ 3 แห่งได้แก่ บนดอยคว่ำหล่อง ศาลที่บ้านเมืองกะ อำเภอแมริมและอีกแห่งหนึ่งคือ บริเวณดอยคำ อำเภอเมือง ซึ่งตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของดอยสุเทพ ปัจจุบันบนยอดดอยมีวัดชื่อว่า วัดพระธาตุดอยคำ บนวัดแห่งนี้มีอนุสาวรีย์ขุนหลวงวิรังคะประดิษฐานที่ลานวัดใกล้เจดีย์ และที่ดอยคำแห่งนี้เป็นที่สถิตดวงวิญญาณของหัวหน้าลัวะซึ่งเป็นบรรพบุรุษของขุนหลวงวิรังคะ ชื่อว่า ปู่สะะ ย่าสะะ ซึ่งจะมีการเลี้ยงผีปู่สะะย่าสะะด้วยควายทุกปี หรือ 3 ปีครั้ง (ไพศาล ไทยใหม่และคณะ, 2549)

สำหรับจังหวัดแม่ฮ่องสอนชนเผ่าลัวะ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ของอำเภอแม่สะเรียง แม่ล่าน้อย ขุนยวม และปางมะผ้า มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย และยังคงมีการรักษาสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การสร้างบ้านเรือน การแต่งกาย อาหาร พิธีกรรมความเชื่อ จากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เยาวชนของชาวลัวะส่วนใหญ่จะออกไปศึกษาหาความรู้และทำงานทั้งในพื้นที่และนอกเขตพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะนั้น ลัวะนับถือพุทธศาสนาควบคู่กับการนับถือผีมาแต่เดิม เหมือนคนไทย ลัวะมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนเป็นผู้สร้างวัดเจดีย์หลวงในจังหวัดเชียงใหม่ และเสาอินทขิลคือที่สถิตของผีบรรพบุรุษของพวกเขาตอนเมื่อลัวะถูกขับไล่ไป อยู่บนภูเขาซึ่งไม่มีพระและวัด ชีวิตประจำวันจึงขึ้นอยู่กับสภาพทางธรรมชาติมากขึ้น ความเชื่อในเรื่องพุทธศาสนาก็เริ่มจางลงและหันไปนับถือผีแทน การนับถือผีกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะเชื่อว่าผีมี 2 ประเภท คือ ผีนอก และผีใน ผีนอกคือ ผีปู่และย่าและกับผีขุนวิลังคะ ส่วนผีในได้แก่ ผีปู่ยารักษา ครอบคร้ว ผีตะเคียงรักษาบริเวณบ้าน ผีตะโปะรักษาบนเรือน ผีตะเมาะรักษาใต้ถุน ผีสุมาระรักษาเด็ก ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ลัวะยังเชื่อว่า คนมีวิญญูณ หรือขวัญ 32 ขวัญ หากขวัญใดขวัญหนึ่งออกจากตัวไป จะทำให้เกิดการเจ็บป่วย ต้องมีการประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญให้กลับเข้ามาสู่ร่าง โดยการผูกข้อมือด้วยด้ายสีขาว เชื่อว่าจะช่วยป้องกันไม่ให้ขวัญหายและไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

ในระบบสังคมและครอบครัวของชาวลัวะนั้น มีระบบการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว โดยฝ่ายหญิงจะเข้าไปอยู่บ้านฝ่ายชายและนับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายชาย บุตรที่เกิดมาอยู่ในสายเครือญาติของฝ่ายพ่อในครัวเรือนหนึ่ง ๆ โดยทั่วไปประกอบด้วยสามี ภรรยา บุตร บุตรชายคนโตต้องไปสร้างบ้านใหม่เมื่อแต่งงาน บุตรชายคนสุดท้ายจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับมรดกและเลี้ยงดูพ่อแม่ตลอดชีวิต หน้าที่ในครัวเรือนจะแบ่งออกตามอายุ และเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงมีหน้าที่รับผิดชอบหาฟืน ตักน้ำ ต้มข้าว ทำอาหาร และทอผ้า ผู้ชายมีหน้าที่ซ่อมแซมบ้าน ทำไร่ไถนา และล่าสัตว์ ส่วนงานในไร่เป็นหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย ต้องช่วยกันทำ รวมทั้งสมาชิกวัยแรงงานทุกคนในครอบครัวด้วย งานด้านพิธีกรรมถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้ชายเกือบทั้งหมด อาหารหลักคือ ข้าวเปลือก คือ ข้าวต้มใส่ถั่วเน่าเมอะ (ถั่วเหลืองหมัก) กับสิ่งอื่นๆ เท่าที่จะหาได้ ชาวลัวะกินอยู่ง่ายๆ อาหารทุกอย่างจะใส่ถั่วเน่าเมอะเสมอคงใช้แทนกะปิ ซึ่งเป็นของหายาก(พิพิธภัณฑ์ชาวเขาลอน,2556 ระบบออนไลน์)

ภาพที่ 4.8 นักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะบริเวณหน้าศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น มีลักษณะพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีรากฐานความเชื่อมาจากการนับถือผี และการนับถือศาสนาพุทธ และคริสต์ศาสนา มีวิถีชีวิต ประเพณีและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับคติความเชื่อทั้งพิธีกรรมการที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ไสยศาสตร์ และปฏิบัติสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลง และได้รับอิทธิพลไปตามกระแสของความเจริญด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การคมนาคม ด้านการศึกษา และระบบการเมืองการปกครองจึงทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จึงก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น การดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสร้างสรรค์ การอยู่ร่วมกัน ตลอดจนเป็นการประกันให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกคนและหน่วยงานภายใต้กรอบแห่งความเคารพในอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืนต่อไป

แผนภูมิที่ 4.1 สรุปคติความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.2 ประวัติและการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

1.2.1 ประวัติศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

จากบทบาทและภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยในด้านการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงจัดสรรงบประมาณ 2553-2556 รวมจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 1,900,000 บาท (หนึ่งล้านเก้าแสนบาทถ้วน) โดยในปีงบประมาณ 2553 จำนวน 1,200,000 บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาทถ้วน) เพื่อใช้ในการก่อสร้างหมู่บ้านตามลักษณะบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 7 หลัง โดยตั้งชื่อบ้านแต่ละหลังว่า บ้านไทยวน บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) บ้านมูเซอ บ้านม้ง บ้านลีซอ และบ้านจื๋นยูนนาน ต่อมาในปีงบประมาณ 2554 มหาวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณอีก 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาท) เพื่อดำเนินการด้านสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านและในปีงบประมาณ 2555 มหาวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณจำนวน 600,000 บาท (หกแสนบาทถ้วน) ให้ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบริเวณให้เหมาะสมกับการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ในปีการศึกษา 2555 มหาวิทยาลัยประกาศจัดตั้งเป็นศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาขึ้นอย่างเป็นทางการมีสถานภาพเป็นงานภายในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน พร้อมกับแต่งตั้งอาจารย์เอรารัตน์ เป็งมลดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา และมีคณะกรรมการดำเนินงานขึ้นบริหารจัดการตามนโยบายด้านการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา องค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การวิจัยด้านชาติพันธุ์ ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของมหาวิทยาลัยและของชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งการจัดฝึกอบรมด้านชาติพันธุ์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมเข้มแข็งให้กับชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างอย่างผสมกลมกลืนและอย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 4.9 ภาพถ่ายทางอากาศวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.2.2 การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

1.2.2.1 รูปแบบของบ้านที่พึกในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ในการวางแผนการสร้างศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา เริ่มจากการกำหนดรูปแบบการก่อสร้างบ้านให้มีลักษณะความดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 7 หลัง ได้แก่ บ้านไทใหญ่ บ้านไทวน บ้านกะเหรี่ยง บ้านลีซอ บ้านมูเซอ บ้านม้ง และบ้านจีนยูนนานให้เป็นที่พักอาศัย นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งใช้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเรียนการสอนของคณาจารย์และนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ และเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอก ในการเข้าพักอาศัยของนักศึกษาในแต่ละหลังนั้น ได้คัดเลือกนักศึกษาแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จากการสมัคร จำนวน 20 คน โดยอยู่อาศัยแบบคละกลุ่ม ชาติพันธุ์ อยู่อาศัยบ้านละ 3-5 คน เพื่อศึกษาวิถีชีวิตดั้งเดิม แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้เกิดความรักความปรองดองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีผู้นำนักศึกษาเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน มีหน้าที่ในการประสานงานจัดการกิจกรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นแบบอย่างการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชนเผ่า ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมชนเผ่า ผ่านกิจกรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าที่ร่วมกันจัดขึ้น และดำเนินตามนโยบายการส่งเสริมทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย

1.2.2.2 กิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านภายในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ในปีงบประมาณ 2555 ที่ผ่านมานอกจากกิจกรรมการพักอาศัยของนักศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การประชุมของนักศึกษาที่พักอาศัยภายในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและการประชุมหอพัก ประจำเดือน กิจกรรมการปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา การพัฒนา พื้นที่ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา การศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา การทำอาหารและขนมชนเผ่า และการจักสาน เป็นต้น

ภาพที่ 4.10 บ้านไทวน

ภาพที่ 4.11 บ้านไทใหญ่

ภาพที่ 4.12 บ้านกะเหรี่ยง

ภาพที่ 4.13 บ้านมูเซอ

ภาพที่ 4.14 บ้านจีนยูนนาน

ภาพที่ 4.15 บ้านลีซอ

ภาพที่ 4.16 บ้านม้ง

ภาพที่ 4.17 บริเวณทางเข้าศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ภาพที่ 4.18 การแต่งกายนักศึกษา
กลุ่มชาติพันธุ์

ภาพที่ 4.19 กิจกรรมการแสดงอัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 4.20 กิจกรรมการศึกษาดูงาน

ภาพที่ 4.21 กิจกรรมการสอนการจักสาน

4.2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของ ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่เหมาะสม

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่เหมาะสม โดยแยกผลวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม และผลการสัมภาษณ์ตามลำดับดังต่อไปนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มจำนวน 2 ครั้ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ประชุมสนทนากลุ่มมีความเห็นต่อการดำเนินงานในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยสรุปดังนี้

ภาพที่ 4.22 การสนทนากลุ่มชาติพันธุ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2556
ณ วัดปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- 1) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 2) ควรมีการบูรณาการการปฏิบัติงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ร่วมกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกด้านวัฒนธรรม
- 3) เป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษา ประชาชนธำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม
- 4) เนื่องจากศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา เป็นหน่วยงานในสถานศึกษาควรเน้นการศึกษาวิจัย วัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมทั้งการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 5) ริเริ่มหรือจัดให้มีการทำหลักสูตรด้านชาติพันธุ์ศึกษา เพื่อการศึกษาเรียนรู้ด้านชาติพันธุ์ให้แก่นักศึกษาและประชาชน
- 6) กำหนดให้มีชมรมอาสาสมัครวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้นักศึกษาได้แสดงบทบาท และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์
- 7) ขอบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินงานวัฒนธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 8) ควรมีการแบ่งงานภายในที่ครอบคลุมกับบทบาทหน้าที่ เช่น งานส่งเสริมวัฒนธรรม งานประสานงานเครือข่าย งานบริการวิชาการ งานวิจัย เป็นต้น

4.2.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากประเด็นหลักที่เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ จากการสัมภาษณ์ โดยนำถ้อยคำจากการสัมภาษณ์บางท่านมานำเสนอ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลจะมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน ในประเด็นการศึกษาเพื่อดำเนินงานด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น หลายท่านกล่าวถึงวิธีการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้อย่างน่าสนใจ ดังที่ปรีชา กันธิยะ กล่าวไว้ในคู่มือการบริหารจัดการโครงการวัฒนธรรม เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวัฒนธรรม ว่า

“...งานวัฒนธรรมจะประสบความสำเร็จได้ต้องให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้มีดำเนินการและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบ หน่วยงาน องค์กร และสถาบันทางสังคมทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการฝึกและผลานพลังในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานงาน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน รณรงค์ให้ทุกฝ่ายเห็นคุณค่าความสำคัญและตระหนักว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องของทุกคน...”

ในขณะที่มังกร ทองสุกดี อดีตประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย และอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กล่าวในเรื่องการบริหารวัฒนธรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ว่า

“...การบริหารจัดการวัฒนธรรมของสถานศึกษา ควรเป็นลักษณะการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการมากกว่าที่เข้าไปบริหารจัดการวัฒนธรรมในชุมชนด้วยตนเอง ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ควรเป็นฐานข้อมูลหรือแหล่งที่สถานศึกษาควรเข้าไปตั้ง

องค์ความรู้เหล่านั้นออกมานำเสนอในรูปแบบของการวิจัย และการร่วมกันจัดกิจกรรมเพราะมีต้นทุนของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายอยู่แล้ว...”

นอกจากนั้นจรรยา คำนวนตา ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนและอดีตประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวในเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนงานวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถานศึกษาไว้ว่า

“...ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกพื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลายให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม อาจจะใช้วิธีการบูรณาการให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน เช่น การประกวด ความรัก สามัคคี การอยู่ร่วมกัน และควรใช้ความสนใจของนักศึกษาหรือเยาวชนในเรื่อง เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้มาก และความร่วมมือการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน กับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด...”

สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านชาติพันธุ์ กล่าวในประเด็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ว่า

“...การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ว่าจะของกลุ่มชาติพันธุ์ใด ต้องรู้ประวัติความเป็นมา ความดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เห็นแก่นหรือรากฐานของชุมชนก่อน ควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาเพราะเชื่อว่าในแต่ละชุมชนจะสั่งสมองค์ความรู้ของแต่ละชุมชนไว้ หากศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาสามารถสามารถดึงออกมาและเผยแพร่ในเชิงวิชาการได้ จะเกิดประโยชน์ในการเรื่องการธำรงรักษาและหากมีกระบวนการให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาได้ ยิ่งจะทำให้บทบาทของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีความชัดเจนและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องได้ และควรมีการแสวงหาแหล่งทุนที่เป็นทุนในลักษณะองค์ความรู้ และแหล่งทุนที่สนับสนุนงบประมาณด้านวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้มากขึ้น...”

นอกจากนั้น พระครูอนุสรณ์ปัญญาคณ เจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนกล่าวถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดทางวัฒนธรรม ไว้ว่า

“...ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านไว้ในหลักสูตร และศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรให้การสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยประสานงานกับหน่วยงานของอำเภอจังหวัดหรือท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมในเชิงของฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละชาติพันธุ์ให้เป็นรู้จักแพร่หลาย ส่วนวัด หรือพระสงฆ์จะมีส่วนในการช่วยปลูกฝังส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่แล้ว เช่น การเทศนาของพระภิกษุ การอบรม การเรียนการสอน สามารถเป็นเครือข่ายกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาได้...”

ในทำนองเดียวกัน พระครูอนุตตสังขกิจ เจ้าอาวาสวัดปางหมู กล่าวถึง แนวทางในการบริหารจัดการวัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจ ไว้ว่า

“...งานด้านวัฒนธรรมเปรียบเหมือนรากแก้วของต้นไม้ที่ฝังรากลึกลงในพื้นดิน

ช่วยส่งอาหารหล่อเลี้ยงลำต้น ใบและดอกผลให้เจริญเติบโต เกิดคุณประโยชน์แก่
หมู่สรรพสิ่งที่มีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยอยู่ การบริหารจัดการวัฒนธรรมเป็นการส่งผ่าน
เนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมไปสู่กลุ่มเป้าหมายนั่นคือกลุ่มคน ชาวบ้าน ชุมชนใน
แต่ละเผ่าพันธุ์ให้มีการพัฒนาที่มีความเจริญยิ่งขึ้นไป การบริหารจัดการด้าน
วัฒนธรรมควรมีรูปธรรมที่ชัดเจน....

โยธิน บุญเฉลย ผู้อำนวยการศูนย์ ICT แม่ฮ่องสอน และผู้อำนวยการศูนย์ไทใหญ่ศึกษาให้
ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริม
วัฒนธรรมพื้นบ้านที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างน่าสนใจ ว่า

“...ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมีการศึกษาบริบทของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เน้นงานวิจัย
ในลักษณะของ Meta Analysis ควรทำในระยะเริ่มต้นของการบริหารศูนย์เพราะจะ
ให้รู้ต้นทุนทางวิชาการที่มีอยู่ และควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ
อย่างเหมาะสม เป็นเวทีทางวิชาการและมีผลงานวิชาการที่ขึ้นนำสังคมซึ่งถือว่าเป็น
หัวใจสำคัญ อีกทั้งควรกำหนดให้มีการแสวงหาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยทางชาติ
พันธุ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนการบริหารเครือข่ายว่าจะทำอย่างไร ให้
เครือข่ายมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างเท่าเทียมและจะสร้างให้เกิดความรู้สึกเป็น
เจ้าของ การบริหารจัดการควรมีการจัดการความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ควร
กำหนดโครงสร้างการบริหารของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาให้ชัดเจน ตลอดจนจัดให้มี
ระบบรายงานติดตามและประเมินผล...”

นอกจากนั้นเอร่าวัน เป็งมล ผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ให้ความเห็นในการ
ดำเนินงานที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่ผ่านมา ไว้ว่า

“...การดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับความร่วมมือจากคณะผู้บริหาร คณาจารย์และ
นักศึกษาทุกกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่ม และเครือข่ายภายนอกเป็นอย่างดี แต่มีสิ่งที่ต้อง
พัฒนาต่อไป โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการรักษา
สภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเอาไว้ เพราะถือว่าเป็นเวทีใน
การแสดงอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี และหากได้รับการ
สนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกและมหาวิทยาลัยแล้ว จะช่วยให้
การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละชนเผ่าเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง...”

นอกจากนั้นประจักษ์ เข้มมุกด์ อดีตคณบดีวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ไว้ว่า

“...สิ่งที่จะมาช่วยในการบริหารจัดการและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้
ขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพคือปัจจัยเกื้อหนุนไม่ว่าจะเป็น
งบประมาณ บุคลากร นโยบายของผู้บริหารที่สนับสนุนและเห็นความสำคัญ
ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายที่เข้มแข็ง การเรียนการสอนที่
เชื่อมโยงจะช่วยสร้างความตระหนักคุณค่าให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักศึกษาและ

ชาวบ้านได้...”

ในขณะที่เสาวนียัง มีแก้ว นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสาขาวิชาภาษาอังกฤษ หัวหน้าหมู่บ้านในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา กล่าวถึงการเข้าพักอาศัยในบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ว่า

“...การมาอยู่ร่วมกันกับเพื่อน ๆ ที่มาจากหลายแห่งและหลายชนเผ่ามาอยู่รวมกันทำให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้านของแต่ละชนเผ่า เช่น เรียนภาษาพูดม้งจากเพื่อน เรียนวิธีการทำอาหารของชาวไทยใหญ่ การร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนด้านศิลปะและการแสดง การทำงานร่วมกัน การได้ช่วยเหลือการพึ่งพากัน อยากเห็นการส่งเสริมวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นเอกลักษณ์ของแม่ฮ่องสอน...”

สอดคล้องกับรุ่งอรุณ เรื่องกิจโกมล นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ละว้าสาขาวิชาการบัญชีที่เข้าพักอาศัยในบ้านไทยวนกล่าวถึงการได้ใช้ชีวิตในหมู่บ้านศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาไว้ว่า

“...ชีวิตในบ้านพักของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงได้ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ปลูกพืชผักสวนครัวร่วมกับเพื่อน มีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติและได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า...”

4.2.3 สรุปผลการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร

เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร โดยส่วนใหญ่เห็นว่า

- 1) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การให้การยอมรับซึ่งกันและกัน
- 2) หน่วยงานทุกระดับควรผนึกกำลังในการส่งเสริม สนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น
- 3) ควรมีฐานข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาเพื่อเรียนรู้ประวัติความเป็นมา ความดั้งเดิม องค์กรความรู้ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์
- 4) ควรมีกิจกรรมการธำรงรักษาและการถ่ายทอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาจะเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องได้
- 5) ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านไว้ในหลักสูตร
- 6) การบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมควรมีรูปธรรมที่ชัดเจน
- 7) ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจอย่างเหมาะสม
- 8) ควรเป็นแหล่งหรือเป็นเวทีทางวิชาการและมีผลงานวิชาการและนำเสนอสู่สังคม
- 9) ควรกำหนดให้มีการแสวงหาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยทางชาติพันธุ์
- 10) การบริหารจัดการเครือข่ายมีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมงานวัฒนธรรมพื้นบ้านได้
- 11) ควรส่งเสริมกิจกรรมด้านการปรองดอง ความรักสามัคคี การอยู่ร่วมกัน
- 12) ควรสร้างเสริมให้นักศึกษาหรือเยาวชนเข้ามาสนใจเรื่องวัฒนธรรมให้มากขึ้นโดยใช้เรื่องเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้มาก

4.3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การศึกษาข้อมูลประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์ที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน กลุ่มผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาวบ้านภายในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 60 ชุดและได้รับกลับคืนจำนวน 51 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.00 มีผลการวิเคราะห์ตามลำดับแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ตอนที่ 4 สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะในการสนับสนุน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในปัจจุบันและอนาคต

4.3.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ช่วงอายุ ชาติพันธุ์เดิม ลักษณะการอาศัยอยู่ในชุมชน และระดับการศึกษาตามลำดับ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลตามช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.41 ช่วงอายุ 46-55 ปีคิดเป็นร้อยละ 21.56 ช่วงอายุ 26-35 ปีและช่วงอายุ 56 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 17.64 ช่วงอายุ36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.72

สำหรับชาติพันธุ์เดิมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ปกากะญอ) คิดเป็นร้อยละ 29.41 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 21.56 กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง คิดเป็นร้อยละ 9.80กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ (ไทยภาคกลาง) คิดเป็นร้อยละ 9.80 กลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ คิดเป็นร้อยละ 7.84 กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ คิดเป็นร้อยละ 5.88 กลุ่มชาติพันธุ์ละว้า คิดเป็นร้อยละ 5.88 และกลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนนานคิดเป็นร้อยละ 1.96

ลักษณะการเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน พบว่า อาศัยอยู่มาตั้งแต่เกิดคิดเป็นร้อยละ 56.86 อาศัยอยู่นอกพื้นที่ชุมชนคิดเป็นร้อยละ 27.45 อื่น ๆ (รับราชการ/อพยพตามบิดามารดา) คิดเป็นร้อยละ 15.68 ส่วนระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามสูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 33.33 กำลังศึกษาต่อปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 13.72 ปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 9.80 ประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 17.64 อนุปริญญา/ปวส./ปวท.คิดเป็นร้อยละ 3.92 มัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 1.96 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ช่วงอายุ		
- ต่ำกว่า 25 ปี	15	29.41
- 26-35 ปี	9	17.64
- 36-45 ปี	7	13.72
- 46-55 ปี	11	21.56
- 56 ปีขึ้นไป	9	17.64
รวม	51	100
ชาติพันธุ์เดิม		
- ไทยใหญ่	11	21.56
- ไทยวน(คนเมือง)	4	7.84
- กะเหรี่ยง (ปกากะญอ)	15	29.41
- ม้ง	5	9.80
- ลีซอ	3	5.88
- มูเซอ	4	7.84
- ละว้า	3	5.88
- จีนยูนนาน	1	1.96
- อื่น ๆ (ไทยภาคกลาง)	5	9.80
รวม	51	100
ลักษณะการอาศัยอยู่ในชุมชน		
- อาศัยอยู่มาตั้งแต่เกิด	29	56.86
- อาศัยอยู่นอกพื้นที่ชุมชน	14	27.45
- อพยพจากที่อื่นเข้ามาอยู่ตามคู่สมรส	-	-
- อื่น ๆ (รับราชการ/อพยพตามบิดามารดา)	8	15.68
รวม	51	100
ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	9	17.64
- มัธยมศึกษา	1	1.96
- อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	2	3.92
- ปริญญาตรี	7	13.72
- กำลังศึกษาต่อปริญญาตรี	15	29.41
- สูงกว่าปริญญาตรี	17	33.33
รวม	51	100

4.3.2 การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ การบริหารจัดการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อ

กิจกรรมทางวัฒนธรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและ โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย พบว่า ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุม/สัมมนา/อบรมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 96.07 ทำนุบำรุง และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 92.45 จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 92.15 ส่งเสริมให้บริการทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมแก่สังคม นักศึกษา และผู้สนใจคิดเป็นร้อยละ 86.27 สร้างระบบ/ประสานภาคีและเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 80.39 จัดระบบและร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและประสานกับหน่วยงานอื่นและให้ความร่วมมือในด้านศิลปวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 76.47 รวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริม สนับสนุนและเผยแพร่กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม การศาสนา และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักศึกษา/ประชาชนทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 74.50 จัดหาแหล่งทุน/ตั้งกองทุนทางศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานวัฒนธรรมศึกษา ในจังหวัด/มหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 70.58 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาและบุคคลทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 66.66 ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร/นักศึกษา/บุคคลทั่วไปทำการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 64.70 จัดระบบการบริหารจัดการ กองทุน ด้านศิลปวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 64.70 และรายงาน/ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 56.86 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์

บทบาทหน้าที่	จำนวน	ร้อยละ
- จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	47	92.15
- รวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรม	38	74.50
- ส่งเสริมให้บริการทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมแก่สังคม นักศึกษา และผู้สนใจ	44	86.27

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	จำนวน	ร้อยละ
- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาและบุคคลทั่วไป	34	66.66
- ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานวัฒนธรรมศึกษาในจังหวัด/มหาวิทยาลัย	36	70.58
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร/นักศึกษา/บุคคลทั่วไปทำการวิจัย	33	64.70
- ประสานกับหน่วยงานอื่นและให้ความร่วมมือในด้าน		

ศิลปวัฒนธรรม	39	76.47
- สร้างระบบ/ประสานภาคีและเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศ	41	80.39
- ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุม/สัมมนา/อบรมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ	49	96.07
- จัดระบบการบริหารจัดการกองทุนด้านศิลปวัฒนธรรม	33	64.70
- จัดหาแหล่งทุน/ตั้งกองทุนทางศิลปวัฒนธรรม	36	70.58
- จัดระบบและร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	39	76.47
- เป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักศึกษา/ประชาชนทั่วไป	38	74.50
- รายงาน/ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	29	56.86
- ทำนุบำรุง และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์	47	92.45
- ส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม การศาสนา และสิ่งแวดล้อม	38	74.50

การบริหารจัดการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่ายคิดเป็นร้อยละ 80.39 การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 78.43 การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 76.47 การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 72.54 การบริหารจัดการบุคลากรและงานคิดเป็นร้อยละ 57.94 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละด้านการบริหารจัดการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ด้านการบริหารจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
- การบริหารจัดการบุคลากรและงาน	27	57.94
- การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ	39	76.47
- การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อม	37	72.54
- การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย	41	80.39
- การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์	40	78.43
- การบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย	37	72.54
- การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน	41	80.39

องค์ประกอบของคณะกรรมการประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 88.23 ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 76.47 พระภิกษุ ผู้นำศาสนาอื่นคิดเป็นร้อยละ 74.50 ผู้นำองค์กรที่เป็นทางการ/ไม่เป็นทางการคิดเป็นร้อยละ 45.09 (ดังตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละองค์ประกอบของคณะกรรมการประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

องค์ประกอบของคณะกรรมการ	จำนวน	ร้อยละ
- พระภิกษุ ผู้นำศาสนาอื่น	38	74.50
- ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา	45	88.23
- ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์	39	76.47
- ผู้นำองค์กรที่เป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ	23	45.09

ที่มาของผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า แต่งตั้งจากอาจารย์หรือบุคลากรภายในคิดเป็นร้อยละ 86.09 แต่งตั้งจากบุคลากรภายนอกคิดเป็นร้อยละ 19.60 (ดังตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละที่มาของผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ที่มาของผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
- แต่งตั้งจากอาจารย์หรือบุคลากรภายใน	41	86.09
- แต่งตั้งจากบุคลากรภายนอก	10	19.60

การแบ่งโครงสร้าง/งานในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า งานบริการและสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 56.86 งานส่งเสริมและประสานงานวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 52.94 งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.33 งานวิชาการคิดเป็นร้อยละ 45.09 งานแผนงานและงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 29.41 และงานวิจัยคิดเป็นร้อยละ 21.56 (ดังตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของการแบ่งโครงสร้าง/งานในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ที่มาของผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
งานบริหารทั่วไป	17	33.33
งานวิชาการ	23	45.09
งานวิจัย	11	21.56
งานส่งเสริมและประสานงานวัฒนธรรม	27	52.94
งานบริการและสร้างเครือข่ายสัมพันธ์	29	56.86
งานแผนงานและงบประมาณ	15	29.41

4.3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา เกี่ยวข้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ/คณะทำงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มชาติพันธุ์และ โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ/คณะทำงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ร่วมการประชุมคณะกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 80.39 นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ร่วมเป็นกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.43 ร่วมคิด ระดมปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหาคิดเป็นร้อยละ 72.54 ร่วมในการปฏิบัติงานตามที่มอบหมายคิดเป็นร้อยละ 64.70 ร่วมเป็นกรรมการที่/ปรึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ภายนอกคิดเป็นร้อยละ 62.74 ร่วมวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน/แนวทางการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 56.86 ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจในการโครงการกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 52.94 และร่วมในการแก้ปัญหา/ติดตามประเมินผลคิดเป็นร้อยละ 41.17 (ดังตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละรูปแบบการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ/คณะทำงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

รูปแบบการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ/คณะทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
ร่วมเป็นกรรมการที่/ปรึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ภายนอก	32	62.74
นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ร่วมเป็นกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	40	78.43
ร่วมการประชุมคณะกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	41	80.39
ร่วมคิด ระดมปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา	37	72.54
ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจในการโครงการกิจกรรม	27	52.94
ร่วมวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน/แนวทางการดำเนินงาน	29	56.86
ร่วมในการปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย	33	64.70
ร่วมในการแก้ปัญหา/ติดตามประเมินผล	21	41.17

รูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน พบว่า ร่วมโดยการแต่งกายตามกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 80.39 ร่วมโดยเข้าศึกษา/ชมนิทรรศการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 72.54 ร่วมในฐานะเป็นกรรมการ/คณะทำงานประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 68.62 ร่วมให้ข้อเสนอแนะ/กำหนดวิธีขั้นตอนในการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 66.66 ร่วมในฐานะเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับเชิดคิดเป็นร้อยละ 62.74 ร่วมจัดทำเอกสารด้านวิชาการเผยแพร่องค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 49.01 ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติ

พันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 47.05 ร่วมในฐานะเป็นนักแสดงคิดเป็นร้อยละ 41.17 ร่วมในฐานะเป็นวิทยากรในเรื่องต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 25.49 ร่วมโดยการนำเสนอบทความวิชาการคิดเป็นร้อยละ 11.76 ร่วมโดยสนับสนุนงบประมาณให้แก่ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 9.80 และร่วมตั้งกองทุนศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 3.91 (ดังตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละรูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ร่วมในฐานะเป็นกรรมการ/คณะทำงานประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	35	68.62
ร่วมให้ข้อเสนอแนะ/กำหนดวิธีขั้นตอนในการดำเนินงาน	34	66.66
ร่วมในฐานะเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับเชิญ	32	62.74

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ร่วมในฐานะเป็นนักแสดง	21	41.17
ร่วมในฐานะเป็นวิทยากรในเรื่องต่าง ๆ	13	25.49
ร่วมโดยเข้าศึกษา/ชมนิทรรศการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	37	72.54
ร่วมโดยการนำเสนอบทความวิชาการ	6	11.76
ร่วมโดยการแต่งกายตามกลุ่มชาติพันธุ์	41	80.39
ร่วมโดยสนับสนุนงบประมาณให้แก่ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	5	9.80
ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	24	47.05
ร่วมจัดทำเอกสารด้านวิชาการเผยแพร่องค์ความรู้	25	49.01
ร่วมตั้งกองทุนศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์	2	3.91

การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า ส่งเสริม/ร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมคิดเป็นร้อยละ 80.39 ส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายคิดเป็นร้อยละ 76.47 ส่งเสริมการเรียนรู้ของภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นระบบคิดเป็นร้อยละ 74.58 ส่งเสริมให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนคิดเป็นร้อยละ 72.54 ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเองคิดเป็นร้อยละ 64.70 และส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้คิดเป็นร้อยละ 52.94 (ดังตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็ง
แก่กลุ่มชาติพันธุ์

การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็ง	จำนวน	ร้อยละ
ส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบที่		
หลากหลาย	39	76.47
ส่งเสริม/ร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อม	41	80.39
ส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้	27	52.94
ส่งเสริมการเรียนรู้ของภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นระบบ	38	74.58
ส่งเสริมให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายใน/ภายนอกชุมชน	37	72.54
ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง	33	64.70

โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า โครงการประชาสัมพันธ์งานศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.43 โครงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์และโครงการจัดนิทรรศการของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 76.47 โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศทางชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 72.54 โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่และบริการข่าวสารทางวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 68.62 โครงการสร้างและขยายความร่วมมือกับเครือข่ายทางการศึกษาและวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 66.66 โครงการจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และโครงการเผยแพร่วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 64.70 โครงการสืบสานและเผยแพร่องค์ความรู้ของภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์และโครงการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนด้านชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 60.78 โครงการร่วมมือและแสวงหาทรัพยากรด้านงานวิจัยและโครงการเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 54.90 โครงการสาธิตมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และ โครงการส่งเสริมและเผยแพร่งานวิจัยทางชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 52.94 โครงการจัดตั้งชมรม/กลุ่มสนใจทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 50.98 โครงการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 49.01 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 47.05 โครงการสัจจورและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในระดับชุมชนและประเทศคิดเป็นร้อยละ 37.25 โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ในระดับนานาชาติคิดเป็นร้อยละ 23.52 (ดังตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละ ของโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
- โครงการประชาสัมพันธ์งานศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	40	78.43
- โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	24	47.05
- โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศทางชาติพันธุ์ศึกษา	37	72.54
- โครงการจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์	33	64.70
- โครงการส่งเสริมและเผยแพร่งานวิจัยทางชาติพันธุ์	27	52.94

- โครงการร่วมมือและแสวงหาทรัพยากรด้านงานวิจัย	28	54.90
- โครงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง ของกลุ่มชาติพันธุ์	39	76.47
- โครงการสืบสานและเผยแพร่องค์ความรู้ของภูมิปัญญาของ กลุ่มชาติพันธุ์	31	60.78
- โครงการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์	25	49.01
- โครงการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนด้านชาติพันธุ์	31	60.78
- โครงการเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์	28	54.90
- โครงการเผยแพร่วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์	33	64.70

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
- โครงการสาธิตมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์	27	52.94
- โครงการสำรวจและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในระดับชุมชน และประเทศ	19	37.25
- โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ใน ระดับนานาชาติ	12	23.52
- โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่และบริการข่าวสารทางวัฒนธรรม	35	68.62
- โครงการจัดตั้งชมรม/กลุ่มสนใจทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์	26	50.98
- โครงการจัดนิทรรศการของกลุ่มชาติพันธุ์	39	76.47
- โครงการสร้างและขยายความร่วมมือกับเครือข่ายทาง การศึกษาและวัฒนธรรม	34	66.66

4.3.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการสนับสนุน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในปัจจุบันและอนาคต

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะจากข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวข้องกับการสนับสนุน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในปัจจุบันและอนาคต พบว่า ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาเป็นสถาบัน ที่ให้การศึกษายู่แล้ว ควรเป็นแกนนำในการส่งเสริม สนับสนุนศิลปวัฒนธรรมของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ยิ่งวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนมีนักศึกษาที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน น่าจะเป็นพื้นที่ที่ ส่งเสริมกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ และควรมีโครงการ กิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านทุกปีอย่างต่อเนื่อง ควรให้ชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้ง งานด้านการวิจัยด้านชาติพันธุ์ ส่วนในอนาคตเนื่องจากจะมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม มากขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน ควรมีเน้นการปฏิบัติงานให้เกิด การบูรณาการระหว่างชาติพันธุ์ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งมียุทธศาสตร์รองรับการเข้ามาของ ต่างชาติโดยเฉพาะกลุ่มประชาคมอาเซียน ควรมีโครงการ กิจกรรมให้กับนักศึกษา ตลอดถึงให้มีการ

แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และประเทศเพื่อนบ้าน และควรมีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทั้งภายใน ภายนอกประเทศในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และควรส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ไม่ควรรณรงค์หรือนำนักท่องเที่ยวนำเข้าไปในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะจะเป็นตัวเร่งทำให้วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์สูญหายและเป็นการดูหมิ่นมากกว่าชื่นชม

4.3.5 สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบจากการตอบแบบสอบถาม

จากผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะสรุปให้เห็นเฉพาะประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญใน 2 ประเด็นแรกของแต่ละด้านโดยสรุป ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า การส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุม/สัมมนา/อบรมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ การทำนุบำรุง และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์

การบริหารจัดการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า การบริหารจัดการประกอบด้วย การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย การบริหารจัดการบุคลากรและงาน

องค์ประกอบของคณะกรรมการประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า คณะกรรมการประจำศูนย์ชาติพันธุ์ควรประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ พระภิกษุ ผู้นำศาสนาอื่น และผู้นำองค์กรที่เป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ

การแบ่งโครงสร้าง/งานในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า งานบริการและสร้างเครือข่ายสัมพันธ์งานส่งเสริมและประสานงานวัฒนธรรม งานบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานแผนงานและงบประมาณ และงานวิจัย ส่วนที่มาจากผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ควรแต่งตั้งจากอาจารย์หรือบุคลากรภายในมากกว่าแต่งตั้งจากบุคลากรภายนอก

รูปแบบการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ/คณะทำงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ร่วมการประชุมคณะกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์และร่วมเป็นกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา และรูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านพบว่า มีส่วนร่วมโดยการแต่งกายตามกลุ่มชาติพันธุ์ และเข้าร่วมโดยเข้าศึกษา/ชมนิทรรศการในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า ควรส่งเสริม/ร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อม และส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย

โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า โครงการประชาสัมพันธ์งานศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา โครงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศิลปการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ และโครงการจัดนิทรรศการของกลุ่มชาติพันธุ์ โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศทางชาติพันธุ์ศึกษา

4.4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินด้วยตนเองนำไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีผู้ประเมินเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย ผู้บริหารงานวัฒนธรรม 5 ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย 5 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และวัฒนธรรมจำนวน 5 ท่าน ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ 3 ท่าน ผู้นำนักศึกษา 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ท่าน โดยแบบประเมินผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา แบ่งออกเป็น 7 ด้านคือ

1. การบริหารจัดการบุคลากรและงาน
2. การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ
3. การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
4. การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย
5. การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์
6. การบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย
7. การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม

4.3 ผลการประเมินความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในภาพรวม

4.4 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

มีรายละเอียดในแต่ละตอน มีดังนี้

4.4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ข้อมูลสถานภาพของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 30 ผู้บริหารงานวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 25 และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 25 ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และผู้นำนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 10 (ดังตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 สถานภาพของผู้ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรม
พื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ผู้ประเมิน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
- ผู้บริหารงานวัฒนธรรม	5	25
- ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย	6	30
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และวัฒนธรรม	5	25
- ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์	2	10
- ผู้นำนักศึกษา	2	10
รวม	20	100

4.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ
ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการ
บริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา โดยนำเสนอการ
อธิบายแยกในด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน ด้านการบริหารจัดการแผนงานและ
งบประมาณ ด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ด้านการบริหาร
จัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย ด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและ
ประชาสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย ด้านการบริหารจัดการการอนุรักษ์และ
ส่งเสริมงานวัฒนธรรม ในประเด็นความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตามลำดับดังนี้

4.4.2.1 ด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน

1) ความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน พบว่า ส่วนใหญ่
มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องจัดนักศึกษา/อาสาสมัครช่วยปฏิบัติงานในศูนย์ชาติพันธุ์
ศึกษาและมีการจัดระบบการอาศัยอยู่ประจำในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 5.00 รองลงมา
คือเรื่องพัฒนา/อบรม/ทักษะการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา/บุคลากรในการปฏิบัติงานในศูนย์ชาติพันธุ์
ศึกษามีค่าเฉลี่ย 4.91 และมีความเหมาะสมในระดับปานกลางได้แก่เรื่องผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
มาจากคนภายนอกมีค่าเฉลี่ย 3.09

2) ความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน ส่วนใหญ่มี
ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องจัดนักศึกษา/อาสาสมัครช่วยปฏิบัติงานในศูนย์ชาติพันธุ์
ศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 5.00 และรองลงมาคือมีการจัดระบบการอาศัยอยู่ประจำในศูนย์ชาติพันธุ์
ศึกษาและมีปฏิทินการประชุมกรรมการบริหารของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีค่าเฉลี่ย 4.96 และมีความ

เป็นไปได้ในระดับปานกลางได้แก่ผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามาจากคนภายนอกมีค่าเฉลี่ย 2.96 (ดังตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน

1.ด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1.1 ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีคณะกรรมการ/คณะทำงานจากผู้ที่แทนที่ครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ	4.39	.656	4.74	.449
1.2 ผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามาจากคนภายในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน	4.57	.843	4.83	.388
1.3 ผู้บริหารศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามาจากคนภายนอก	3.09	1.20	2.96	1.06
1.4 มีการแบ่งงานหรือกลุ่มงานในศูนย์ที่ชัดเจน	4.52	.593	4.52	.730
1.5 มีแนวทางหรือระเบียบของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.65	.573	4.83	.388
1.6 มีระบบ/กลไกการควบคุมบุคลากรและงาน	4.48	.730	4.57	.590
1.7 มีสำนักงานหรือห้องทำงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นสัดส่วน	4.00	.905	3.78	1.04
1.8 ขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นมาร่วมดำเนินงาน	4.65	.487	4.61	.499
1.9 มอบหมายงานให้บุคลากรทำหน้าที่ตามงาน/กลุ่มงาน	4.87	.344	4.91	.288
1.10 สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือแก่ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.83	.388	4.57	.728
1.11 จัดนักศึกษา/อาสาสมัครช่วยปฏิบัติงานในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	5.00	.000	5.00	.000

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

1.ด้านการบริหารจัดการบุคลากรและงาน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1.12 มีปฏิทินการประชุมกรรมการบริหารของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.74	.619	4.96	.209
1.13 พัฒนา/อบรม/ทักษะการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา/บุคลากรในการปฏิบัติงานในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.91	.288	4.61	.656
1.14 มีการจัดระบบการอาศัยอยู่ประจำในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	5.00	.000	4.96	.209

4.4.2.2 ด้านการบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ

1) ความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณพบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดคือมหาวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณตามแผนงาน/

โครงการ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.83 รองลงมาคือมีแผนงาน/โครงการที่สอดคล้อง/ครอบคลุมทุกกลุ่มมีค่าเฉลี่ย 4.78 (ดังตารางที่ 4.13)

2) ความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณพบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดคือมีแผนปฏิบัติการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาประจำปี โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.07 รองลงมาคือมหาวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณตามแผนงาน/โครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.74 (ดังตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ

2. ด้านการบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
2.1 ศึกษาวิเคราะห์ก่อนทำแผนงานและงบประมาณ	4.35	.714	4.57	.728
2.2 ประชุมวางแผนร่วมกันก่อนกำหนดแผนงานและงบประมาณ	4.70	.635	4.74	.619
2.3 มหาวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณตามแผนงาน/โครงการ	4.83	.491	4.74	.541
2.4 หน่วยงานภายนอก/ประชาชนสนับสนุนงบประมาณตามแผนงาน	4.13	1.05	3.96	1.10
2.5 มีแผนปฏิบัติการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาประจำปี	4.61	.783	4.83	.388

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

2. ด้านการบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
2.6 มีแผนงาน/โครงการที่สอดคล้อง/ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์	4.78	.600	4.52	.665
2.7 มีการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม	4.65	.573	4.43	.788
2.8 การประสานแผนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานภายใน/ภายนอก	4.30	.876	3.70	1.29
2.9 มีคณะกรรมการ/คณะทำงานในแต่ละแผนงาน/โครงการ	4.74	.619	4.65	.647
2.10 มีแผนติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ	4.57	.590	4.65	.573
2.11 มีการบูรณาการแผนงาน/โครงการเป็นไปตามเป้าหมาย	4.48	.994	4.61	.839

4.4.2.3 ด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

1) มีความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือมีแผนงาน/งบประมาณในการบำรุง ซ่อมแซมและมีอาณาบริเวณสาธิตวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

4.87 รองลงมาคือมีบุคลากร/นักศึกษาดูแลรับผิดชอบบริเวณศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.83 (ดังตารางที่ 4.14)

2) มีความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด คือมีแผนงาน/งบประมาณในการบำรุง ซ่อมแซมโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.91 คือ รองลงมาคือมีรายละเอียด/บัญชีวัสดุ ครุภัณฑ์ของบ้านศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.96 (ดังตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อม

3. ด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
3.1 สภาพบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละหลังมีความสมบูรณ์	3.83	1.02	4.22	.998
3.2 มีแผนงาน/งบประมาณในการบำรุง ซ่อมแซม	4.87	.344	4.91	.288

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

3. ด้านการบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
3.3 มีรายละเอียด/บัญชีวัสดุ ครุภัณฑ์ของบ้านศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.61	.722	4.70	.635
3.4 มีอาคาร/สถานที่/ลานแสดงกิจกรรม/จุดนั่งพักผ่อน	4.65	.647	4.65	.573
3.5 มีห้องจัดกิจกรรมนิทรรศการ	4.78	.518	4.65	.714
3.6 มีห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะ	4.83	.388	4.17	.937
3.7 มีบุคลากร/นักศึกษาดูแลรับผิดชอบบริเวณศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.83	.388	4.70	.635
3.8 มีอาณาบริเวณสาธิตวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.87	.344	4.65	.647
3.9 พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา/ประชาชน	4.00	.853	4.30	.876
3.10 มีระบบการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์และบำรุงรักษา	4.30	.765	4.52	.730

4.4.2.4 ด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย

1) มีความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือมีการประชุมร่วมกับภาคีและเครือข่ายโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.87 รองลงมาคือภาคีและเครือข่ายร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาโดยมีค่าเฉลี่ย 4.78 (ดังตารางที่ 4.15)

2) มีความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด คือมีการประชุมร่วมกับภาคีและเครือข่ายภาคี รวมทั้งเครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยมี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.91 คือ รองลงมาคือจัดให้มีบุคลากรและงานในการประสานงานกับภาคีและเครือข่าย รวมทั้งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภาคีและเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.51(ดังตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย

4. ด้านการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
4.1 จัดให้มีบุคลากรและงานในการประสานงานกับภาคีและเครือข่าย	4.52	.665	4.57	.788
4.2 มีข้อมูลรายละเอียดของภาคีและเครือข่าย	4.30	.822	4.52	.665
4.3 มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภาคีและเครือข่าย	4.61	.722	4.57	.662
4.4 มีหน่วยงาน/สถานศึกษาเป็นภาคีและเครือข่าย	4.83	.388	4.70	.635
4.5 มีหน่วยงานวัฒนธรรมระดับกรม/จังหวัด/อำเภอ/ตำบลเป็นภาคีและเครือข่าย	4.30	.876	4.13	1.05
4.6 มีนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ประสานงานกับภาคีและเครือข่าย	3.87	.920	3.87	1.18
4.7 มีการประชุมร่วมกับภาคีและเครือข่าย	4.87	.344	4.91	.288
4.8 มีการระดมทุนจากภาคีและเครือข่ายเพื่อตั้งเป็นกองทุนพัฒนาศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.30	.822	4.48	.665
4.9 มีบุคคล/งานรองรับภารกิจประสานงานภาคีและเครือข่าย	3.78	1.12	3.91	.949
4.10 ภาคีและเครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการ	4.48	.790	4.30	.974
4.11 ภาคีและเครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน	4.83	.491	4.91	.288
4.12 ภาคีและเครือข่ายร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.78	.422	4.61	.656
4.13 ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคีและเครือข่าย	4.00	1.12	3.96	1.06

4.4.2.5 ด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์

1) มีความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือมีข้อมูลศิลปวัฒนธรรม

พื้นฐานข้อมูลวิถีชีวิตความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และมีแผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.83 และรองลงมาคือนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดทำ/เผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 4.78 (ดังตารางที่ 4.16)

2) มีความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด คือมีข้อมูลศิลปวัฒนธรรมพื้นฐานของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การบริการและเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ และมีแผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.83 รองลงมา คือมีข้อมูลอาชีพ วิถีชีวิตความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีค่าเฉลี่ย 4.78 (ดังตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์

5. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
5.1 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นระบบ	4.57	.728	4.57	.662
5.2 นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดทำ/เผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์	4.78	.518	4.70	.635
5.3 มีข้อมูลภูมิปัญญาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.17	.937	4.65	.647
5.4 นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการเพิ่ม/ภาคีและเครือข่าย	4.65	.647	4.70	.635
5.5 มีข้อมูลอาชีพของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.65	.647	4.78	.518
5.6 มีข้อมูลพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.78	.422	4.61	.722
5.7 มีข้อมูลศิลปวัฒนธรรมพื้นฐานของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.83	.388	4.83	.491
5.8 มีข้อมูลวิถีชีวิตความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.83	.491	4.78	.518
5.9 มีข้อมูลแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	4.70	.559	4.57	.728
5.10 มีการบันทึกรวบรวมข้อมูลในรูปแบบเอกสาร/วีซีดี/รูปแบบอื่นๆ	4.26	.810	4.22	1.08
5.11 การบริการและเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ	4.65	.537	4.83	.388
5.12 มีแผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.83	.491	4.83	.388
5.13 มีการจัดทำเว็บไซต์ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.52	.665	4.52	.790

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

5. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
5.15 มีการผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.43	.843	4.70	.470
5.16 ส่งเสริมยกย่องผู้มีผลงาน/ภูมิปัญญาดีเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์	4.61	.722	4.74	.619
5.17 จัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ เช่น แหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยว/โบราณสถาน/ศิลปวัตถุ	4.65	.573	4.70	.559
5.18 จัดให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้/ทักษะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมออนไลน์หรือระบบดิจิทัล	4.39	.722	4.09	.996

4.4.2.6 ด้านการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย

1) ความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง และมีการพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.87 รองลงมาคือกำหนดให้นักศึกษาเป็นวิทยากรบรรยายวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มีค่าเฉลี่ย 4.78 (ดังตารางที่ 4.17)

2) ความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้อันเนื่องมาจากการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด คือมีการจัดทำเอกสารวิชาการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.74 รองลงมาคือมีงบประมาณดำเนินงานการอนุรักษ์/ฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน และมีการพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 4.61 (ดังตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อันเนื่องมาจากการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย

6. ด้านการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
6.1 มีงบประมาณสนับสนุนงานวิชาการและการวิจัย	4.70	.599	4.17	.834
6.2 มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง	4.87	.344	4.57	.728
6.3 มีการจัดทำเอกสารวิชาการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา	4.61	.656	4.74	.541

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

6. ด้านการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
6.4 มีการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเรียนรู้ในศูนย์ชาติพันธุ์	4.70	.703	4.48	.790
6.5 มีงบประมาณดำเนินงานการอนุรักษ์/ฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน	4.70	.703	4.61	.656
6.6 มีการพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์	4.87	.344	4.61	.722
6.7 มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์	4.74	.541	4.52	.846
6.8 กำหนดให้นักศึกษาเป็นวิทยากรบรรยายวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์	4.78	.600	3.65	.982

4.4.2.7 ด้านการบริหารจัดการอนุรักษ์และส่งเสริมงานวัฒนธรรม

1) มีความเหมาะสม

การประเมินความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการอนุรักษ์และส่งเสริมงานวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือจัดการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเทศกาลหรือประเพณีสำคัญโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.87 รองลงมาคือมีการเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และส่งเสริมกิจกรรมด้านความรัก สามัคคี ความภูมิใจในชาติพันธุ์มีค่าเฉลี่ย 4.83 (ดังตารางที่ 4.18)

2) ความเป็นไปได้

การประเมินความเป็นไปได้อาสาสมัครด้านการบริหารจัดการอนุรักษ์และส่งเสริมงานวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด คือจัดการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเทศกาลหรือประเพณีสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.91 รองลงมาคือมีปฏิทินกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดทั้งปีมีค่าเฉลี่ย 4.87 (ดังตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อาสาสมัครด้านการบริหารจัดการอนุรักษ์และส่งเสริมงานวัฒนธรรม

7. การบริหารจัดการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
7.1 มีปฏิทินกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดทั้งปี	4.74	.449	4.87	.344

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

7. การบริหารจัดการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
7.2 การรณรงค์ เผยแพร่องค์ความรู้ของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง	4.30	.974	4.52	.846
7.3 มีการเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์	4.83	.491	4.74	.619
7.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การสอนภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ เพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ หัตถกรรม เป็นต้น	4.65	.573	4.78	.518
7.5 จัดการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเทศกาลหรือประเพณีสำคัญ	4.87	.344	4.91	.288
7.6 มีการจัดการแสดง/สาธิตศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อการศึกษา	4.74	.449	4.52	.665
7.7 มีการจัดการแสดง/สาธิตศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อหารายได้	3.96	1.10	4.30	.974
7.8 มีการจัดประกวดกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์	4.13	1.01	4.30	.974
7.9 มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณภูมิปัญญาพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์	4.70	.635	4.39	.839
7.10 มีการจัดนิทรรศการวิถีชีวิตความเป็นอยู่กลุ่มชาติพันธุ์	4.61	.722	4.57	.728
7.11 การรณรงค์/เผยแพร่คุณค่าองค์ความรู้ของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง	4.78	.518	4.74	.541
7.12 จัดกิจกรรมการเรียนรู้พิธีกรรม/ศาสนาพิธีของกลุ่มชาติพันธุ์ให้แก่เด็กและเยาวชน	4.43	.788	4.74	.619
7.13 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมผสมผสานทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่มีการยอมรับร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์	4.52	.846	4.57	.668
7.14 ส่งเสริมกิจกรรมด้านความรัก สามัคคี ความภูมิใจในชาติพันธุ์	4.83	.388	4.70	.559

4.4.3 ผลการประเมินความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวม

4.4.3.1 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวมพบว่า ผู้ประเมินจำนวน 23 ท่าน มีความเห็นว่าของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวมนั้นมีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 (ดังตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวม

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
เหมาะสม	23	100
ไม่เหมาะสม	-	-

ผู้ประเมินได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวมดังนี้

- 1) ควรเพิ่มกิจกรรมด้านการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่จะสืบทอดจิตวิญญาณความชาติพันธุ์ในภาพรวมได้
- 2) ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนงบประมาณ และกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง

4.4.3.2 สรุปผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวมพบว่า ผู้ประเมินจำนวน 23 ท่าน มีความเห็นว่าเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวมนั้นมีความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 91.30 และเป็นไปไม่ได้คิดเป็นร้อยละ 8.69 (ดังตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวม

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
เป็นไปได้	21	91.30
เป็นไปไม่ได้	2	8.69

โดยมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการดังนี้

- 1) ความเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับลักษณะการบริหารจัดการที่มุ่งการประสานงาน และควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณของมหาวิทยาลัย และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก
- 2) ควรเน้นการบูรณาการกับกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม
- 3) มีความเป็นไปได้หากเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่ม กลุ่มเยาวชน/นักศึกษา ร่วมคิดร่วมทำอย่างจริงจัง

4.5. สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร แบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นได้

จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน การให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ทั้งบุคลากรและหน่วยงานทุกระดับ ควรมีฐานข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาเพื่อเรียนรู้ประวัติความเป็นมาความดั้งเดิม องค์ความรู้ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีกิจกรรมการธำรงรักษาและการถ่ายทอดองค์ความรู้ของภูมิ

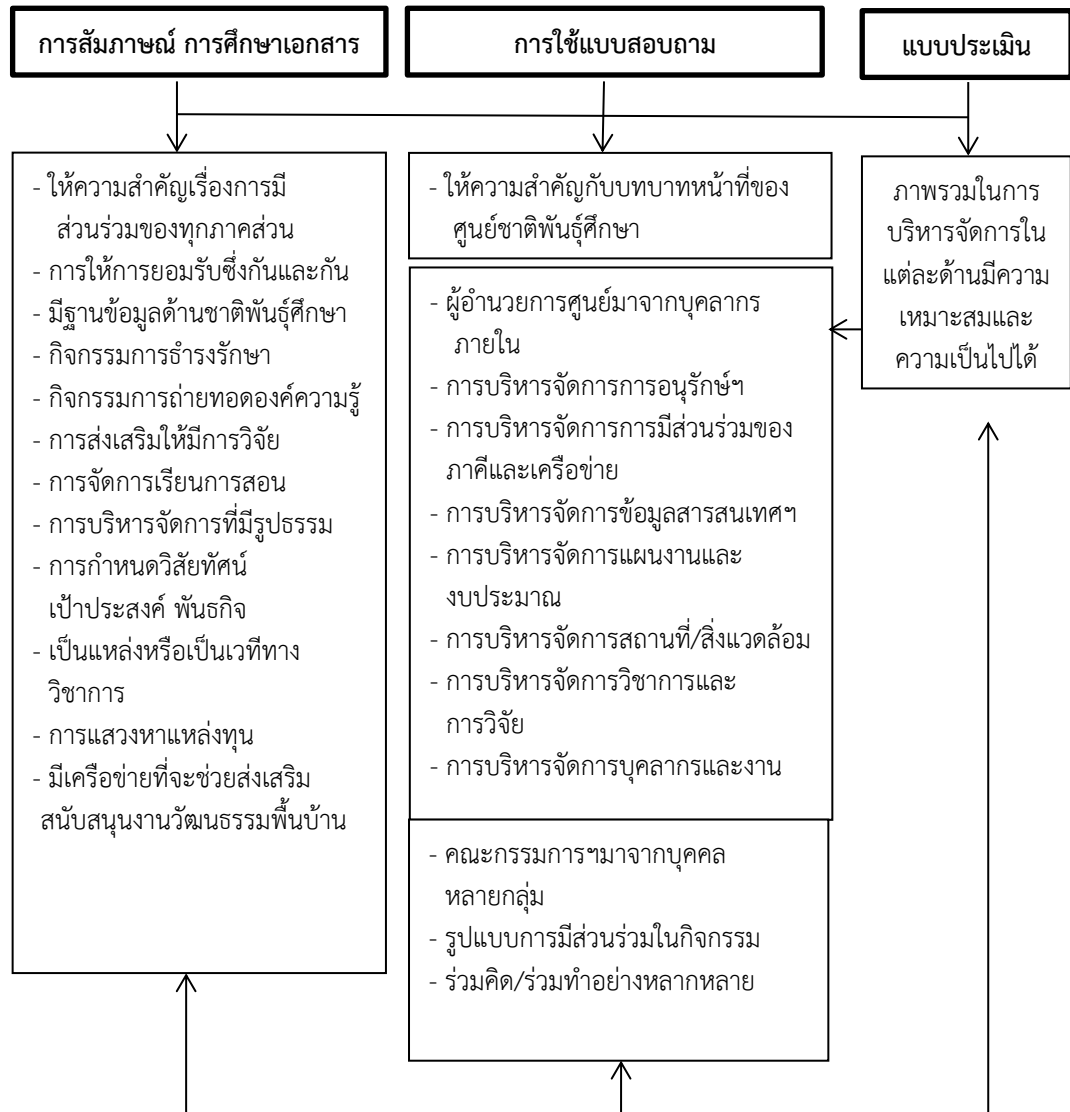
ปัญหาจะเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องได้ การส่งเสริมให้มีการวิจัย การจัดวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านไว้ในหลักสูตร การบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมควรมีรูปธรรมที่ชัดเจน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจอย่างเหมาะสม ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรเป็นแหล่งหรือเป็นเวทีทางวิชาการและมีผลงานวิชาการและนำเสนอสู่สังคม การแสวงหาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยทางชาติพันธุ์ การบริหารจัดการเครือข่ายที่จะช่วยส่งเสริมงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ส่วนการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้การบริหารจัดการในการส่งเสริมสนับสนุนมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมได้ ภายใต้การบริหารจัดการของผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่มาจากบุคลากรภายใน ประกอบด้วย การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย การบริหารจัดการบุคลากรและงาน

นอกจากนี้องค์ประกอบของคณะกรรมการประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา จากการระดมสรรพกำลังจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ตลอดถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ/คณะทำงานของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ที่มีอย่างหลากหลายกิจกรรมจะช่วยให้การขับเคลื่อนการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นควรส่งเสริม/ร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อม และส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย

ส่วนการผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของของรูปแบบการบริหารจัดการในภาพรวมพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในภาพรวมนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ และจากการสังเคราะห์สามารถสรุปเป็นแผนภูมิเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงกัน ดังแผนภูมิที่

แผนภูมิที่ 4.2 สรุปผลให้เห็นความเชื่อมโยงในการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการ
ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีเนื้อหาวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนา ส่วนระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และแบบประเมิน

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ดังนี้

5.1.1. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1.1.1 หลักการและเหตุผลของการจัดตั้งศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนประกอบด้วยความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีฐานของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า 8 กลุ่มชาติพันธุ์ ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีสังคมและวัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามบริบทของการอพยพและการตั้งถิ่นฐาน คติความเชื่อและสิ่งแวดล้อม กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนกระจายตัวไปในทุกตำบล หมู่บ้านและมีสิ่งที่เป็นคุณค่าหลายประการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ควรศึกษาในเชิงวิชาการ และศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาสามารถนำคุณค่าเหล่านั้น เช่น ภาษา วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วัฒนธรรมการกินอาหาร รูปแบบของวิถีชีวิต ศิลปหัตถกรรม ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษา ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยและส่งเสริม สนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นที่ให้มีการตั้งศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไปอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนถึงศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาจะสามารถช่วยสร้างเสถียรภาพทางสังคม ความเป็นระเบียบและความผาสุกของสังคมได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

5.1.1.2 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

ในการดำเนินงานมีความจำเป็นที่ต้องมีสถานที่หรือแหล่งเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นรูปธรรม คือควรกำหนดอาคารที่มีลักษณะการพักอาศัยตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีอาคารหรือลานอเนกประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมการสาธิต การแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงสถานที่ที่จัดให้มีการพักผ่อนพบปะแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ หรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น ห้องน้ำ เครื่องอำนวยความสะดวก และการแบ่งพื้นที่ที่มีความเคลื่อนไหวในวิถีชีวิต เช่น พื้นที่การปลูกพืชผักสวนครัว สวนสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะเอื้อให้ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีลักษณะความเคลื่อนไหว มีชีวิต

5.1.1.3 โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

การบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนให้การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นไปอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องได้ ภายใต้การกำหนดให้มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ นโยบายและแผนงาน รวมทั้งบทบาทหน้าที่

ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา และมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะพันธกิจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นกำหนดให้มีบุคลากรขึ้นทำหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1) ผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ควรมาจากคณาจารย์หรือบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยมากกว่าบุคคลภายนอก ด้วยเหตุผลของการคล่องตัวในการบริหารจัดการ และเชื่อมโยงกิจกรรมการส่งเสริม สนับสนุนกับการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า และในการบริหารจัดการจะมุ่งเน้นในลักษณะการประสานงาน การแสวงหาความร่วมมือ และเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบุคลากรและงาน ด้านแผนงานและงบประมาณ ด้านสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ ด้านวิชาการและการวิจัย รวมถึงการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม

2) บทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

1. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดประชุม สัมมนา จัดอบรมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม
2. ทำนุบำรุง และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์
3. จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
4. ส่งเสริมให้บริการทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม
5. สร้างระบบงาน ประสานภาคีและเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศ
6. จัดระบบและร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาและประสานกับหน่วยงานอื่นและให้ความร่วมมือในด้านศิลปวัฒนธรรม
7. รวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมและเผยแพร่กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม การศาสนา และสิ่งแวดล้อม
8. เป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
9. จัดหาแหล่งทุนและตั้งกองทุนทางศิลปวัฒนธรรม
10. ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานวัฒนธรรมศึกษาในจังหวัด/มหาวิทยาลัย
11. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
12. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนักศึกษา บุคคลทั่วไปทำการวิจัย
13. จัดให้มีกองทุนและจัดระบบการบริหารจัดการกองทุน ด้านศิลปวัฒนธรรม
14. รายงาน/ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

3) คณะกรรมการประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ควรมีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่มาจากบุคลากรจากหลายหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ พระภิกษุ ผู้นำศาสนาอื่น และผู้นำองค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อดำเนินการในลักษณะบูรณาการ การมีส่วนร่วม และการให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

4) การบริหารจัดการงานในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ควรให้ครอบคลุมและเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ประกอบด้วยงานบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานวิจัย งาน

ส่งเสริมและประสานงานวัฒนธรรม งานบริการและสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ งานแผนงานและงบประมาณ โดยแบ่งเป็นการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารจัดการบุคลากรและงาน เกี่ยวข้องกับงานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานพัสดุ ครุภัณฑ์ และการประสานงานทั่วไป
2. การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดทำแผนงาน กิจกรรม โครงการ และการขอตั้งงบประมาณ
3. การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา เกี่ยวข้องกับดูแลด้านกายภาพภายในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
4. การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย มุ่งเน้นการแสวงหาความร่วมมือ การประสานงานเครือข่าย การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์
5. การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ มุ่งเน้นการจัดทำข้อมูลด้านชาติพันธุ์
6. การบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย เกี่ยวข้องกับงานบริการวิชาการ การจัดการองค์ความรู้ และงานวิจัยของกลุ่มชาติพันธุ์
7. การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม งานส่งเสริมและประสานงานกิจกรรมด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับหน่วยงานภายในและภายนอก

5.1.1.4 ลักษณะของกิจกรรม โครงการที่ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์

การส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมีกิจกรรม โครงการที่สามารถดำเนินงานในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้เป็นแนวทางหลัก และสามารถพัฒนา ปรับปรุงให้มีความเหมาะสม มีความยืดหยุ่นกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ในแต่ละปี ดังปรากฏไว้แล้วในแบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

5.1.2 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จากผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการ เกี่ยวข้องการบริหารจัดการให้ภารกิจได้ดำเนินงานไปอย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอนที่เหมาะสมและเป็นไปได้เพื่อให้บรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา พบว่า การบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมีขั้นตอนและวิธีการที่จะส่งผลทำให้เกิดให้เกิดผลจริง และเกิดเป็นผลในทั้งระยะสั้นและยาวนั้น มีดังต่อไปนี้

5.1.2.1 การเกื้อหนุนด้านบริหาร ควรมีการประกาศจัดตั้งให้ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นหน่วยงานภายในหรือส่วนงานสังกัดวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนอย่างเป็นทางการ และสนับสนุนบุคลากรงบประมาณทุกปีงบประมาณ ตลอดถึงการสร้างกลไก และกระบวนการในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ในการบริหารจัดการบุคลากรและงาน การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ การบริหารจัดการสถานที่และสิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ มุ่งเน้นการจัดทำข้อมูลด้าน

ชาติพันธุ์ การบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย และการบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม

5.1.2.2 การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ควรสร้างระบบความร่วมมือเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของจากความร่วมมือ ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมในรูปแบบของคณะกรรมการ คณะทำงานและหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ อย่างหลากหลาย รวมทั้งการทำความตกลงร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สร้างเครือข่าย ซึ่งจะเกิดผลดีในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ และสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในระยะยาวได้

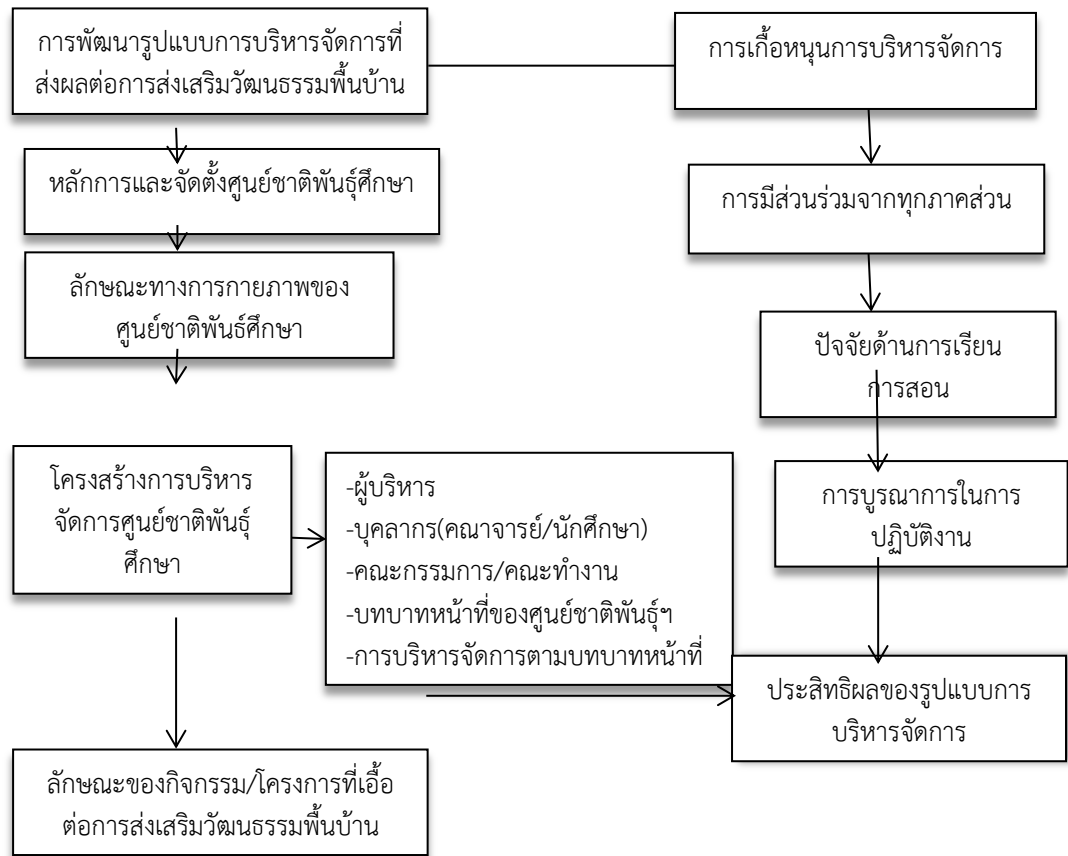
5.1.2.3 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ควรให้ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีบทบาทหน้าที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนของคณาจารย์ และนักศึกษา เหมาะสมที่เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยด้านชาติพันธุ์ในแง่มุมต่าง ๆ การสร้างหลักสูตร/รายวิชาด้านชาติพันธุ์ศึกษา การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเชื่อมโยงร่วมมือเชิงวิชาการกับหน่วยงานสถานศึกษาอื่น ๆ

5.1.2.4 การตั้งกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน ควรมีการระดมสรรพกำลังจากผู้มีส่วนร่วมบนฐานของชาติพันธุ์เป็นตัวตั้ง เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นภาวะการณ์ที่ท้าทายให้แก่ผู้บริหารจัดการที่รับผิดชอบ แต่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไปได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่องยั่งยืนได้

5.1.2.5 การบูรณาการในการปฏิบัติงาน ควรมีการบูรณาการในการกิจตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาทั้งภายในและภายนอก หน่วยงานภายนอกจะเกี่ยวข้องกับการขอความร่วมมือในรูปแบบของคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น บุคคลหรือหน่วยงานภายในจะเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การขอความร่วมมือในเรื่องต่าง ๆ การขอตั้งงบประมาณสนับสนุนประจำปี เป็นต้น ซึ่งหากสามารถบูรณาการในการกิจจะช่วยให้เกิดความคล่องตัว ไม่ซ้ำซ้อนในงาน และลดเส้นทางเดินของงาน ตลอดถึงเกิดผลดีในการประหยัดค่าใช้จ่ายจากความซ้ำซ้อนของระหว่างกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมลงได้ เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมสามารถบูรณาการกับกิจกรรมการสืบทอดทางวัฒนธรรม กิจกรรมการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมสามารถประยุกต์ใช้บูรณาการกับกิจกรรมการสาธิต และกิจกรรมการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สามารถสังเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงเป็นวงจรของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาได้ดังแผนภูมิที่ 5.1

แผนภูมิที่ 5.1 สรุปประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาในแต่ละประเด็นที่สำคัญดังนี้

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ได้แก่ การศึกษาบริบททั่วไปที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่ม เช่น วิถีชีวิต คติความเชื่อ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปหัตถกรรม เพื่อจะทำความเข้าใจลักษณะและบุคลิกภาพหรือวัฒนธรรมพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงและเกิดประโยชน์ต่อการกำหนดในรายละเอียดของการบริหารจัดการ การกำหนดเนื้อหากิจกรรม/โครงการได้อย่างเหมาะสมกับการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์ในแง่ของพฤติกรรมของคนและกลุ่มคน กลุ่มคนกับชุมชน เพราะมีแบบแผน และระเบียบของชุมชนหรือสังคม รวมถึงมีการปลูกฝังบ่มเพาะถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรูธ เบนดิกต์ (Ruth Benedict) กล่าวว่า บุคลิกภาพโดยภาพรวมของคนในสังคมก็คือวัฒนธรรมประจำชาติ (National Characteristics) และวัฒนธรรมประจำชาติก็คือรูปแบบรวมของบุคลิกภาพส่วนบุคคล หรือวัฒนธรรมพื้นฐาน (Basic Personality) ของสังคม และ ฟรานซ์ โบแอส (Franz

Boas) กล่าวว่า ในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ บุคคลจะกระทำทุกอย่างในแนวทางเดียวกัน ค่านิยม บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมนั้น รูปแบบทางวัฒนธรรมจึงเป็นตัวแบ่งแยกสังคมหนึ่งออกจากสังคมอื่น ๆ อย่างชัดเจน (นิยพรธ (พลวัฒน์) วรรณศิริ, 2550: 105-106) และในการกำหนดหลักการและเหตุผลของจัดตั้งศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามบริบทของการอพยพและการตั้งถิ่นฐาน คติความเชื่อและสิ่งแวดล้อม กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วัฒนธรรมการกินอาหาร รูปแบบของวิถีชีวิต ศิลปหัตถกรรม ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษา ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย และส่งเสริม สนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดถึงศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา จะสามารถช่วยสร้างเสถียรภาพทางสังคม ความเป็นระเบียบและความผาสุกของสังคมได้ทั้งโดยตรง และโดยอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับ อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) กล่าวว่า เสถียรภาพทางสังคม สร้างความเป็นระเบียบและความผาสุกของสังคม มากกว่าปัจเจกบุคคล มิฉะนั้นจะเกิดความไร้บรรทัดฐาน (Anomie) ซึ่ง Radcliffe-Brown เสริมว่าองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยยึดสังคมไว้ด้วยกันนั้น ได้แก่ ค่านิยม ความรู้สึกและพิธีกรรมต่าง ๆ (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2552)

ในเรื่องของลักษณะทางกายภาพของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษานั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีการมีสถานที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดอาคารที่มีลักษณะการพักอาศัยตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับวีระ บำรุงรักษ์ (2538: 234-281) กล่าวไว้ในเรื่องเครื่องชี้ภาวะทางวัฒนธรรม ไว้ว่า การส่งเสริม และการสนับสนุน (Promotion) ทางวัฒนธรรม คือการก่อสร้าง และการปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรม ตลอดถึงความร่วมมือให้มีการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกประเภท และให้มีการจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม (Education) คือการเพิ่มเนื้อหาสาระวัฒนธรรมในหลักสูตร จัดสรรอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับการศึกษา และในเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา จำเป็นจะต้องมีผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นผู้บริหารประจำศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา โดยครอบคลุมและเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการบุคลากรและงาน การบริหารจัดการแผนงานและงบประมาณ การบริหารจัดการสถานที่/สิ่งแวดล้อมของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ การบริหารจัดการวิชาการและการวิจัย การบริหารจัดการการอนุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพและรัตติกาล เจนจิต (2553: 259) กล่าวว่า มิติการบริหารจัดการวัฒนธรรมในภาคปฏิบัติการ มีสิ่งที่ต้องบริหารจัดการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการงาน หมายถึงการออกแบบโครงสร้างการทำงานว่าจะประกอบด้วยฝ่ายงานอะไรบ้าง การแบ่งประเภทของงาน การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสายงานต่าง ๆ 2) การบริหารจัดการวัสดุ/อุปกรณ์/งบประมาณ เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิตของกลุ่มองค์กร หากว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย 3) การบริหารจัดการกิจกรรม และในการกำหนดลักษณะของกิจกรรม โครงการนั้นเหมาะสมกับการที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้ เพื่อให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและมีการยอมรับซึ่งกันและกันได้ ซึ่งจะช่วยสร้างการปฏิสัมพันธ์แบบสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับอมรา พงศาพิชญ์ (2540)

กล่าวว่า เมื่อสังคมวัฒนธรรมมีความหลากหลายทางคุณลักษณะและรูปแบบวัฒนธรรมแต่ละชุดย่อมมีเหตุผลของการเกิดและมีคุณค่าสำหรับสังคมนั้น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมมีลักษณะของความสัมพัทธ์ (Culture Relativism) การเกิดวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะตัวเปรียบเทียบกันได้ยาก และเมื่อวัฒนธรรมแพร่กระจายจากศูนย์กลาง (Cultural Diffusion) และไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงอยู่แล้ว (Cultural Interaction) ย่อมมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและกัน ในระยะแรกอาจรับวัฒนธรรมใหม่ชั่วคราว (Cultural Borrowing) และต่อมารับอย่างถาวร (Cultural Adoption) ในกรณีที่วัฒนธรรมมีคุณลักษณะใกล้เคียงกันพอยอมรับซึ่งกันและกันได้ ปฏิสัมพันธ์จะอยู่ในแบบสันติวิธี กล่าวได้ว่า รูปแบบและองค์ประกอบการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุด เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ของนักศึกษาที่ศึกษาในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่กระจายอยู่ในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นขั้นตอนและวิธีการที่จะส่งผลทำให้เกิดให้เกิดผลจริงและเกิดเป็นผลในทั้งระยะสั้นและยาว ประกอบด้วย การเกื้อหนุนด้านบริหาร คือการประกาศจัดตั้งให้ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นหน่วยงานภายในหรือส่วนงานอย่างเป็นทางการ และสนับสนุนบุคลากรงบประมาณ ตลอดจนการสร้างกลไก และกระบวนการในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ในการบริหารจัดการบุคลากรและงาน แผนงานและงบประมาณ สถานที่และสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของภาคีและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ งานวิชาการและการวิจัย และการอนุรักษ์และส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมพงศ์ เกษมสิน (2514: 13-14) กล่าวว่า การบริหารการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (Administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และกาญจนา แก้วเทพ (2553: 14) กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการของการมุ่งไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม องค์กร จากการทำงาน/ดำเนินการร่วมกันโดยใช้บุคคล และทรัพยากรต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย การบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การสร้างระบบความร่วมมือเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของจากความร่วมมือ ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมในรูปแบบของคณะกรรมการ คณะทำงานและหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ อย่างหลากหลาย รวมทั้งการทำความตกลงร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะเกิดผลดีในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์และสร้างความเข้มแข็งในระยะยาวได้ ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 146) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน จะสะท้อนถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อกิจกรรมนั้นได้ การมีส่วนร่วมอาจเป็นการสนับสนุนทรัพยากร เช่น การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือช่วยทำกิจกรรม คือการเข้าร่วมในการวางแผน การประชุม การแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล และอำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือการเป็นผู้นำ เป็นร่วมคณะกรรมการ หรือเป็นสมาชิกเป็นต้น

สำหรับปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษามีบทบาทหน้าที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอน เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยด้านชาติพันธุ์ในแง่มุมต่าง ๆ การสร้างหลักสูตร/รายวิชาด้านชาติพันธุ์ศึกษา การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งเชื่อมโยงร่วมมือเชิงวิชาการกับหน่วยงานสถานศึกษาอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ระบุไว้ในมาตรา 7 ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการตั้งกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน ควรมีการระดมสรรพกำลังจากผู้มีส่วนร่วมบนฐานของชาติพันธุ์เป็นตัวตั้ง เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในปัจจุบันเป็นภาวะการณ์ที่ทำให้ทำให้แก่ผู้บริหารจัดการที่รับผิดชอบ แต่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไปได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่องยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับการฟื้นฟู และพัฒนาการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติไทยแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการสร้างฐานสถาบันการศึกษาให้สถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นแหล่งบ่มเพาะคุณงามความดีแก่เยาวชน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมเพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย สร้างภาคีขับเคลื่อนการดำเนินงานทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม และนอกจากนั้นการบูรณาการในการปฏิบัติงานในภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาทั้งภายในและภายนอก การขอความร่วมมือในรูปแบบของคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การขอตั้งงบประมาณสนับสนุนประจำปี การบูรณาการในภารกิจจะช่วยให้เกิดความคล่องตัว ไม่ซ้ำซ้อนในงาน และลดเส้นทางเดินของงาน ประหยัดค่าใช้จ่ายจากความซ้ำซ้อนของระหว่างกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมลงได้ อย่างเช่นกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมสามารถบูรณาการกับกิจกรรมการสืบทอดทางวัฒนธรรม กิจกรรมการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมสามารถประยุกต์ใช้บูรณาการกับกิจกรรมการสาธิต และกิจกรรมการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ อนุสรณ์สุนทรพจน์และเชษฐา โพธิ์ประทับ (2542) กล่าวว่า ควรนำนโยบายวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่กระบวนการเรียนการสอนและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงสถานศึกษาร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมตามประเพณีที่ดงามส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้นจากชุมชน และผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

5.3.1 ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาไปใช้อย่างจริงจัง และจัดระบบงานอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมุ่งเน้นการทำงานเชิงวิชาการโดยยึดหลักยึดหลักการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่น เพื่อให้บุคลากร หน่วยงานได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานได้ง่ายและสะดวกขึ้น
- 3) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรเน้นการประสานสร้างความร่วมมือจากเครือข่ายหรือภาคีต่างๆ ทั้งหน่วยงานภายใน ภายนอกมหาวิทยาลัย
- 4) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมีการเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย และควรมีการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น หลักสูตรหรือรายวิชาชาติพันธุ์ศึกษา รวบรวมเนื้อหาเชิงวิชาการกับเครือข่ายจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ
- 5) ควรสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง และพัฒนาด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์บริเวณบ้านพักในศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ
- 6) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรมีการดำเนินการกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมจัดการความรู้ การบริการวิชาการ การวิจัยทางชาติพันธุ์และหรือด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง
- 7) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาควรสนับสนุนเวทีทางวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย

5.3.2 ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรมีการวิจัยเชิงลึกด้านชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยความร่วมมือ ความสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันระหว่างชาติพันธุ์
- 3) ควรมีการศึกษา วิจัยคุณลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละชาติพันธุ์
- 4) ควรมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์
- 5) ควรมีการศึกษา วิจัยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์